

PLANINSKI VESTNIK 10

LETNIK LXXV

1895 1975

1975

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Tone Wraber	Moreš na Morež?	569
Fr. Vogelnik	Olimp 1975	581
Dr. Miha Potočnik	Karel Korenini – in memoriam	588
Bine Mlač	Dve zajedi	590
Franc Hribernik, Slava Mrežar	Prvič v Centralne Alpe	593
Mitja Košir	Ognjena gora	596
Lado Božič	Čez Javornik in Strmec	598
Vilko Mazi	Ob Kugyjevi triglavski stoletnici	605
Stane Klemenc	Obleganje	606
Urša Kolenc	Kolenčevo planinsko društvo	610
Bojan Koren, Drago Bregar	Gora ni hotela	614
	Društvene novice	617
	Alpinistične novice	627
	Varstvo narave	628
	Iz planinske literature	628
	Razgled po svetu	630
	Naslovna stran:	
	Bled	
	Foto: Jože Dolničar	

proizvodnja alkoholnih in brezalkoholnih pijač, kmetijstvo in predelava, trgovina, izvoz-uvoz ter gostinstvo

namizna, visokokvalitetna, aromatizirana, peneča vina, žgane pijače;

brezalkoholne pijače (cockta, jupi, coca-cola, schweppes, sadni sokovi);

kmetijski proizvodi in grozdje, sadje, živina...

SLOVIN

Ljubljana, Frankopanska 18

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana – pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Wraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pisemne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in kličejje izdeluje Tiskarna »Jože Maškrič« v Ljubljani.

Združenje živilske
 industrije
 Ljubljana, Natorjeva 12
 in

Združenje živilske
 industrije, TOZD Univit
 Ljubljana,
 Natorjeva 12/II

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
75. LETNIK

10 1975

MOREŠ NA MOREŽ?

(Romanje k vrhu na Bovškem)

TONE WRABER

ozno popoldne je. Pred četrť ure sem pri Tožbarju pustil nahrbtnik in odšel na vrh. Le malo me je ločilo od njega, nisem pa vedel, ali ni morda vmes še kakšen skok, ki ga ne bi mogel preplezati. Vsekakor se je Tožbar raje posvetil nabiranju rastlin, pa sem se sam pretikal po ozki polici nad prepadom. Za robom, ki mi je zastiral pogled, sem naletel na strmo pečevje, ki pa ni bilo težavno, tako da sem zadnje metre skoraj stekel.

Zdaj sem na vrhu, ki me je toliko časa vabil in odbijal hkrati. V razpokah cvetita triglavska roža in neboglasnica, da se njune svilnate dlake iskrijo v svetlobi nizkega sonca. Čuden jarek je izkopen čez vrh, precej metrov daleč se vleče, dokler se ne izgubi v skalah. Kot da bi Trentarji tudi tukaj, podobno kot Zaplanjo, izkopavali žico. Še nekaj rastlinskih imen v beležnico, pa sem spet pri Tonetu, ki je medtem previdno odluščil nekaj blazinic neboglasnice, s tihim upanjem, da bo tokrat v Juliani vendarle rasla ... Jarek pa je izrila strela, mi pojasni.

Stador od Lepoč, južni varuh Moreževega kraljestva

Foto T. Wraber

Je katera premalo? Štetje ovc na Bali (avgust 1963)

Foto T. Wraber

Spomniva se, da bi lahko malo posegla v nahrbtnik, saj doslej za to ni bilo časa. Na travnatem grebenčku si izbereva mehak prostorček, z nogami zabingljava v Koritnico in se sproščeno razgovoriva. Srečen sem. Morež (2261 m) ni več neizpolnjena želja, z njegovim vrhom sem vstavil najbolj zaželen cvet v šopek, ki ga že tako dolgo zbiram. Nenavaden je ta šopek, tako raznovrsten, da ga še sam komaj pregledam. Cvetovi v njem so: vrhovi, pobočja, sonce, dež, ovce na Bali, zategli klici balenskih pastirjev, močvirje v Lepočah, spanje na deskah, trdnjava v Klužah, **Artemisia atrata**, sirotka, Marchesetti, koprive, preteklost (ne moja), sedanjost, moja lastna sedanjost (na obroke) in še enkrat preteklost (tokrat moja), saj je bil Morež v preteklosti nekaj let moja sedanjost v sedanjosti, ko to pišem, pa je preteklost, vendar z upanjem, da s prihodnostjo. Za zdaj pa je šopek vendarle povezan in ko ga pregledujem, presenečen ugotovim, da je hkrati odgovor na vprašanje, kaj mi pomeni planinstvo. Kar čudno se mi zdi, koliko misli lahko posvetiš enemu samemu vrhu, ki je povrh vsega še skromen, neočiten, nevsiljiv in skoraj nepoznan. Takšen pa je le navidez, kajti v resnici me je notranje bogatil, najsi sem bil pri njem na obisku zares ali pa samo v domišljiji, med branjem knjig in člankov. Gora ne doživljam samo v neposrednem stiku z njimi, temveč tudi daleč od njih.

Zapisal sem že:

Zanimal me je Morež, ki stoji na drugi strani Bavščice. Že l. 1842 je botanik Sendtner opisal svoj vzpon na ta malo poznani vrh (Plan. vestnik 58: 544, 1958).

O cvetnem Morežu v grebenu Loške stene bom enkrat spregovoril sam, ker je vreden posebnega opisa (Plan. vestnik: 63: 308, 1963).

Boginja Flora mi je bila tokrat naklonjena in me je popeljala skozi svoje vrtove na Jalovcu, Malem Ozebniku, Bavškem Grintavcu in Morežu (Plan. vestnik 66: 105, 1966). Za Morež sem se začel zanimati zaradi botanike. Če Sendtner ne bi opisal svojega vzpona nanj, zanj mogoče še danes ne bi vedel. Sendtnerjev opis ima sicer pretežno botanično vsebino, vendar je napisan v povsem planinskem duhu, pa bi ga ob priložnosti kazalo prevesti in objaviti. Iz tistega ali še bolj zgodnjih časov poznamo le malo planinskih spisov iz slovenskih gora. Ko se jih poskušamo spomniti, se najprej ustavimo pri Hacquetu in njegovih delih. Zdaj, ob bližajoči se Triglavovi dvesto-

letnici (1778–1978), bodo ponovno oživila, pri čemer velja pripomniti, da je bilo zanimanje za »prvega raziskovalca naših Alp« pravzaprav vedno živo.

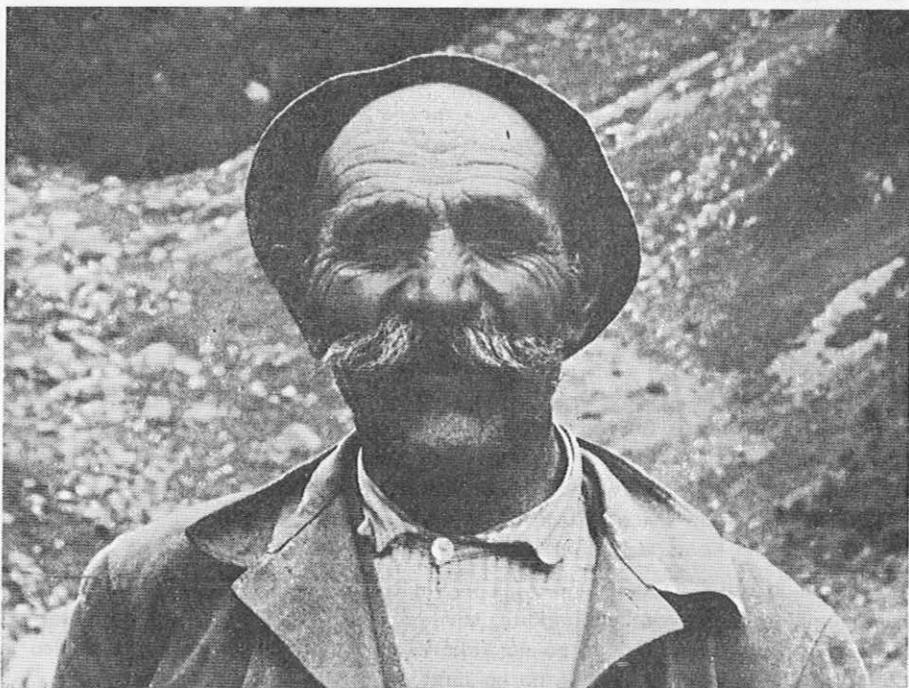
Pol stoletja moramo preskočiti, da spet beremo planinsko pisanje iz slovenskih gor. Nastopil je kustos ljubljanskega muzeja Henrik Freyer, ki je sistematično raziskoval tudi kranjski gorski svet. Njegova poročila je objavil grof Hohenwart, a tudi Freyer sam je opisal svoje vzpone na Mangart, Triglav in Stenar. Te stvari so izšle v letih 1838 in 1839, povzela in tako približala slovenskim bralcem pa sta jih Wester v Planinskem vestniku (1936) in Wraber v Proteusu (1966). Leta 1839 je izšel članek ljubljanskega zdravnika Grafa (1801–1838), ki je prikupno opisal svoje botanične ekskurzije iz leta 1833, med drugimi na Kamniško sedlo, Črno prst in Čaven.

Spet smo pri Sendtnerju in njegovem Morežu. Kako to, da se je Sendtner povzpел ravno na ta vrh, ki je zaradi njegovega članka sicer znan botanikom, a skoraj nič drugi planinski javnosti? Odgovor moramo poiskati v Trstu, kjer je bil tedaj magistratni predsednik Tommasini. Planincem ga je že predstavil Tominec (1955), zatorej naj povem o njem le najnujnejše. Tommasini je sistematično raziskoval floro tedanjega avstrijskega Primorja in v zvezi s tem povabil k sodelovanju mladega bavarskega botanika Otta Sendtnerja.¹ Ta se je vabilu odzval in sodeloval s Tommasinijem v letih 1841 do 1843. Splošno je znano, da se je Sendtner 25. VII. 1842 povzpел na Razor, kar je prvi dokumentirani vzpon na ta vrh. Manj pa vemo, da je bil višek njegovega delovanja v Julijskih Alpah dosežen že l. 1841. V botaničnem časopisu »Flora« je Tommasini (1842) podal poročilo o tej živahni sezoni, iz katerega bo naše planinske zgodovinarje najbolj zanimal »vozni red« vzponov, ki jih je Sendtner opravil v tistem

¹ Dr. Otto Sendtner se je rodil 27. VI. 1813 v Münchenu. Na tamkajšnji univerzi je študiral naravoslovje, prvo stalno zaposlitev pa je dobil l. 1847, ko je postal privatni docent na isti univerzi. V letih 1841 do 1843 je po naročilu in na stroške Tommasinija raziskoval floro tedanjega avstrijskega Primorja, Tommasini pa ga je tudi spodbudil, da se je l. 1847 odpravil na botanično raziskovanje Bosne, ki je bila tedaj v tem pogledu še skoraj neznan. Ta potovanja so Sendtnerja močno usmerila v fitogeografijo. S tega področja je njegovo habilitacijsko delo o klimatski porazdelitvi listnatih mahov avstrijskega Primorja in Dalmacije (1848), zlasti pa »Die Vegetationsverhältnisse Südbayerns« (1854). Leta 1857 je postal redni profesor, umrl pa je 21. IV. 1859 (podatki po K. Malýju, 1952).

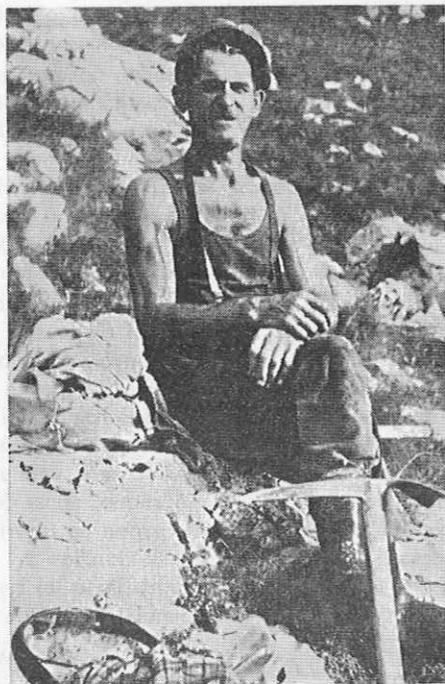
Obraz iz Trente

Foto T. Wraber

Vse so. štetje ovc na Bali (avgust 1963)

Obraz iz Trente

Foto T. Wraber

poletju. Iz Trsta je odšel v začetku julija in ostal v gorah do 22. avgusta. Vzponi pa si slede takole:

8. VII. Kolovrat pri Volčah
9. VII. Mrzli vrh pri Tolminu
10. VII. Jalovnik in Kobilja glava pri Tolminu
11. VII. Tolminski Kuk s sosedi
13. VII. Vogel
14. VII. Suha (z Vogla)
17. VII. Matajur (iz Kobarida)
20. VII. Krn (iz Kobarida)
21. VII. Lemež (s Krna)
23. VII. Starijski vrh (iz Kobarida)
26. VII. Rombon (iz Bovca)
30. VII. Svinjak (iz Bovca)
1. VIII. Grintavec (iz Bovca)
3. VIII. Morež (iz Bovca)
- 5.-6. VIII. Hudi Vršič (iz Bovca)
7. VIII. Prestreljenik (iz Bovca)
9. VIII. Mangart (s Predela)
- 12.-13. VIII. pobočja Triglava nad Trento do višine 2250 m
14. VIII. Kanjavec do višine 2300 m
21. VIII. Baba in Kanin (od Žage)

Tommasini je prišel v bovške gore 30. VII. in ostal tam do 10. VIII. Pridružil se je Sendtnerju na Grintavcu in Mangartu, sam pa je bil 3. VIII. na Golobarju ter na Hudem vrhu in Lipniku, 8. VIII. pa na Kobariškem Stolu. Neimenovanega zbiralca je poslal 2. VIII. na Polovnik, 5. VIII. pa na Jerebico.

Iz vsega tega se vidi, kako temeljito je Tommasini raziskoval floro primorskih Julijcev. V poročilu, iz katerega črpamo naše podatke, načrtuje Tommasini že delo v letu 1842. V mislih ima Razor, ki ga je Sendtner res tudi dosegel, ter »Osebnik med Mangartom in Morežem«, ki je vsekakor naš Jalovec. Za tega pa vemo, da je na svoj prvi dokumentirani vzpon moral počakati do 2. VIII. 1875, ko je Koritničan M. Černuta skupaj z A. Strgulcem pripeljal na vrh inž. Wurmba iz Beljaka. Ne vemo, kaj je Sendtnerju preprečilo stopiti na vrh Jalovca, saj je bil odličen alpinist, poleg tega pa že v opisu vzpona na Morež ne dvomi, da se mu bo »Osebnik« posrečil.

Ekскурzija na zahodna pobočja Triglava in Kanjavca ter na Velo polje (12.–14. VIII.) je bila seveda namenjena iskanju Scabiose trente, ki pa ni bilo uspešno. Za planinskega zgodovinarja pa je v zgornjem seznamu nedvomno zanimiv podatek, da sta napravila Sendtner in Tommasini prvi dokumentirani vzpon na Bavški Grintavec. V slovstvu, tako najprej pri Kugyju (1894: 589), nato pa tudi v »Našem alpinizmu« (Kajzelj 1932) beremo, da sta bila prva turista na Grintavcu E. Taucer iz Trsta, ki je na vrh prišel skupaj z Ivanom Mlekužem iz Bovca l. 1869. Kugy piše »Ivan Mlekuž iz Bovca«, zaradi česar ni nujno, da bi bil ta Mlekuž stari oče Ivana Mlekuža-Ivanca, o katerem bomo kmalu spregovorili. Tako namreč domneva Lovšin (1961: 166). Priimek je na Bovškem kaj razširjen.

Sendtner je odšel na Morež v zgodnjem jutru 3. VIII. 1841. S seboj je imel vodnika Andreja Tončiča, ki ga kot izkušenega moža, v zadostni meri veččega tudi nemščine, priporoča vsem botanikom. Trdnjava v Klužah je bila tedaj v razvalinah in je dajala izredno romantičen videz, medtem ko pogled v sotesko Koritnice takšne s šibkimi živci prav lahko navda z grozo, piše Sendtner. Na koncu Bavščice je Sendtner najel še neimenovanega domačina, divjega lovca, ki se je spoznal na Morež. Ob devetih zjutraj so vsi štirje prišli (z njimi je bil Sendtnerjev koder, nedvomno eden prvih psov na visokih vrhovih Julijcev) do Bale, kjer pa so se lahko odžejali le s sirotko. Mleko je bilo pač treba naročiti vnaprej ali pa priti k molži. Sendtner piše, da je na planini osem do deset kozarjev, ovac in koz pa 800 do 1000. Ljudje so dobri in zeliščarja radi prenoče, pa še desko dobi, da mu ni treba ležati na ilovnatih, vlažnih

Ivan Mlekuž iz Bavščice, Tumov vodnik
na Morež (4. IX. 1962)

Foto T. Wraber

in tudi umazanih tleh. Od Bale naprej jih je pot vodila skozi bukov gozd, dokler niso dosegli planotastega, izredno razdrapanega sveta, že v pasu rušja. Tukaj so na kraju, ki mu pastirji pravijo Vršičje, naleteli na močvirje, ki je bilo za ta zakrasefi svet dokaj nenavadno. Sendtner, ki se mu je botanična škatla že precej napolnila (njegov članek pa z imeni najdenih rastlin narasel za eno stran), je tukaj našel Scheuchzerjev munec, v najbližji okolici pa zanimive mahove. Kar težko se je ločil od svojevrstnega kraja, toda vabil je Morež, ki se od tukaj kot odlomljen stožec že vidi. Ob enajstih so bili na samem vznožju, odkoder pa se vidijo le stene. Toda vodnik jih je popeljal kar čez pet metrov visoko mesto v steni, nekakšna vrata v Morež. Prišli so v območje, ki ga pasočja se drobnica več ne doseže in je zato flora izredno bujna. Sendtner se kar ni mogel oddahnuti od novih in novih rastlinskih presenečenj. Najbolj pa ga je navdušila najdba pelina, ki ga ni mogel enačiti z nobeno alpsko vrsto. V svojem poročilu ga Tommasini imenuje **Artemisia tanacetifolia**, ki se zdaj imenuje **A. atrata**, črnikasti pelin. Zanimivo je, da se do dandanes ni posrečilo najti nobenega drugega nahajališča tega pelina v Julijcih; nasploh gre za rastlino, ki je v Alpah tudi drugače zelo redka (Zahodne Alpe, Fedajsko sedlo v Dolomitih).

Zvečer je bil Sendtner spet v Bovcu, kjer sta si z Golobarja vrnivšim se Tommasinijem imela kaj povedati.

Morež je torej stopil v zgodovino in mirno bi se lahko obrnili k novejšim časom, če nas ne bi v njegovem šopku zamikal še en cvet iz minulosti.

Ohranil se nam je Freyerjev rokopis Botanični izleti v letu 1841 (Botanische Ausflüge im Jahre 1841). V lični gotici Freyer opisuje botanične ekskurzije in dogodke 1841. leta, ki je med drugim prineslo tudi ponovni obisk saškega kralja in ljubitelja botanike Friderika Avgusta II. V naših krajih ga je na poti spremljal Freyer. 30. VII. sta čez Črno prst prišla v Podbrdo, kjer sta prenočila. Naslednjega dne sta v Volčah izvedela, da se v okolišju že nekaj časa mudi Sendtner in da se je dan poprej peljal

Skupaj sva hodila na Morež.
Anton Tožbar-Špik
(sept. 1965)

Foto T. Wraber

**Mangart
z grebena Moreža**
Foto. T. Wraber

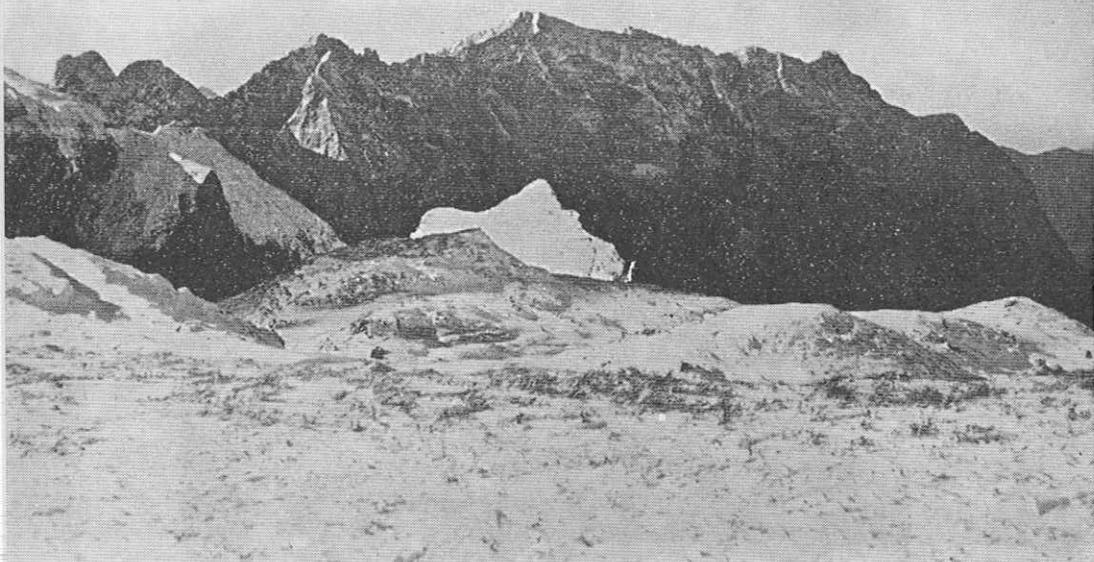
1907/11 1. 1907

v Bovec tudi Tommasini. V Bovcu so se vsi štirje srečali. Sendtner in Tommasini sta poročala o bogati flori okoliških gora in kralju podarila nekaj primerkov nabranih rastlin, ki jih je v oskrbo prevzel ustrežljivi Freyer, nakar se je kralj odpeljal v Trbiž, Freyer pa je z botaničnima kolegoma še istega dne napravil kratek sprehod ob Soči. Ni pa se odzval vabilu, naj se jima naslednjega dne pridruži na ekskurziji na Grintavec. Vreme se mu je zdelo preveč nezanesljivo in je 1. avgusta lepo na suhem v Srpenici mislil na oba botanika, ki ju moči na Grintavcu. Čez nekaj dni se je odpravil na Krn, se vrnil v Soško dolino in odšel na Čaven.

Živahno je bilo torej pred 134 leti v bovških gorah; podobno piše, s posebnim poudarkom na ožjo triglavsko okolico tudi M. M. Debelakova-Deržaj (1948: 230 do 231). Isti dogodki postajajo v opisih različnih virov plastično nazorni, tako da ni težko živeti se v tiste poletne dneve 1841. leta. Žal nam je lahko, ker je Sendtner objavil le opis vzpona na Morež, v katerem sicer napoveduje obširnejši Tommasinijev spis o flori Bovškega, ki pa ni nikoli zagledal belega dne. Še en dokument se je ohranil iz tistih dni, po svoje najbolj neposreden od vseh, saj je bil v tesnem stiku s prizadetimi. Tukaj mislim na nabrane in posušene rastline. Celotna Sendtnerjeva in Tommasinijeva zbirka je v Tommasinijevem herbariju v tržaškem prirodoslovnem muzeju, nekaj dvojnic je Tommasini poslal v Ljubljano, mesto svojega srednjega šolanja, kjer so spravljene v herbariju Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Tudi v nekaterih drugih herbarijih so Sendtnerjeve in Tommasinijeve rastline, črnkasti pelin npr. na Dunaju in v Ženevi.

Prvič sem mislil priti na Morež prve dni oktobra 1960. Tožbar je pred vojno že bil na njegovih pobočjih in prinesel v Juliano črnkasti pelin, ki je v vrtu sicer še vedno zelenel, ni pa več cvetel. Namenila sva se prinesiti mlade rastline, za pot pa sva si izbrala stezo čez Škrbino Za Gradom. Pod večer sem od Špička še pohitel na Jalovec, drugo jutro pa je tako brezupno deževalo, da sva se lahko le še vrnila v Trento.

Leto pozneje sem bil dvakrat v Bavščici. Vračajoč se, sem v Klužah srečal domačina, ki je, prihajajoč iz Bovca, dobro razpoložen rinil kolo v breg. Na široko sva se

Loška stena z Morežem z Mangartskega sedla

Foto T. Wraber

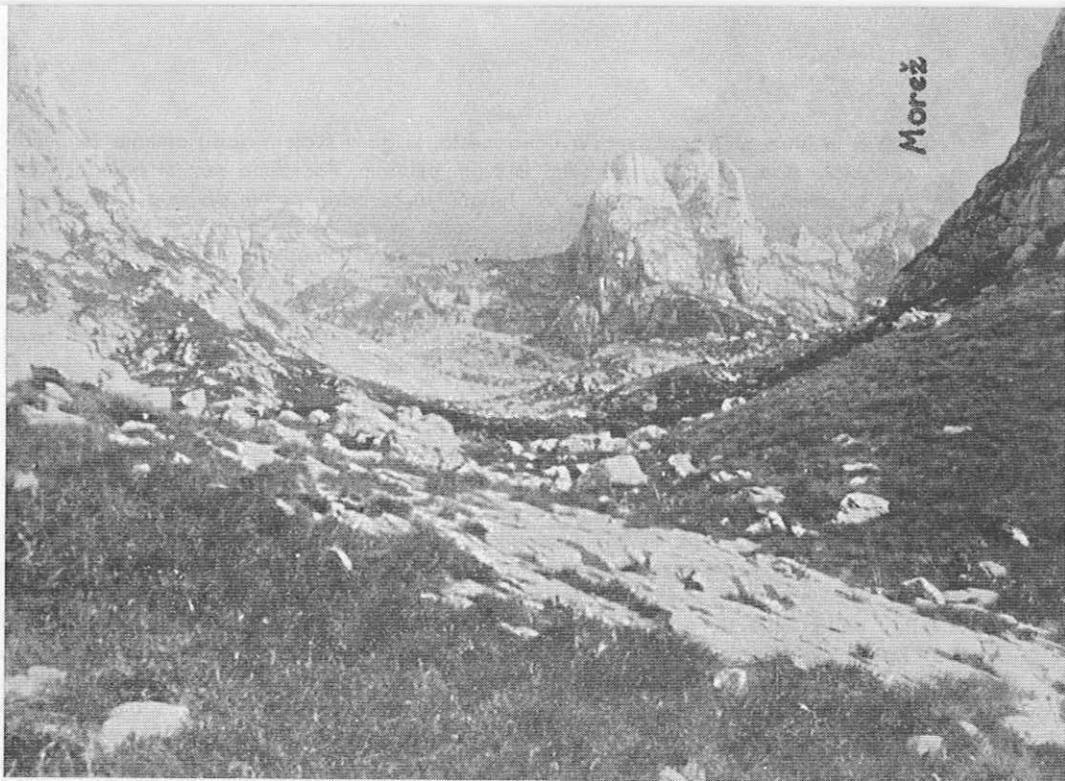
razgovorila, v misli in besede pa je vedno bolj silil Morež. Šel bo z menoj, kadar se odpravim nanj, mi je vneto obljubil domačin, saj ga nič kako pozna. Se kot šestnajstleten fant je bil na njem z dr. Tumo. Seveda, govoril sem z Ivanom Mlekužem-Ivancem, ki je našega idealnega alpinista spremljal na vrh 10. VII. 1910. leta, še pred več kot pol stoletja.

A minilo je spet leto, da sem se oglasil v Bavščici. Bilo je v zgodnji jeseni. Prenočil sem pri Mlekužu-Ivancu, v Bavščici št. 14. 3. IX. se je iz Trente na mopedu pripeljal Tožbar in odšla sva proti Bali. Romantično leseno korito na koncu doline, ob katerem smo večerjali šest let poprej, se je umaknilo novemu, betonskemu. Na Logjih so bile hišice prazne, navaljeno kamenje pa jeseni še posebno pusto. Leta 1870 se je z Oltarjev vsul kamnit plaz in zasul štiri domačine, dve ženski in dva moška. Dogodek večkrat omenjajo (Tuma 1911: 243, Lovšin 1961: 165), vendarle pa bi rad v prevodu prinesel njegov opis, kot ga z romansko čustvenostjo podaja Marchesetti.² Le-ta je bil na Morežu 7. VIII. 1873, leta 1875 pa je izdal knjižico »Una Escursione alle Alpi Giulie«, v kateri vzneseno opisuje doživljanje gorskega sveta, kot ga je spoznaval na botaničnih ekskurzijah na pl. Sleme in na Morež. Takole piše Marchesetti:

»Vendar pa so v tem pustem kamenju povsod spomini na boleče dogodke. Tukaj te križ spomni na nesrečnika, ki je zgrmel s strmega roba, tam ti znamenje s preprosto risbo pripoveduje, kako se je utrgal plaz, in vabi popotnega k molitvi za pokojne.

Le kdo bi mogel zadržati solze, ko ob kupu navaljenih skal vidiš skromen spomenik vsej družini, ki jo je hkrati zasul plaz? Kdo si lahko predstavlja krče in muke umirajočih, pohabljenih zaradi strašnih podrtin? Uboga bitja! Za nekaj rjuh sena ste se drznila podati v ta pobočja, se zaupala tem nikoli trdnim strminam, se neustra-

² Carlo Marchesetti (1850–1926) je bil zdravnik, predvsem pa botanik in arheolog, 45 let tudi ravnatelj tržaškega mestnega naravoslovnega muzeja. Med drugim je napisal floro širše tržaške okolice (Flora di Trieste e de'suoi dintorni, 1896/97), pa tudi nekaj krajših florističnih prispevkov iz Julijcev (Porezen, pl. Sleme, Morež, Viš).

Vstop v Moreževo kraljestvo od jugozahoda (Predolina)

Foto T. Wraber

šeno prestopala nad prepadi. Toda pod nogami so se vam zazibala tla, zaman ste zakričala na pomoč, zaman iztegovala roke, grabeč za oprimki na kakšni skali. Premočan sunek vas je potegnil v globino in vas pokopal pod visokim kršjem. Ob strašnem ropotu se je stresel pastir na planini, kot da bi slutil nesrečo, ni pa še vedel, da se je hkrati s skalami kotalilo tudi pet človeških teles, da so se med to bobnenje mešali kriki nesrečne petorice, ki jo je neusmiljeno trgala robata strmina. Žal, še prekmalu je spoznal strašno resnico. Klicu k jedi ni odgovorilo pet glasov, ni bilo brata, matere, neveste... Strašen dvom ga je prevzel. Spustil se je v dolino, zagledal svežo sesutino, dvignil pogled in z grozo opazil, da so skale obrizgane s krvjo. Dvom se je umaknil gotovosti, strašni gotovosti. Z obupno divjostjo se je vrgel na podor, med strahom in upom razmetaval kamne, da bi našel draga bitja, ki so morda še vedno utripala, ki bi jih hitra pomoč morda lahko še rešila. Žal, prazen je bil vsak up. Raztrgano meso, zdrobljene kosti, takšna so bila njihova brezoblična telesa, ki niso bila več podobna ljudem. V spomin na ta žalostni dogodek, ki se je pripetil pred devetimi leti, so na kraju nezgode postavili kapelico.«

Krvavo rdeč je ta cvet iz Moreževega šopka in rajši bi videl, če ga v njem ne bi bilo. Veendar pa tedaj Bavščica ne bi bila Bavščica in Trenta ne Trenta. Takšno je bilo življenje v teh dolinah, neprijaznih in skopih do tistih, ki so v njih prebivali. S Tožbarjem pa sva tistega dne do večera lazila po pobočjih Moreža, od Konjske škrbine prišla prav pod njegov vrh, stikala za pelinom, našla marsikateri redek cvet, a se pod večer vrnila, ne da bi pelin našla. Tožbar je odšel v Trento, sam pa sem prenočil na Bali. Eden od pastirjev mi je vlil novo upanje, ko mi je povedal, da ve še za eno stezo »v Morež«. Naslednje jutro sva res odšla, bolj rečeno oddirkala, saj sem komaj lovil sapo, ko sem hitel v strmine nad Balo. Ustavila sva se šele v Predolini, prijazni uleknini med Stadorjem in Briceljkom. Od pastirja sem izvedel, da ne more več hitro hoditi, odkar so mu pri delu v gozdu debela zlomila obe nogi... Kmalu za Predolino me je Rafael Kavs iz Koritnice 1 – tako je bilo ime mojemu vodniku – popeljal po še komaj vidni stezici strmo navzgor. Lovil sem se za šope

ležke³ in hitro premagal izpostavljeno mesto, ki ga v svojem opisu omenja že Sendtner. Malo nad njim sem stal pred iskanim pelinom. Podrobno sem si ogledal rastišče, ga popisal, nabral primerke za Juliano in herbarij, potem pa se z zadoščenjem spustil v dolino. Že čisto spodaj sem na cesti srečal Mlekuža in spet sva se razgovorila. Menda mi je takrat povedal, kako ima po njegovem Morež svoje ime od tega, ker pač nanj (ne) moreš. Nič manj domiselno mi je razložil Pelc z mrazom tam zgoraj, ki si mu kos le, če se odeneš v »pelc« ... Ne vem, ali je Mlekuž takšni razlagi verjel in se tako izdal za zastopnika pohlinovske razlage krajevnih imen ali pa je bil le toliko hudomušen. Dobre volje in smisla za humor mu vsekakor ni manjkalo. Za slovo sem ga še slikal (»vsaj srajco bi si oče zatlačil za pas,« je pozneje opazila njegova hči), to pa je bilo v njegovem življenju tudi zadnjič. Videl pa sem ga še enkrat, skoraj leto dni pozneje.

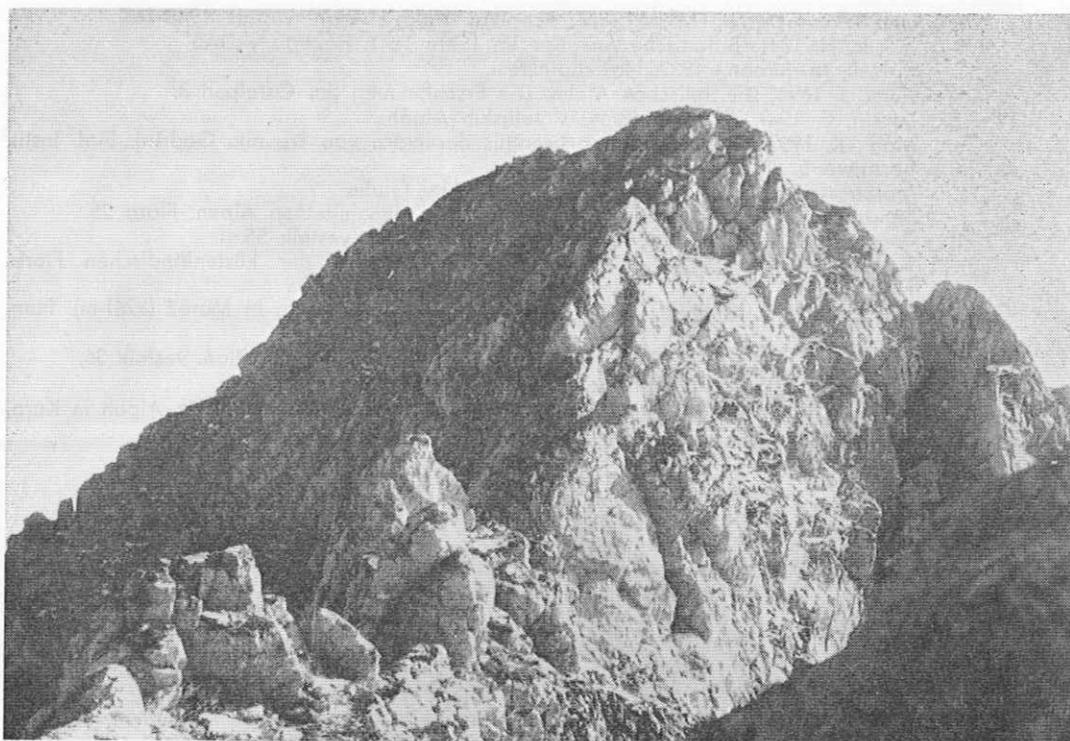
Bilo je v avgustu 1963. Mesec dni pred tem sem se spoznal z mladim sarajevskim botanikom Čedom, dandanes avtorjem uspelega dendrološkega atlasa Jugoslavije. Prenočila sva na senu na koncu doline, 17. avgusta pa odšla do Bale. Vreme se je temeljito pokvarilo, tako da sva kar tri noči mehčala deske na podstrešju balenske sirarnice. Prvo noč sva čutila vse kosti, drugo noč le še polovico, tretjo pa sva spala kot ubita. Ulilo se je takoj, ko sva se namenila priti kam višje. Le do Lepoč in pod Bricelj sva prila, drugače pa sva štela ovce. Koliko jih je utegnil prešteti Sendtner, že vemo. Midva koz nisva več našla, ovac pa je bilo 350, ob le nekaj pastirjih, ki so trpeli v mokrem vremenu. Še zdaj me strese, ko se spomnim na molžo mokrih in premraženih ovc. V zapiskih tistih dni najdem še podatek, da so drobnico prignali na Balo vsako leto 1. julija, odgnali pa 21. ali 22. septembra. Če hočem biti Klužami, če pa je časa več, skočim še višje v dolino. Travnik pred Ivančevo domačijo

³ Tako pravijo v Posočju gladki bilnici (*Festuca calva*), endemični travi slovenskih Alp. Zelo je pogostna na sončnih pobočjih, pa tudi zelo žilava in bodeča.

Nad zakraselo planoto se razgledujeta Stador (levo) in Morež (desno)

Foto T. Wraber

Vrh Moreža od severovzhoda

Foto T. Wraber

je že dodobra zasul prod, ki so ga nanese narasle vode. Še pa je živo na domačiji točen, moram priznati, da sem te podatke zapisal v sedanjem času. Navajam jih v preteklem, ker planine Bale ni več. Živetí je prenehala pred našimi očmi, zaraščajo se steze, nemoteno se rede modrasi in gadi. Še malo, pa ne bo znal nihče več povedati, kje so Jezerca, Prevala, Na Škarjo, Oplačnica, Veliki Vršič, Mali Vršič in še nešteta druga.

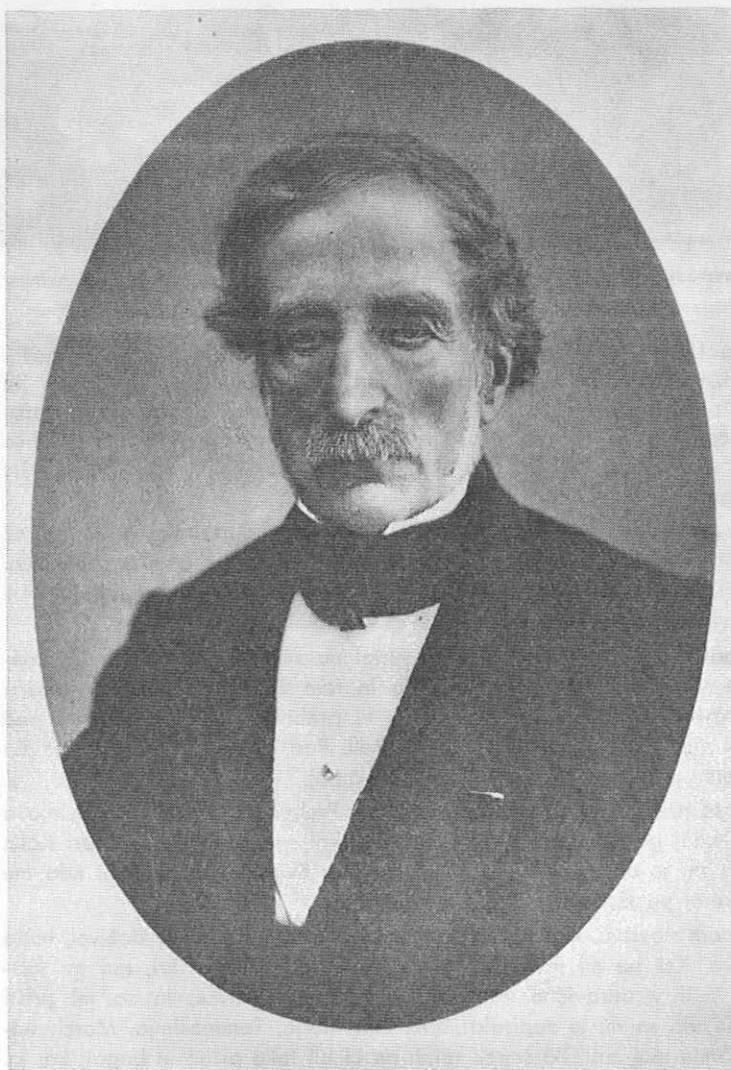
S Čedom sva po treh dneh čakanja na lepo vreme izgubila potrpljenje in Morež se je še enkrat ubranil obiska, tokrat zadnjič. Na poti iz doline sva obiskala Mlekuža. Ležal je v postelji, ki jo je zapustil šele, ko je moral na svojo zadnjo pot. Bil sem vojak, ko sem izvedel, da je 29. decembra 1963 umrl.

Kako sem na Morež končno le prišel, sem povedal na začetku. To je bilo 21. septembra 1965. Od tedaj je minilo deset let. Tu in tam se mimogrede še oglasim v Bavščici, pozdravim družino Mlekuževe hčere, ki prebiva v Zabrajdi kmalu pod Toneta Šulerja, ki nič več ne pripravlja sira na Beli. Rad slišim tisti prijazni bovški pozdrav »se zveselim vašega zdravja«, ko prideva skupaj.

Marsikdaj bi rad še pretaknil v gorah nad Bavščico. Prehobil bi greben od Svinjaka do Grintavca. Le kdaj ga bom zares? Lani sem obiskal sina, ki je taboril pri Kalu. Skoraj mimogrede mi je omenil: Veš, oči, bili smo na Svinjaku. Zdaj vem, kdo me bo vodil nanj, naprej pa si bova pot poiskala skupaj!

Postskriptum. Seznam slovstva, ki sledi, je po vsem, kar sem na Morežu doživel, hudo birokratska zadeva. Ker pa mi je takšen način delovanja prišel v kri, naj ga vendarle priključim, tudi v opravičilo za tiste bolj puste odstavke, ki so mi prišli s peresa. Že vidim, da se mi je zapisalo: brez Sendtnerja, Tommasinija, Marchesettija, Freyerja ali Tume moj moreški šopek sploh ne bi bil tako pisan in bogat, kot je.

- Debelakova-Deržaj, M. M. 1948. Kronika Triglava. Plan. vestnik 1948 (48).
 Freyer, H. 1841. Botanische Ausflüge im Jahre 1841. Rokopis v DAS.
 Kajzelj, M. (uredn.) 1932. Naš alpinizem.
 Kugy, J. 1894. Die Julischen Alpen. Die Erschliessung der Ostalpen 3.
 Lovšin, E. 1961. Gorski vodniki v Julijskih Alpah.
 Malý, K. 1952. Grundlagen zur Kenntnis der Flora von Travnik. Godišnj. Biol. Instit. Sarajevo 5.
 Marchesetti, C. 1875. Una Escursione alle Alpi Giulie.
 Sendtner, O. 1842. Besteigung des Moesch in den Julischen Alpen. Flora 25.
 Tominec, I. 1955. Mutius vitez pl. Tommasini. Plan. vestnik 55.
 Tommasini, M. 1842. Correspondenz: Die Kenntnis der küstenländischen Flora. Flora 25.
 Tuma, H. 1911. Kaninska in Mangrtska skupina. 2. Bavčica. b) Morež (2261 m). Plan. vestnik 17.
 Wester, J. 1936. Henrik Freyer na Mangartu leta 1836 in 1837. Plan. vestnik 36.
 Wraber, T. 1966. Henrik Freyer v Julijskih Alpah. Proteus 28.
 Wraber, T. 1969. Iz zgodovine ob botaničnih raziskovanjih v Julijskih Alpah in Karavankah. Jeseniški zbornik Jeklo in ljudje 2.

**Muzio
 Tommasini,**
 tržaški župan
 in botanik,
 neutrudni
 raziskovalec
 primorske flore
 in Kugyjev
 botanični mentor

[Iz Bolletino della società
 Adriatica
 di scienze
 naturali
 in Trieste 5 (1880)]

OLIMP 1975

FR. VOGELNIK

reteklo je ravno štirideset let, odkar je v našem glasilu v štirih nadaljevanjih izšel Lipovškov članek »Na Olimp«. S tovariši Janom Bleiweisom, dr. A. Brilejem in Levom Pipanom je v drugi polovici julija obiskal visoke vrhove tega gorskega »vozla« in kot prvi jugoslovanski plezalec z Levom Pipanom kljub muhastemu vremenu preplezal v njegovih ostenjih kar v okovankah nekaj pomembnih smeri. Njihov obisk je pionirski v planinskem in v alpinističnem pomenu besede (PV 1935). O Olimpu je v PV 1936 pisal tudi dr. ing. Francè Avčin. Bil je tam leta 1935. Gorovje se tedaj ni moglo ponašati niti s potmi niti s planinskimi postojankami, še z vabljivimi izhodišči ne. Minilo je komaj dobrih dvajset let, kar ga je bil ing. E. Richter v treh odpravah 1909–1911 premeril – pri tretji so ga ujeli kleftri, grški hajduki, in je nekaj mesecev spoznaval Olimp v njihovi družbi, dokler ni turška vlada plačala zanj visoke odkupnine – in »nekoliko razsvetlil olimpijsko temo«, da je naredil konec prerekanju, kakšno je sploh to gorovje, ter tako odprl možnost pristopa na vrh (F. Boissonas in D. Baud-Bovy, 1913). Ker se trije najvišji vrhovi po višini razlikujejo le nekaj metrov, čeprav jih ločijo izrazite škrbine, so planinci še nekaj let učeno polemizirali, kateri vrh je najvišji. Ing. Marcel Kurz ni čakal na izid besednega boja, zadel je teodolit na rame, oblezel vse tri vrhove in jih natančno premeril (1921) ter učenim disputantom narisal specialko 1 : 20 000. Napisal je še knjigo, da so jo lahko brez razhajajočih se mnenj mahnilo po njegovih stopinjah.

Štirideset let po tem prvem slovenskem obisku se je v Olimp napotil mladi botanik dr. Tone Wraber in kljub jesenskemu času, »prepozno, da bi bil spoznal njegovo floro v njenem višku, ... odnesel nepozobne vtise«. O svojem florističnem paberkovanju je priobčil v »Našem vrtu« (1975, 22–26) zapis »Jesensko botaniziranje na Olimpu«.

Oba članka sta za obiskovalce najvišje grške gore ne samo zelo poučna, ampak prav nepogrešljiva. M. Lipovšek uvodoma natančno opisuje to težko pregledno gorovje (prebivalci Alp smo razvajeni: hočemo, da so vsi vrhovi razvrščeni v smeri vzhod-zahod, lepo ločeni drug od drugega in povrhu še za tako strog okus polni estetskih oblik), pojasnjuje krajevna imena in tekoče slika svoje vtise in ture žepne odpravice. Dr. T. Wraber mu v svojem zapisu izreka hvalo za »temeljit članek«. V žarišču njegove pozornosti je flora Olimpa, ki se na izredno kratki razdalji požene od morske obale na dobrih 2900 m, in se med vzpenjanjem zaporedoma prebije najprej skozi negostoljubno makijo, nato skozi gozd in nazadnje po rušatem in kamnitem svetu. Spotoma v vsakem pasu srečujemo značilne predstavnice sredozemske flore.

Letos je komisija za stike s tujino in inozemski planinski turizem PZS priredila prvi množični obisk Olimpa. Medtem ko so se naši prvi obiskovalci še nekaj pomišljali, preden so se odločili za dolgo pot, in je šel dr. Wraber kar sam obiskat svoje cvetlice pod prestol grških bogov, so prijave za to potovanje kar deževale in jih je bilo treba s treznimi pomisleki skrčiti na polovico ... Eksotična potovanja še vedno mikajo, nekoč neustrašne posameznike, dandanes cele množice.

16. junija – datum, je bil dobro izbran ne samo glede naše ture, ampak tudi glede glavne turistične sezone, ko so glavne prometnice kar preplavljene – smo hiteli iz Soluna (do Đevđelije smo se pripeljali z brzcem, nato smo se prekricali v »Tran-skopov« janez) po skoraj prazni avto cesti, obrobjeni s cvetočimi oleandri, v velikem loku najprej proti zahodu sredi pisane šahovnice zrelega žita, strnišč, riževih polj, koruzišč in raznih vrst zelenjave, ki jo neprenehoma zalivajo z umetnim dežjem, nato pa proti jugu, kjer začne pokrajina polagoma valoviti, ne da bi se njena

barvitost kaj zmanjšala. Po dobrih 100 km vožnje že razločimo na desni pred seboj v poletni čad zastrte obrise najvišjega gorovja Grčije. Vrhovi so – kakor je poleti, žal, pričakovati – zagrnjeni v kopaste oblake. Ko pridemo vstric velike zelene gmote, zavijemo z magistrale Solun–Atene v nekaj kilometrih oddaljeno turistično mesto Litóhoron (6000 preb.), običajno izhodišče za Olimp.

Pred štiridesetimi leti je bil še umazano gnezdo in se je naša odpravica ob sestopu rajši zatekla v varstvo svojega šotora k morskimi obali. Zdaj so ulice asfaltirane, hiše in lokali so snažni. Nimaš pomislekov, ko hodiš z lačnim trebuhom za kruhom. Trgovci in gostinci ne poznajo sieste: na nogah so od zgodnjega jutra do poznega večera. Obžalujemo, da je pisarna Grškega planinskega društva zaprta in bo poslovala šele čez nekaj ur, ko se bomo že vzpenjali proti koči. Samo v njej baje prodajajo specialke in podobno blago, ki uživa pri planincih velik sloves.

Ob severnem robu Litohorona se vije z goščavo obrasla globel, iz katere se sliši šum vode. To je »reka« Enipeus, ki poleti komajda še žubori, če sploh ne utihne. Drugače je kajpak ob močnem deževju. Kljub očitni pohlevnosti in občasni delavnosti je Enipeus izdolbel v osrčju Olimpa velikansko vrzel, pravo sotesko, ki jo v spodnjem koncu, nad Litohoronom, zapirajo neprehodna skalnata vrata, na zgornjem koncu, zahodno, pa se vanj od vseh strani stekajo številne hudourniške in plazovne grape. Skozi skalnata vrata se je hotela prebiti v Olimp naša odpravica, vendar so jo od tega odvrgli, ker je veliko lažji dostop po pobočjih severnega hrbta, kjer se popotnik lahko odžaja pri studencu – na Olimpu redek užitek! Najeli so mezge in jo z edinim pooblaščenim vodnikom Kakalosom mahnili navkreber proti Spilji, skalnati votlini nad Dionizovim samostanom, ki je postala njihovo »glavno taborišče« ...

Dandanes je dostop v Olimp veliko udobnejši. V zadnjih letih so zgradili gorsko cesto, ki se v ključih vzpenja na severni hrbet, kjer stoji na višini 1000 m koča »D« (30 ležišč, lepo urejena notranjščina, vendar preveč odmaknjena od vrhov). Nato se cesta spušča po gozdnatih južnih pobočjih severnega hrbta Olimpa v notranjost soteske in se konča na kraju, ki bi se mu po domače reklo Pri žagi (Prioni). O njej ni ne duha ne sluha, pred štiridesetimi leti pa je še obratovala. Cesta je dolga 18 km, planincu prihrani dolgo in mučno hojo iz vročega Litohorona v znosnejše planinsko okolje. Najprej se spusti v globel Enipea, nato se vzpenja po položnem, z makijo obraslem pobočju, zatem po strmem pobočju, ki se položi šele na Staurusu (koča »D«). Zoprne goščave tukaj ni več, pokrajina je že kar razveseljivo gozdnata; na tej višini uspeva pretežno postavna jelka (*Abies borisii-regis*), zelo cenjena v ladjedelstvu stare Helade. Nič čudnega, če so velikanski gozdovi, kjerkoli so bili dostopni, domala izginili in se je pokrajina grozljivo spremenila.

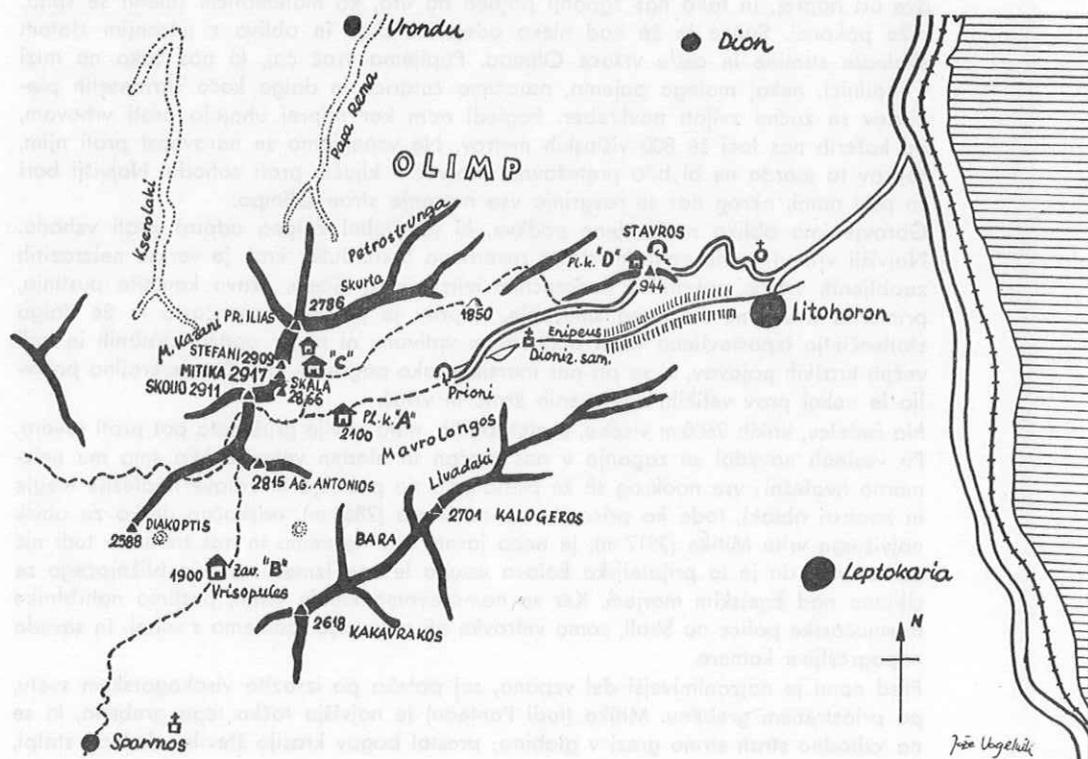
Za četrť ure se ustavimo pri koči. S pogledi tipamo v notranjost Olimpa. Radovednost ostaja nepotešena, ker nam črne gozdnate vzpetine severnega hrbta, na katerem stojimo, zakrivajo najvišje vrhove. Ti so še vedno zaviti v oblake. »Če bo tudi jutri tako ...« se utrne nevesela misel. Medtem poskuša dr. Peter Soklič, naš vodja, v vseh evropskih jezikih navezati pomenek z oskrbnikom, ki je pravi poliglót, saj se kar naprej oglašá z razveseljivim: »Ja, ja!»

Spet smo v avtobusu. Mile večje obrača krmilo na ozki cesti, vsekani v strmo pobočje. V globini, na dnu soteske, ugledamo Dionizov samostan. Še nekaj kilometrov napete vožnje in ceste na lepem zmanjka. Prioni. Ko izstopimo iz razgretega avtobusa, nas objame prijeten šum deročega Enipea. Nekaj avtomobilov stoji ob robu razširjenega konca ceste. Iz avtobusa, ki nas bo za vsak primer čakal do jutrišnjega poldneva tukaj, roma jo nahrbtniki in kot bi mignil se prelevimo v planince.

Prijetno bi bilo hoditi navkreber ob žuborečem Enipeu, ki se napaja tudi iz bližnjega snežnega plazu, pa ga že za prvim ovinkom zmanjka. Vode so si v apnencu že davno poiskale skrite poti, o čemer se lahko prepričaš pri obilnem kraškem izviru nad slapom: izpod navpičnega skalnatega čela priteka bistra in mrzla gorska studenčnica. Če sodiš med žejne planince, si moraš natočiti čutarico; vode ne boš videl nekaj ur. Z rdečimi črtami markirana pot se vzpenja nad suho strugo po dnu soteske. Vroč

poletno sonce se le tu in tam upre v teme, večidel hodiš po gozdu. Drevje se poganja po divjih strminah navzgor, do koder sega pogled. Na tej višini rase Pallasov črni bor (*Pinus nigra* ssp. *pallasiana*), prijetna je senca mezijske bukke (*Fagus moesiaca*). Če hodiš po naših gorah z odprtimi očmi ali če celo spadaš med občudovalce planinskega cvetja, se takoj prepričaš, da je rastlinski svet tod precej drugačen. Vzrok tiči v drugačnem podnebnju, v pomanjkanju padavin, zato uspevajo tukaj predvsem kseromorfne vrste in podvrste znanih rodov, na vsakem koraku pa moraš biti pripravljen tudi na kakšno presenečenje. Pri nas je sleč kar vsakdanji okras, srečuješ ga visoko v gorah, vendar ni prav nič redek tudi v globokih dolinah. Tukaj ga zaman iščeš: nadmešča ga okras naših vrtov – pušpan (*Buxus sempervirens*). Škoda, da tako boječe, tako skrito cveti. Medtem ko se oziram naokrog, mi oči obstanejo na znanem grmu, ki sva ga še pred dobrim mesecem iskala z Mirkom vzhodno od Boča in ga tudi našla: Saj to je vendar lovorolistni volčin (*Daphne laureola*)! Zdi se mi kakor daljni pozdrav. Zelo sem ga vesel, saj se nama je bil predlanskim za las izmuznil, navihanec, čeprav sva ga ves dan iskala; v gosti podrasti sva šla le nekaj metrov mimo košatega grma. Nič čudnega, če sem si ga letos temeljito ogledal in dobro zapomnil. Tako so pri botanikih – tudi pri amaterjih – rastline prepletene z nešteti spomini na prehojene poti, na dolgo in napeto iskanje, ki je marsikdaj zaman: rastline sploh ne najdeš ali prideš prezgodaj, če bi jo rad videl v cvetenju, ali pa prepozno. Večinoma se primeri, da najdeš kaj drugega, morda celo pomembnejšega.

Pot je vedno bolj napeta, dno soteske je že globoko spodaj, njene strmine že lahko pregledamo od zgoraj. Visoko nad nami so še goli vrhovi južnega kraka Olimpa (Kalogeros, »Menih«, 2701 m). Sonce žari za najvišjimi vrhovi, ne moremo jih dobro razločiti, ker so v senci. Jutri! Kopasti oblaki, ki so ves dan oblegali goro, so se

raztajali; gre torej za nedolžno poletno kondenzacijo, in nima smisla obupavati. Pogled navzdol, v globel, na premagano višino, je vedno bolj spodbuden: koča ne more biti več daleč. Lahko se zatopimo v temna pobočja okrog sebe, saj sega gozd okrog 2000 m visoko. Vredno je hoditi malo počasneje in se celo pogosto ustaviti. Vzpenjamo se namreč skozi gozd belkastega bora ali munike (inus heldreichii). Medtem ko hodimo spodaj skozi gostejše in mlajše sestoje Pallasovega črnega bora, kar je nedvomno zakrivila drvarska sekira, se tukaj bojujejo za obstoj zastopniki munike bolj samotni, bolj izpostavljeni trdim podnebnim razmeram in se razvijajo v skrivenčene grčave orjake. Od nekaterih ne moreš odtrgati pogleda, so prave osebnosti, ki imajo za seboj dolga stoletja žilavega kljubovanja. Odkar je spremenjena notranja stran Olimpa nad »Žago« v narodni park, si bodo lahko oddahnili vsaj pred najhujšim sovražnikom – človekom, ki je gozdove spodaj dolga tisočletja sekal, zgoraj pa požigal ter jih spreminjal v pašnike za drobnico.

Gozd se redči, v strminah so raztresene le še posamezne skupine borovcev, počasi se odpira pogled v velikanski amfiteater Olimpa, ki se že zagrinja v večerni mrak. Ob poti zagledaš opozorilo v grščini in angleščini: »Narodni park. Prosimo, ne trgajte cvetja!« Prošnjo očitno upoštevajo, nikjer ni videti, da bi v izjemno bujno cvetano posegala človeška roka. Ugibaš, odkod naenkrat toliko cvetja, in kmalu se ti razjasni uganka: malo naprej je treba prečiti skalnato grapo, v kateri se je ustavil plaz. Če ga natančneje pogledaš, opaziš, da se iz belega površja vzdiguje megla: sneg se ne tali, suh zrak ga hlasno vsrkava. Sublimacija! Zrak je tod prepojen z vlago in cvetje se v tej izjemno ugodni mikroklimi kar gnete.

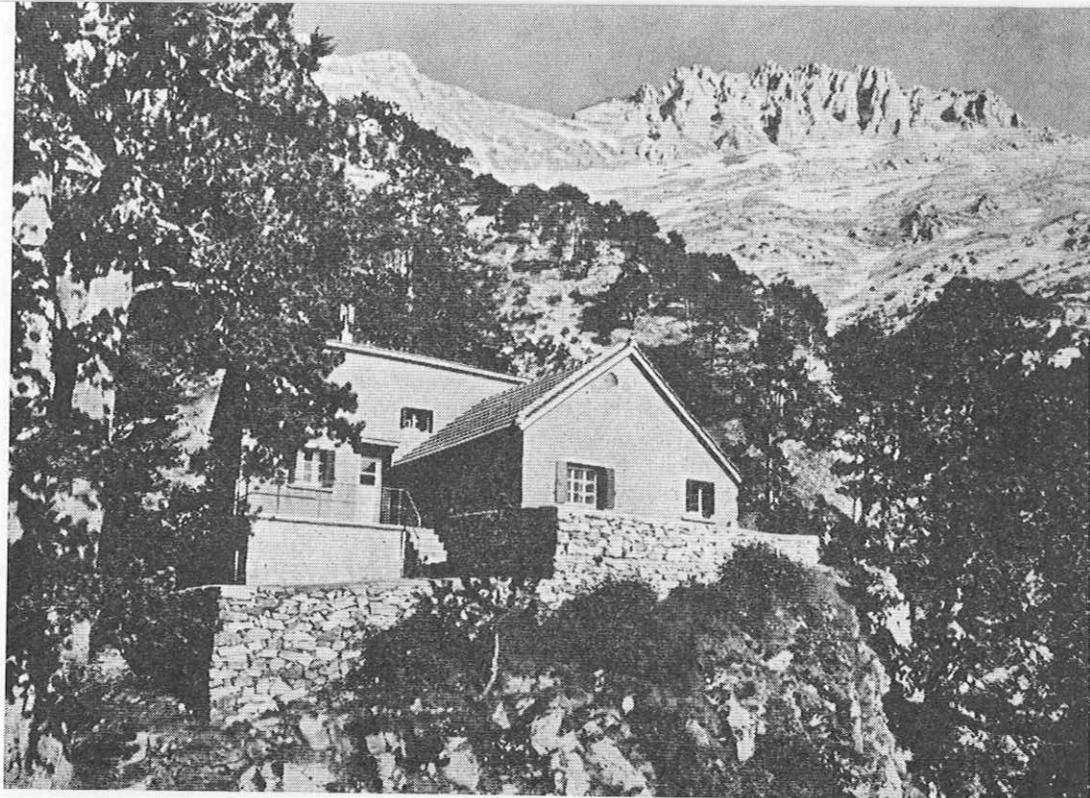
Še nekaj ključev navkreber po strmini, še mimo nekaj mogočnih borovcev in že smo pri koči »A«, imenovani tudi »Spílios Agapitós«. Stoji na varnem skalnatem pomolu na višini 2100 m. Na zunanji je videti pohlevna, pritiklava, vendar bo nocoj v njej prespalo skoraj sto planincev. Oskrbovana je od maja do oktobra. Postrežba je vzorna, čakanja ni.

Zjutraj smo pokonci ob prvem svitu. Kazalce imamo že tretji dan pomaknjene kar za dve uri naprej, in tako nas zgodnji pogled na uro, ko matematični talenti še spijo, vrže pokonci. Sonce je že nad nizko odejo oblakov in obliva z jutranjim zlatom skalnate strmine in ostre vršace Olimpa. Popijemo vroč čaj, ki nas čaka na mizi v jedilnici, nekaj malega pojemo, natočimo čutarice in dolga kača štiridesetih planincev se začne zvijati navkreber. Pogledi nam kar naprej uhajajo proti vrhovom, od katerih nas loči še 800 višinskih metrov. Ne vzpenjamo se naravnost proti njim, čeprav to morda ne bi bilo pretežavno, marveč v ključih proti zahodu. Najvišji bori so pod nami, okrog nas se razgrinja vsa notranja stran Olimpa.

Gorovje ima obliko razčlenjene podkve, ki jo globel Enipea odpira proti vzhodu. Najvišji vrhovi so na zahodni strani severnega loka. Južni krak je veriga neizrazitih zaobljenih vrhov, pokritih z neskončnim izlizanim gruščem, prava kamnita pustinja, primerna kvečjemu za turno smučanje. Čeprav je površje apnenčasto in že dolga stotisočletja izpostavljeno vsem podnebnim vplivom, ni nikjer opaziti drobnih in tudi večjih kraških pojavov, ki so pri nas marsikje tako pogostni. Enolično pokrajino poživlja le nekaj prav velikih, zasneženih krnic in vrtač.

Na sedelcu, kakih 2600 m visoko, kratek oddih, nato zavije gruščnata pot proti severu. Po vesinah navzdol se zaganja v nas močan in hladen veter. Lahko smo mu neizmerno hvaležni: vse naokrog se že prislanjajo na pobočja in vrhove nadležne megle in kopasti oblaki, toda ko prisopihamo na Skalo (2866 m), odskočno desko za obisk najvišjega vrha Mitike (2917 m), je nebo jasno. Nič ne vemo in nas trenutno tudi nič ne zanima, da je ta prijateljska Eolova usluga le ena izmed sestavin bližajočega se ciklona nad Egejskim morjem. Ker se nameravamo kmalu vrniti, pustimo nahrbtnike in smučarske palice na Skali, samo vetrovke ali puloverje vzamemo s seboj. In seveda nepogrešljive kamere.

Pred nami je najzanimivejši del vzpona, saj poteka po izrazito visokogorskem svetu, po priostremem grebenu. Mitika (tudi Panteon) je najvišja točka tega grebena, ki se na vzhodno stran strmo grezi v globino; prestol bogov krasijo številni skalnati stolpi,

Olympos katafygion A (Zavetišče A na Olimpu) 2100 m

Foto K. Zorotas

ki dajejo vzhodni strani vrha poseben mik. Na zahodno stran prepada greben navpično kakih 300 metrov, nato se vrstijo slikovite police druga za drugo do dna Kazana (Kotla). Gorske strmine nas v hipu prevzamejo, počutimo se kakor doma. Hodimo navzdol in navzgor po boku ali razu grebena, prečimo škrbine, kjer nas navdušeno pozdravlja Eol, edini bog, ki nam je prihital naproti. Kmalu smo na pragu Mitike. Zadnja gola skalnata strmina, ki nas loči od vrha – stolpi bogov so na desni – je podobna tisti s Podov na Štruco. Od daleč je videti gladka, a ko se vzpenjamo po njej, je stopov dovolj. Paziti je treba le, da ne bi kdo po nerodnosti sprožil kakšnega prislonjenega kamna. Najbolj neučakani so že na vrhu. Kmalu smo za njimi. Vpišemo se v knjigo, žiga pa ni. Da bi vendarle odnesli otipljiv spomin z vrha, nas Jože krsti z vrvjo. Zobje se spet razklenejo ob tolažilnem požirku terana, ki ga je Jožica prinesla iz daljne Sežane. Ko bi bogovi vedeli, kakšna kapljica je to! O pravem času ga zmanjka.

Severno od Mitike je še tretji visok vrh – lepo obokan greben z odsekanim čelom – ki sega čez 2900 m: Stefani (2909 m). Čeprav ni daleč, se nanj ne bomo povzpeli. Pod njim je – pravo nasprotje – širna livada in na njej sameva zavetišče »C« (2650 m, 18 ležišč). Ob pogledu na vrh te kar zamika, da bi ga obiskal, vendar tega nimamo v načrtu. Sestopili bomo v nasprotno smer in prečili Olimp proti jugu.

Na Skali si privoščimo zaslužen počitek, nato se ne spustimo po vzhodnem robu velikanske vrtače nazaj na sedlo, marveč jo po položnem gruščnatem grebenu mahneemo na bližnji Skolion (2911 m). Kljub smučarskim palicam je priporočljivo gledati pod noge, toda če boš kdaj hodil tod, ne pozabi stopiti prav na greben: od tod je gotovo najlepši pogled na vrhove Olimpa. Vsa strmo kipeča zgradba je pred teboj. Iz mračnega prepadnega Kazana se stopničasto poganjajo kvišku viseči skladi, na njih pa sloni razbrzdano vršno ostenje. Nikjer ni Olimp tako divji, skalnat in prepaden kakor tukaj. Lepo bi bilo, ko bi se mogel malo sprehoditi po tej skalnati samoti, gotovo pa tudi zelo zamudno: težaven, brezpoten svet, pomanjkanje vode. Zadovoljiti se moraš le s kakšnim bežnim posnetkom, naslon prestola bogov si boš lahko natanč-

neje ogledal šele doma. Še droben nasvet: z normalnim objektivom boš ob teh silnih razsežnostih bolj malo opravil...

Z vrha se obrnemo proti jugu, po gruščnatem pobočju, ki preide v hrbet. Najzahtevnejši del poti, ki je terjal zbranost, je za nami, ob najlepšem vremenu smo brez nezgode obiskali tri vrhove; zadovoljni smo in sploh ne čutimo utrujenosti. Pot nas bo zdaj vodila samo še navzdol, in ta pot postaja naenkrat vedno bolj zanimiva. Grušč in skalovje sta v vršnem predelu skoraj brez rastlinstva. Drugače je tukaj, kjer se je v bolj uravnane svetu vendarle nabralo nekaj prsti. Srečujemo cvetje. Zlasti lepa je vijolica, ki smo jo občudovali že včeraj in o kateri mi dr. Tone Wraber sporoča, da »taksonomsko sploh še ni zadovoljivo pojasnjena«. Njeni veliki cvetovi so vijoličasti, niže spodaj pa srečujemo tudi rumene in pisane. V najlepšem cvetenju je Handlov grobeljnik (*Alyssum handelii*). Ne morem se ubraniti: sklonim se s praktico k najlepši blazinici živo rumenih cvetov v zavetju skalnate razpoke ter si jih s predlečo od blizu »utrgam« za spomin.

Preden se poslovimo od olimpijskih višav, se povzpnejo še na Antonov vrh (Agios Antonios, 2815 m), potem se začnemo spuščati naravnost proti jugu, kjer naj bi nas kakšnih tisoč metrov niže na gorski cesti čakal avtobus. Koprneče ga čakamo v neusmiljeni opoldanski pripeki, in ko ga ob domenjeni uri ni na spregled, mu pohitimo nekaj kilometrov naproti (ne slutimo, da zaradi nizkega podvozja ni mogel čez nedolžen jarek). To znamenje neuničljive dobre volje priključimo nad nas v Grčiji silno redek poletni pojav: deževne oblake, ki nas dobrodejno orosijo s svojo vsebino. Egejski ciklon se že napoveduje. To nas spravi na noge. Od znojja nas loči nadaljnjih dobrih tisoč višinskih metrov – pot, ki nam bo ostala v neizbrisnem spominu. Ko smo naposled vsi prepoteni, izsušeni, zaprašeni in ožgani od sonca pri avtobusu, je najhujše pri priči pozabljeno. Ostanek utrujenosti preženemo iz mišic in kosti z vročo prho v novem hotelu v Larisi.

V načrtu imamo tudi vzpon na Parnas, gorovje, v katerem dosega vrh Liakura višino 2457 m. Medtem ko leži Olimp v severni Tesaliji, se je treba za obisk Apolona in muz napotiti v Beocijo. (Po višini drugo gorovje Grčije je Pind, v katerem meri vrh Smolika 2637 m.) Spotoma se ustavimo v znamenitih Delfih, prenočimo pa v Itei, delfskem pristanišču.

Spet je treba zgodaj vstati, odhod je »ob šestih«. Avtobus nas ob svitu potegne najprej skozi neskončne oljkove nasade – med njimi je precej prababic, ki so jih posadili v antičnih časih – nato se požene navkreber po lepo speljani cesti (grške ceste je treba sploh pohvaliti) do Aráhove (943 m), kjer se nam pridruži vodnik Nikolas. Na zahodnem koncu v pobočje Parnasa prislonjene vasi se ostro odcepi asfaltirana gorska cesta proti severozahodu, v notranjost pogorja, ki ima značaj valovite visoke planote, iz katere se vzdigujejo poleg številnih hrbtov tudi najvišji vrhovi. Največje presenečenje na njej so razsežni jelovi gozdovi (grška jelka, *Abies cephalonica*). Imamo vtis, da smo na Pokljuki. Sèm sekira v antičnih časih in tudi pozneje ni šla – spravilo lesa od tod bi bilo v tedanjih razmerah nemogoče – in tako lahko iz tega ostanka rekonstruiramo podobo nekdanje grške gorske pokrajine...

Asfaltirano cesto je treba po nekaj kilometrih gladke vožnje zapustiti. Gozdna cesta se vijuga po pravih brezpotnih kraških tleh, vzpenja se do višine 1900 m, kjer zagledaš med zadnjim drevjem bedne ovčarske stanove, ki se od prazgodovinskih časov niso prav nič spremenili, zraven njih pa trope ovac. Kmalu obstanemo pri skromnem zidanem zavetišču, ki stoji na koncu ceste na odprtem svetu (gotovo ne gre za naravno gozdno mejo, temveč za požigalniško širjenje »pašnikov«). Odtod se odpira pogled na veliko skalnato grmado enega izmed vrhov Parnasa. Pokrepčamo se kar stojé zunaj na terasi – notranjščina je pretresna – Nikolas nam na plinskem štedilniku skuha čaj in nato se odpravimo proti vrhu.

Steza se sprva vije po skalnatih »pašnikih« – uganka je, kaj ovce žro, saj se jih vsaka rastlina otepa s trnjem in neužitnostjo, če ne kar s strupi – in čez četrť ure smo pri vznožju, kjer sameva smučarska vlečnica. Koliko smučarjev tukaj uživa čare bele opojnosti, je težko reči. Dostop pozimi tudi z vozili ne more biti lahek, udobja ni praktično nobenega, očitno pa tudi kratka vlečnica, ki se v pobočju izgublja kakor drobna otroška igrača, ne more biti kos navalu. Komur se zahoče pravega smučanja, mora zadeti dilce na ramo. To je raj kvečjemu za najbolj zagrizene korenjake, ki jim bodo bolj mehkužni sledili šele v dogledni prihodnosti.

Muzam so najbrž pri zajtrku, morda pa že pri vstajanju sporočili veselo novico, da jim gredo v vas prvi Kranjci, in nam pripravijo dostojen sprejem: pri egejskih prijateljih naročijo oblak po bohinjskem vzorcu, dostava je ekspresna, ni kaj reči, in komaj se zagrizemo v pobočje, se ulije. Prha traja pol ure, in ko nas to ne more odvrniti od namena, se Eolu zasmilimo in nad nami je spet jasno nebo.

Vzpenjamo se v pasu grmovja, med katerim je dovolj prostora za druge rastline; ko bi cvetele, bi se vsak botanik rad pomudil ob njih ter z njimi obogatil svoj herbarij. Najštevilnejši grm je metuljnica grahovec (*Astragalus*), rod, ki je v grških gorah zastopan s številnimi vrstami. Z nepredirno gostoto se kakor s tropsko čelado zavaruje pred sončno pripeko. Žal ga ne vidimo v cvetenju in tako so sivkasto zelene blazine precej enolične. Pogled pa pritegnejo zali grmi oljkastega volčina (*Daphne oleoides*), ki so vsi beli od neštetiĝ drobnih cvetov.

Po slabih dveh urah smo na skalnatem vrhu. Odpre se nam pogled na drugo stran, kjer zagledamo še nekaj podobnih puščobnih vrhov. Ker smo prvič tukaj, je težko presoditi razdalje. Gotovo so razsežnosti veliko večje, kot se zdi na pogled. Pred večerom se gotovo ne bi vrnili z najbližjega vrha, zato opustimo misel, da bi se odpravili še naprej. Sicer pa je od tod moč pregledati, kakšen je vršni predel Parnasa. Poleg ne posebno strmih vrhov je videti nekaj dolgih skalnatih hrbtov, v katere se zajedajo velike in globoke krnice, zapolnjene z debelim gruščem in skalovjem – edina vidna sled nekdanjih poledenitev, ki so preoblikovale ta gorski svet v znatno večjih višinah kot pri nas, kjer hodimo po pravih ledeniških dolinah že pri vznožju.

Odločimo se za sestop na isto stran, po kateri smo prišli gor. Šele zdaj, ko hitimo navzdol, vidimo, kako se človek izgublja v tej prostrani pokrajini: precejšen kos poti moraš prehoditi, preden imaš občutek, da se sploh premikaš. Avtobus nas varno odpelje skozi črne gozdove na odsekani rob planote. V Arahovi se poslovimo od vodnika in ne da bi se ustavili v Delfih, odbrzimo v Iteo, kjer se lahko še pred večerom okoplremo v toplem morju.

Ponoči se nebeške zatvornice z gromom in treskom odpro in zjutraj med vožnjo komaj verjamemo svojim očem, da so oljčni gaji poplavljeni kakor riževa polja. Ko ne bi bili pregrajeni z mrežo nasipov, bi takšno neurje povzročilo pravo razdejanje. Kljub temu so hudourniške struge polne drveče blatne vode, ki odnaša rodovitno prst.

Čez visoke, slikovite prelaze potujemo proti severu. Vreme se hitro popravlja. Preden veliki stroji očistijo ceste naplavin, že sijje sonce. Vidljivost je izredna, pokrajina je kakor umita. Žal nimamo na sporedu nobene ture več, mudi se nam, zvečer moramo biti že v Bitoli. Tista kratka ura, ki si jo lahko spotoma privoščimo za ogled, je prava poslastica za ljubitelje izjemne pokrajine: Metéora s svojimi samostani, ki so vrh fantastično oblikovanih navpičnih konglomeratnih skal videti kakor nedostopna orlova gnezda.

Potem že spet drvimo naprej in v bistrem ozračju nam uhaja pogled daleč po nenavadni orografsko zelo stari in zato precej uravnani in odprti, pa vendar izredno slikoviti, čedalje bolj gozdnati pokrajini. V mislih se nam utrinjajo živi vtisi z visokih gora, ki nam jih je bilo dano spoznati v izjemno ugodnih razmerah. Hvaležni smo soncu, ki nas je spremljalo na vseh planinskih potih.

KAREL KORENINI – IN MEMORIAM

DR. MIHA POTOČNIK

Ko sem se zadnjega julija vračal z zetom in svojimi vnuki z njihovega prvega vzpona na vrh Triglava, me je v Vratih nemilo udarila žalostna novica, da je – komaj mesec dni po tem, ko smo v Planini pod Golico skupno pokopali Čopovega Jožo – za njim za vedno odšel tudi prijatelj Drago Korenini. Znova je neizprosna in nepreklicna smrt terjala svoj neusmiljeni davek iz naših najožjih vrst! Ker nam je bila sporočena njegova izrečna želja in želja svojcev, da bi bil – skromno, kot je tudi živel – pokopan samo v najožjem družinskem krogu, ga nismo mogli niti spremiti na njegovi zadnji poti na ljubljanske Žale in mu v imenu

slovenskih planincev in še posebej nekdanjih skalašev spregovoriti nekaj besed ob slovesu. Zato se ga obširneje spominjamo v našem Vestniku.

Drago Korenini je bil dolga leta med obema vojnama, odkar se je kot mlad tehnik zaposlil v konstrukcijskem biroju takratne Kranjske industrijske družbe (K.I.D.), sedanje Železarne na Jesenicah, in vsa leta po osvoboditvi navdušen planinec, izkušen in podjeten plezalec – alpinist, gorski reševalec in inštruktor, skalaški in planinski odbornik in ne nazadnje imenitni in iznajdljivi graditelj naših širno znanih štirih alpinističnih bivakov v Julijskih Alpah. Zgodovino njihovega nastanka in graditve nam je tik pred svojo smrtjo popisal za Planinski Vestnik, ki je njegov nad vse zanimivi in slikoviti prispevek lahko objavil, žal, že po njegovi smrti v septembrski številki.

Rojen je bil 17. novembra 1906 v Ljubljani, večino svojega bogato razgibanega in delovnega življenja pa je preživel na Gorenjskem, na Jesenicah – polovico v tovarni, polovico in več pa v svojih preljubih gorah okrog Jesenic, posebej na Rožci, kjer je levji delež prispeval k graditvi znane skalaške kočice, ki je bila dolga leta predvsem zimsko-smučarsko zbirališče alpinistov in alpskih smučarjev, na Golici ter drugih vrhovih v Karavankah. Z magnetno silo pa so ga vsega prevzemale predvsem gore okrog Mojstrane, Gozda-Martuljka, Kranjske gore, Rateč in Bohinja. Zlasti pa je bil njegov najljubši gorski svet v brezpotnih meliščih, strminah in prepadih Martuljka, Belega potoka, Velike Dnine, okrog Škrlatice, Ponc in Špika, Planice ter prav posebno še svet okrog Bivaka II. na Jezerih na Gruntu z vsemi tremi Rokavi, Oltarjem, Dovškim Križem in Široko pečjo. Tam je bil njegov svet, njegov drugi dom in njegovo največje veselje, razvedrilo in zabava.

Iz skalaških bivakov smo v letih 1937–1941 skupaj v raznih navezah – večinoma, Joža Čop, Matevž Frelih, dr. Stanko Tominšek, Janez Brojan, Miha Arih, Maks Dimnik – sistematično obdelali in prvenstveno v številnih novih smereh preplezali domala ves svet v bližnji in daljni okolici Rokavov: direktno smer po severni steni Kukove špice iz Belega potoka, vzhodni raz Srednjega Rokava, zimski južni dostop iz Suhega plazu v Vratih v Kotel med Škrlatico in Spodnjim Rokavom in na vrh Škrlatice, zimski vzpon čez severno steno Škrlatice po Kugyjevi smeri, vzhodno steno Škrbine med Srednjim in Spodnjim rokavom, nove direktne smeri v vzhodni stenah vseh treh Roka-

vov, prvi zimski vzpon iz Bivaka II. čez Dovški križ po grebenih na vrh široke peči, prvi zimski prehod iz Bivaka II. skozi ozebni (grlo) v škrbini med Srednjim in Visokim Rokavom ter v Kotel in na vrh Škrlatice in še nešteto ponovitev.

Že iz tega se vidi, da smo v tistih časih zelo intenzivno in v časih kar pionirsko gojili tudi zimsko alpinistiko, čeprav so nam nekateri, ki niso podrobneje poznali nas in razmer – zaradi nekega mojega sentimentalnega mladostnega vzdih v Neuhojenih potih: »Oh kdaj pač prideš spet, poletje?« – nekako očitali, da se držimo samo »suhe skale«, pozimi pa Rožce. To pa še zdaleč ni bilo res! Posebno Korenini, Frelj, Brojan, Arih in midva z Jožem smo največ uživali prav v zimski plezariji, v zimskih vzponih (večinoma peš, brez smuči!), ki smo jih vsi šteli za višek sposobnosti in planinskega užitka. Tako smo kar nekaj let še in še naskakovali v številnih zimskih zaradi vremena in snežnih razmer brezuspešnih pohodih in oblegali Kotovo špico, dokler je 19. marca 1939 nismo zmogli s Kotovega sedla in po zapadni steni s Koritniške strani do vrha. Veliko smo hodili zadnji dve leti pred vojno tudi v Zapadne Julijske Alpe, kjer sva 29. 6. 1939 s Koreninijem in dr. Stanetom Tominškom med drugim v severni steni Poliškega Špika-Montaža občudovala Ojcingerjevo polico, ki pa bi bolj zaslužila ime Jožeta Komaca-Pavra, saj je prav on na tem znamenitem mestu junaško razvozlat kritični položaj in rešil vso družčino katastrofe. Skupaj smo preplezali severovzhodni raz Višnje gore. Posebno enkratno in nikoli pozabno pa je bilo naše doživetje, ko smo skupaj s Francetom Avčinom kot tretjo ponovitev celotne smeri po »Božanskih policah« Višnje gore obkrožili ta prečudoviti gorski masiv in dramatično bingljali v previsih Viševe severovzhodne stene, kar sva z Avčinom popisala vsak v svoji knjigi. Korenini je bil vedno trden in zanesljiv člen v naših plezalnih navezah, z njim je bilo užitek plezati.

Karel Korenini je bil izreden prijatelj, požrtvovalen in nesebičen tovariš, duhovit sogovornik, vedno vedre volje in vnet za prijazno šalo in zdravo planinsko zabavo. Tak je bil tudi še, ko ga je usoda prizadevala z mnogimi težkimi preizkušnjami in življenjskimi tegobami. Svoje bolečine in skrbi je možato prenašal, nikoli jih ni natovarjal drugim.

Ko smo v dveh navezah plezali severno steno Rigljice v Martuljku, sem v previsu nad njim, ki me je varoval v plitvem kaminu tik nad več stometrskim prepadom, omahnil z višine 4 metrov prosto naravnost njemu v naročje. Njegove krepke in dobre roke so nama obema rešile življenje! Tudi takrat »gora ni hotela!«

Njega pa je 19. avgusta 1966 vendarle obiskala gorska nezgoda: Ko sta se s prijateljem dr. Marjanom Ogrizkom, ki se je nekaj let za tem smrtno ponesrečil v masivu Kukove špice v Možicah, vračala po ozebniku med Srednjim in Visokim Rokavom, mu je – prav sredi njegovega najljubšega sveta – na ledu spodrsnilo, da je padel nekaj metrov čez skalni skok in se precej težko ponesrečil. Od takrat naprej ni bil več za težje alpinistične vzpone. Vendar je svoj prosti čas – upokojen je bil leta 1967 – še vedno posvečal goram in spominom nanje. Kolikokrat sta s Čopovim Jožem, ki ga je 1968 priklenila na dom zahrbtna kap, obujala spomine in »moževala« o hribovskih rečeh.

Tako je torej odšel spet eden izmed že redkih iz »stare skalaške garde«.

Prebiram vestni in natančni dnevnik Matevža Freliha, ki je padel kot partizan na Mežakliji konec septembra 1944, prav na moj rojstni dan. Na vsaki strani, skoraj ob vsakem pohodu, na vsakem datumu piše: »Korenini, Korenini, Korenini!« Človek se za nazaj čudi, koliko tega smo oblezli in preleteli brez avtomobilov, brez tehnike in zadostnega znanja.

Kako neusmiljeno, dosledno in neizprosno se prazni oder naše igre, ki se ji sedaj že reče »klasični« ali pa celo »bivši« alpinizem! Za nas »tedanje« so bila to leta nepopisne sreče in radosti.

Vendar v slovenski planinski srenji in njeni organizaciji ne morejo biti nikoli pozabljeni taki stebri njenega nastanka in razvoja, kot je bil med njimi tudi Drago Korenini.

Za svoje požrtvovalno življenjsko delo v planinstvu, alpinizmu in gorski reševalni službi je dobil leta 1954 srebrni znak PZS, leta 1955 zlati znak PZJ in leta 1965 zlati znak PZS št. 54, odlikovan pa je bil ob 75-letnici ustanovitve SPD tudi z državnim odlikovanjem: z Redom zasluge za narod s srebrno zvezdo. Na take ljudi smo upravičeno lahko ponosni, saj ustvarjajo najplemenitejšo planinsko zgodovino in tradicijo. Današnjim planincem in mladim rodovom, ki prihajajo, bo vedno lahko svetel vzgled in vzpodbuda. Čeprav smo ga prijatelji in gorniški tovariši vedno klicali kar »Koreninca«, je bil zares prava gorska korenina, samorastnik in viharnik, ki pa ga je končno podrl nesprenemljivi zakon časa in narave. Toda v svojih bivakih in gorskem svetu okrog njih nikoli ne bo zbrisana njegova sled. Tudi o njem bodo – kot o Čopovem Jožu – vedno »nekaj mrmrali velikani« okrog Roktāvov, si bodo mežikale pisane planinske cvetlice, si bodo šepetali poletni vetrovi in rjuli zimski viharji in plazovi, saj je bil vedno tudi del njih in njihov zvesti častilec. Tudi mi se ga bomo vedno s spotovanjem spominjali.

DVE ZAJEDI

BINE MLAC

elitev. Požrešen ogenj požira papirje, popisane zvezke, revije in časopise. Iz kupa potegnem star koledar, ki vzbudi mojo pozornost. Nasmeh mi zaigra na licu, ko iztrgam tri liste drobne pisave. Dogodki in dejanja me spominjajo na dva prvenstvena vzpona in na prijatelje.

»Hej! Naca! A mi boš tole pretipkala?«

»Bom!«

Prva zajeda:

Nekje pod oblaki so udeleženci tabora praznovali odhod. Oskrbnik, simpatični Italijan, je zaprosil, naj mu puste vsaj nekaj steklenic vina. Toda zadnji dinarji so se spreminjali v zadnje lire in te v poslednje steklenice vina. Janez, Žan in jaz pa smo to dolgo noč šteli brezštevilne spuste po severozahodni steni Velike Device. Nas je namakalo nekoliko drugače, kar iz neba, malce drugače kot sotrpine v dolini; oboje pa vendarle škoduje ledvicam. V neskončnih spustih brez baterij v neznanu sem se spomnil, da tudi vzpon ni bil nič lažji. Pričaram si v spomin koč. . . Luka, vodja tabora in Tržičan, kot se spodobi, je verjetno ta čas izstopil iz bajte, pogledal v meglo in dež, zamahnil z roko proti stolpu Velike Device, pljunil v noč, zagodrnjal v brado in ugotovil, da bomo kmalu prišli; živi in mogoče celo celi.

Takrat je to bil že moj tretji obisk pod prelepimi gorami skupine Viša. Z Žanom sva čakala na Janeza, malce sva poplezavala po okoliških skalcah, opravila lep vzpon z Metko, kjer se je svet pri spustu na drugi strani stene spremenil iz kaminov v trogloditske labirinte in pustolovščino posebne vrste.

Upam si trditi, da so Viš, Nabojš in Poliški Špik moji dobri znanci. Nepozabni so trenutki, ko se uležeš med rušje in na skromno gorsko travico, zapreš oči, položiš roke pod glavo, grickaš kiselkasto slamico in uživaš ves zanesen in zasanjan v jezenskem miru teh tako romantičnih gora. Med šumom vetra vrešče gorske kavke. Odpreš oči in pogled zdrsi v temne prepade okrog tebe. Potne roke obrišem ob hlače, neka močna želja me vzdigne in po skromni lovski potki odskakljam v tabor.

Namesto divjega lovca Osvalda Pesamosce zagledam rdečebradega prijatelja, ki mu je kar podoben. Da mi ni treba odgovoriti, kaj bom počel, se šotoru izognem v loku in se po stari navadi podam na potepanje. Pod Gamsovo materjo opazujem navzo v Inominatti, potem me zapeče vest, da le preveč lenuharim in da bi bilo dobro malo zmigati kosti. Domišljija mi ne da miru. Vidim se v Policah bogov. Tudi Comicijeva zajeda mi je všeč, ni vrag; potem pa pogledam proti strmi steni Velike Device, kjer kraljuje dolga, navpična zajeda. Ne vem, zakaj sem tako prepričan, da tu še nihče ni plezal. Spustim se po snegu in rušju in končam svoj slalom ob prijatelju, ki je pravkar priromal iz domovine. »Deviški svet!? Hm, hm, redkost!« mi zaupno pomežikne Janez, me pogleda izpod čela ter mi izroči nekakšna pisma. Odideva v tabor, kjer očetovsko odločiva, da bova vzela s seboj tudi Žana. Nikakršnega otroškega navdušenja ne pokaže. Zvečer ob tabornem ognju nam pripoveduje o zalih francoskih dekletih. Ko je proti jutru steklenička »ta boljšega« prazna, nama Žan zatrdi, da bova zagotovo lahko šla z njim.

V poznih jutranjih urah odidejo iz tabora poleg senc sten še tri mačkaste. Ambiciozni prvenstveni izkupiček je klavrn. V celem dnevu preplezamo, bolje rečeno, Janez prepleza en sam raztežaj. Pod vpadnico vstopne zajede pod napuščem seraka in ob obilni mokroti bolj slabo varujeva, toda to naju ne ovira, da ne bi uspešno na enem samem stojišču poslikala cel film z obrazi iz vseh zornih kotov. Žan pravi v šali: »Popestritev za foto-amatersko izložbo v Alcatrasu.« Sramota na celi črti. Ker raztežaj diši po tehnični petici s slabo sedečimi klini, pustimo »fiksno« vrv. Zvečeri se. Luki razložim, da delamo prvenstveno. Tokrat resnično zagodrnja. No, meni se zdi, da je vse v redu. Toda...

Pred spanjem skuham »neskaffe« in ko popijem pol litrčka te žlahtne pijače, mi postane na smrt slabo. Usedem se na kamen za šotorom in moje življenje začne ugašati. Veliko kasneje sem še vedno zelen, vendar živ.

Nastopi nov dan in mi se zopet odpravimo pod steno. Po naši pritrjeni vrvi teče potoček. Kmalu nam postane jasno, saj je Janez zabil soliden klin prav v izvir. S prusiki premagamo 40 metrov in tako prispemo do prvega stojišča. Voda je voda, zato smo dodobra mokri. Skromna polica nas pripelje na peščeno kaminsko dno. Težak, navpičen kamin, ki se ga lotim, preplezam hitro, zaustavi pa me zagodzen bolvan. Tu se stvar zakomplicira. Malo je manjkalo, da nisem postal Ikar... Ko prideta prijatelja za menoj, me pohvalita. Z navdušenjem nadaljujem. Postanem narobe obrnjena črka T, zgrabi me krč in se komaj prekobacam preko naslednjega bolvana. Vsak centimeter je pol sopihanja, stokanja in preklinjanja.

Nad nami je zelo čuden svet. Z Janezom se v nekakšni krušljivi plošči menjava. Na tem mestu ostaneva dve debeli uri, nekaj metrov višje pa nama kaže zobe slabo zabiti klin. Ko se ponudi Žan, ga zelo čudno pogledava. Zopet ga posvariva, da pač odgovarjava zanj; no, ker so si vsi očetje podobni, popustiva. Pol ure ne slišiva čisto nič človeškega, in glej ga hudička, fantič pride čez. Pač rezultat razumevajočih staršev, pedagoško ugotoviva z Janezom. Še pol ure ne gremo naprej. Najin varovavec trepeto zgoraj, midva pa pod njim. V vseh stenah je zadnje čase isto. Naslednji raztežaj se konča s preduhom. Ker je naš algasto mokri in dolgi preduh zaprt, ga Janez odpre. Slišiva tisti grozljivo znan »PAAZII!«. Gigantski zamašek opravi svoj let mimo naju. Prek naših lic potegne za trenutek lepa, bela, nežna barvica, kot pri nezdravih dojenčkih, ki jo kmalu zatem prekrije znoj in kaminska umazanija. S travo obrasla, drobljiva polička nas ponovno pripelje pod zajedo. Skromne težave, toda skala vse prej kot uživaška. Rumena pečina se počasi spremeni v črno in navpično. »Mrtvašnica,« izusti nekdo. Naše stojišče je velik balkon v navpični steni. Zdi se mi, da je trenutno še prilepljena na steno in da kmalu ne bo več. Molče stojimo na balkonu in ko ugotovimo, da je ob steni po celi dolžini počen, si vsi želimo plezati naslednji raztežaj. Kot blisk se poženemo v zajedo. Aluminijski U-klin zabijem, zato ker pač nimamo stojiščnega in za boljše zdravstveno počutje. Ko smo na vrhu zajede zopet skupaj, mi Žan pove, da ni mogel izbiti klina. Moj prvi in zadnji aluminijski

klin, ki sem ga dobil od načelnika. Imel jih je enainpetdeset, pa da ga ne bi motilo pri inventurah, je svojo tovrstno zalogo zaokrožil na petdeset. Prava duša! Končno nastopijo tudi navpične travice. Vemo, da bo kmalu konec težav in po vsej verjetnosti tudi stene. Smeri najdemo ime, naj bo ZAJEDA VZDIHLJAJEV. Tu je že temna noč, ko prečimo pod markantnim kotom proti grebenu. Iz goste megle začne rositi. Proti jutru smo pred kočo. Raztrgani, mokri, potolčeni od kamenja in upadlih lic. Sicer pa to ni več važno. Za eno leto se poslovim od gora. Čaka me novo in zanimivo življenje pri vojakih.

Druga zajeda:

Samo visoko gor strmine
megle odevajo z vrhov,
vise ob njih ko razvaline
iz nič pričaranih gradov.

(Tjutčev)

Svet gora okoli Matterhorna. Nenavadna, za večno položena pokrajina, kateri se pridružuje vznemirljivo ospredje razklanih pečin, vrtoglavh sten in grmečih ledenikov. Ura ob sončnem zahodu. Vsak gornik postane nekako tih in zamišljen. Daleč tam nad skrivnostnimi stenami Mischabela se prižgejo grebeni, pordečijo, kmalu pa spremenene svojo barvo, ki se izgubi v rumenkasto črnih odtenkih. Dent d'Hérens je položil gori vseh gora veliko oblačno kapo, po severnih pobočjih je zapihal veter in nastopila je temna alpska noč.

Na nebu se je prikazal svit, gore so se oblekle v nežne in biserne barve, ki so omilile neznansko gmoto gorske verige in jo privzdignile nad megle, ki so se plazile po dolini in ji dajale neresnični videz ledenega otoka na daljnem oceanu sivih voda.

Na prvih travah za morenami nas pozdravi plašni domačin gora, svizec. Pomigne s smrkom, zapiska in zbeži. Prav ima, vsakemu človeku nikar ne zaupaj. Nas, Zvoneta, Naco in mene drobna gorska steza brez kičastih markacij v vijugah pelje čez strma travnata pobočja. Kamniti plaz, ki se utrga visoko gor pod Arbengratom, zbudi ta visokogorski svet sanj. Hodimo počasi naprej, na naših ustih ni ne vprašanj ne odgovorov. Gore živijo svoje mrtvo življenje, v tem svetu smo vsiljivci, iskalci pustolovščin, podajamo se za dolinske ljudi v nerazumljive podvige, za katere človek najde zmerom več vprašanj in skoraj nič odgovorov.

Dva dni kasneje. Zopet stojimo pred našim bivakom. Topli spomini preteklosti oživijo. Tam daleč v severni steni Matterhorna, Dent d'Hérensa in grebenih Velikega zidovja se za trenutek zaustavijo. Nekaj rjavih, samotnih kroparjev je ostalo kot nema priča naših dejanj; tudi v veliki zajeti Untergabelhorna so. Pogled zdrsi čez gladke, trebušaste plošče, snežišče, ledene zajede in kamine, vršne rdečkasto rumene plate, do vrha z zlomljenim lesenim kolom, ki gleda iz možica.

Iz oblakov začne počasi snežiti. Snežinke se v zavetju stolpov in stolpičev sproti topijo na razgletih licih. Nemi stisk žuljavih rok na vrhu pove vse. V zadnjem ozebniku nama pride nasproti Naca. Skupaj sestopamo vse do morene, do prvih visokogorskih trav.

Na komaj vidni stezi nad hudourniški prepadi nas zaustavi čreda ovac. Željne soli nas začno lizati, napadalnosti koštrunov se izognemo tako, da se spustimo v dir. Popoldne smo zopet pri Črnem jezeru. Sončen in topel dan, rumeni šotorček, meglice in mogočni Dent Blanche v daljavi. Dan se izteka, ko zapisujem te vrstice. Težko je loviti življenje in usodo v besede, saj tako silna in žlahtna čustva ne žive v vsakomur.

Opomba:

Prvo zajedo smo preplezali nekega kislega septembra leta 1970 Janez Gradišar, Janez Dornik in avtor, v Kugyjevih Julijcih onkraj meja. Drugo pa julija leta 1972 Zvone Andrejčič in zopet avtor, v granitnem zidu Untergabelhorna, pritlikavcu med vališki velikani.

PRVIČ V CENTRALNE ALPE

1. Z MOTORJEM

FRANC HRIBERNIK

il je avgust. Z brniškega letališča so v presledkih nekaj minut švigale pod oblačno nebo velike jeklene ptice. Mnoge izmed njih so v ostrem zavoju zavile proti zahodu in hitro izginile med težke oblake, iz katerih je enakomerno padal dež. Z Borisom sva stala na razgledni terasi letališča in nemo zrla za njimi. V isto smer je bila načrtana tudi najina pot, toda ne po zraku, ampak po belih vijugastih cestah, po zelenih dolinah v osrčje švicarskih in francoskih gora s skoraj preveč natovorjenim motornim kolesom MZ 175, ki je potrpežljivo čakal pred letališčem, da bo dež ponehal. Že od Maribora naju je močil, toda ko sva vozila po Zgornjesavski dolini proti Ratečam, so oblaki nenadoma izginili, na naju pa je posijalo pravo avgustovsko sonce. Veselila sva se dolgega potovanja v tuje gore. Za cilj sva si izbrala Matterhorn, Monte Roso in streho Evrope, Mont Blanc. Motor je pel svojo enolično pesem, ko sva drvela po Kanalski dolini in sta se od naju poslavljala Mangrt in Kanin. Dolomiti. Vijugasta dolomitska cesta naju je nosila čez najvišje in najlepše prelaze, Falzarego (2105 m) in Pordoi (2250 m). Od časa do časa se pretrga gmota sive megle in roka podzavestno popusti plin, oči se pasejo po rdečkastih stolpih vertikalnih sten. Poti večeru sonce pozlati zasnežene grebene skupine Adamella. Na severu slutiva razdrapane stene Ortlerja (3899 m), ki pošilja na prelaz Tonale (1883 m) vedno nove pošiljke kopastih oblakov. Zdi se nama, da s svojo nečutno težo pritiskajo k tlom in naju silijo k počitku.

Ko se naslednji dan bližava Comskemu jezeru, naju med potjo preseneti nevihta. Svetleče verige bliskov spremlja zamolklo grmenje. V stenah na obeh straneh doline sekajo strele. Tresejo se šipe na zgradbah, po cesti hrumi voda. Iz cerkva, posejanih na obronkih doline, se sliši zvonjenje. Ko je ognjeni pekel mimo, se pokažejo vrhovi gora, beli v novozapadlem snegu. Voda v jezeru pa je tako topla, da se ji ne moreva odreči.

V mestu Lugano, ko sva že prestopila italijansko-švicarsko mejo, se odločiva, da bova potovala čez prelaz St. Gothard (2114 m) po stari cesti, ki pelje v Andermatt. Ni nama bilo žal. Vožnja je bila idilična. Od samega zavijanja krmila v desno in levo, se mi je hotelo že vrteti. Bila sva edina motorizirana turista na tej že osamljeni, s kockami tlakovani cesti, kajti ves promet teče po novozgrajeni cesti čez St. Gothard.

Hotel na prelazu Furka (2436 m) je zaprt. Ne vem zakaj. Saj turistične sezone še ni konec. Megla se vali čez prelaz, skozi njene plasti poskušajo prodreti sončni žarki, ki na prelazu ustvarjajo mavrice pravljičnih barv. Le nekaj metrov stran prelaza se končuje Rhonski ledenik, tam je izvir Rodana, ene največjih švicarskih in francoskih rek. Ko preskoči nekaj kamnitih pragov, se ji pridruživa še midva. Spremljava jo skozi strnjene zaselke, trge in vasice. Lepa je ta dolina.

Zalostno sva pogledovala na najinega železnega konjička, ki naju je potegnil tako daleč v tuje gore. Zalostno zato, ker sva ga morala pustiti v mestu Täsch in se z zobato železnico odpeljati v Zermatt, kamor motorizacija še ni dospela, niti ne sme, kajti to svetovno znano gorsko letovišče se zaenkrat kupom pločevine odpuveduje.

Nad mestom sva si uredila tabor. Šotor nebesno plave barve se je lepo podajal z zeleno ravnico pod belimi štiritisočaki, ki so kipel pod modro nebo. In Matterhorn, ta »Zermattski lev«, tista vitka ledena piramida, tisti kralj med gorami, naju je klical, vabil. Kakor bi nama zvenela melodija lepe pesmi. Slišiš jo enkrat, hočeš jo poslušati večno. Vselej ti ogreje srce.

V sončnem dopoldnevu naslednjega dne sva prispela na teme grebena Hörnli in do istoimenske kočice na višini 3300 metrov. Za vzpon na vrh sva tisti dan že bila prepoznana, modro nebo in konico piramide Matterhorna je zakrila megla, v steni pa je že rahlo zarenčalo.

Ob treh zjutraj nas prebudi oskrbnik in hkrati sporoči, da vzpon tudi danes ne bo mogoč, ker je zapadlo precej novega snega.

Ko se je zdanilo, sva planila iz kočice, vendar le nekaj korakov od praga, kajti močan veter in snežni metež nama je zaprl sapo. Šele proti poldnevu so se pričele trgati megle in okrog Matterhorna se je odkril svet, beli svet s svežim snegom pokritih štiritisočakov. Stena Matterhorna je bila poledenela, čakati bi bilo treba nekaj dni, da bi bil vzpon na vrh mogoč, seveda, če bi bilo ta čas lepo vreme. Ker bi za naju to trajalo predolgo, sva sklenila, da se vrneva v dolino. Hkrati sva spremenila načrt. Naslednji dan pojdeva na Monte Rosa (4633 m).

Ob enih zjutraj, ko se je srebrna mesečina zadnjega krajca razlivala po tistem svetu širokih ledenikov in po vzhodni steni Lyskamma, sneženega lepota v verigi vrhov od Monte Rose do Matterhorna, se je dolga kolona planincev z derezami na nogah in s svetilkami v rokah prebijala po produ iznad kočice »Monte Rosa« proti vrhu do prostranih snežišč in nevarnih razpok.

Najina kondicijska moč je druge planince v koloni puščala daleč za seboj. Čas sva izgubljal le pri fotografiranju, ko so se sončni žarki oprijeli sten Matterhorna in drugih »hornov« tam okrog. Največ časa sva porabila pri plezanju po ostrem grebenu Dufourspitze, ki je najvišji vrh v masivu Monte Rose in sploh v Švici (4633 m). Že pred osmo zjutraj sva stala na vrhu. Strupen mraz je grizel do kosti. Hrana in pijača, oboje, nama je zmrznilo, toda zaradi tega se nisva hudovala. Lakoto in žejo nama je potešil razgled, ki sva ga bila deležna na samem vrhu. Kakšen razgled. Neizmeren, kakor je možen le po dežju ob popolnoma jasnem obzorju. In kje, le kje je pero, ki bi ga opisalo! Gledala sva gore od Ortlerja do Mont Blanca, divje razorane ledene puščave in globoke doline od severa proti jugu vse do sončne Lombardije.

Še nekaj dni sva po tem nepozabnem vzponu na najvišji švicarski vrh poležavala na mehki blazini ob šotoru v dolini in vpijala vase premočne žarke avgustovskega sonca. Ob večerih sva odhajala v mesto in se pridruževala gneči turistov z vsega sveta, ki so hiteli po glavni in edini cesti mesta, od izložbe do izložbe, od hotela do hotela, izogibajoč se kočijam s konjsko vprego, zermattskemu taksiju za bolj globoke žepe.

Kazalo je, da se vreme ne bo poslabšalo. Vsak dan je bilo bolj toplo in nebo brez oblakov. Vozila sva po dolini reke Rodana proti Ženevi in za seboj puščala velike plantažne nasade, predvsem grozdja, ki pa žal takrat še ni bilo zrelo. Tako sva morala za sočne breskve odšteti dragocene franke, dokler nisva prispela v Chamonix, v mestece pod »streho Evrope«.

Svojo streho sva postavila ob hudourniku pod montblanškim predorom, odkoder sva ob toplih večerih skozi krošnje smrek opazovala osvetljeni Aiguille du Midi (3842 m). V taboru sva si nabrala novih moči in tisti petek premagovala čudovite strmine Mont Blanca. Najprej Tête Rousse, nato Aig. du Goûter in zavetišče Vallot, zavetišče v pravem pomenu besede, kajti zavetja, ki ti ga daje, ne pozabiš nikoli. Kovinsko kočico stresa vihar, v njo se zaletavajo megle in ko se na pogradu obrneš z leve na desno, ti zmanjka zraka, da se s strahom tiplješ po prsni in stiskaš srce. V zavetišču pridirja izčrpano dekle. Vrača se z vrha, bruha, se zvija, me tolče po nogah, zdi se mi, da umira. Končno jo odnesejo njeni prijatelji v dolino. Borisa ni v zavetišču, pravi, da ima slab želodec. Saj res, v zavetišču se srečujejo sami zli vonji, po ostankih hrane, sadja, konzerv in WC, ki je tik izza moje glave. Mene to ne moti. V sili se takšnim okoliščinam hitro privadam, vem, da drugega izhoda ni. Na to se je privadil tudi Boris, ko sva tisto noč dremala v zavetišču na višini 4362 metrov.

Nekoliko porasla temperatura telesa se mi je čez noč poglela in zjutraj pred svitom sva že lezla po ostrem grebenu proti vrhu. Ko sva dosegla vrh, tega uspeha nisva

mogla doumeti. Še sva gledala v gosto meglo in se bala, da ni pravi vrh morda še kje višje. Ne, to ni bilo mogoče, kajti stala sva na najvišjem vrhu Evrope 4810 m visoko. Razgleda nama Mont Blanc ni privoščil. Maščeval se nama je morda zato, ker sva ga na Monte Rosi dobila preveč.

Ko sva vozila z motornim kolesom skozi Padsko nižino, čez Lombardijo proti domovini, sva še bolj čutila moč belih velikanov. V srce sta se naselila nekakšna tesnoba ob misli, da so gore vzele življenje sedmim planincem, ki so v tistih dneh kot midva hodili po istih poteh.

2. CHARDONNET IN ARGENTIÈRE

SLAVA MREŽAR

Na odseku so že vse leto govorili, da pojde skupina v Chamonix. Z odprtimi usti sem poslušala njihove pogovore. Prebiralasem razne vodiče in si skušala čimbolje predstavljati Centralne Alpe, o katerih so toliko govorili. Na tistem sem si vseskozi želela, da bi šla z njimi. Tako sem nekoč to željo izdala Jani in zmenili sva se, da pojdeva tudi midve v Francijo. Če ne drugam, na Mont Blanc bova že prišli. Tako sva sklenili in pri tem je tudi ostalo.

Minil je junij, toda pravo vroče poletje ni hotelo priti. V gorah je bilo še precej snega. Tako smo se v začetku avgusta končno le odpravili. Fantje so se pogovarjali o plezanju in pri tem drug drugemu zaupali še svoje načrte. Midve z Jano pa sva si želeli le lepo vreme. Tako je vožnja hitro minila in to brez večjih zapletljajev. Le enkrat je precej težak nahrbtnik padel s prtljažnika naravnost na žensko glavo. Zdi se, da je imela zelo trdo, saj se je samo ustrašila.

Mont Blanc

V Chamonixu smo postavili šotore in se že naslednji dan odpravili na turo. Vreme je bilo lepo in napoved dobra. Z Jano sva hitro pripravili nahrbtnike, oblekli pumparice in že sem se počutila kot doma, kadar se odpravljam v hribe. Fantje so še jedli in pripravljali vso mogočo »kramo«, tako da so bili njihovi nahrbtniki občutno večji in težji kot najini. Z Jano sva nameravali z avtostopom do Les Houches, nato pa do Dome du Goûter. Toda že na začetku sva imeli smolo. Postavili sva se ob cesti in vztrajno vzdigovali palec, celi dve uri, toda nihče se naju ni usmilil. Nekateri so naju začudeno gledali, tu in tam se je kakšen Francoz prijazno nasmehnil, to pa je bilo tudi vse. Ko sva bili že čisto na robu obupa, je ustavil neki domačin, ki je bil sicer zelo prijazen in naju je zapeljal prav do žičnice, toda Francozi so se nama že preveč zamerili, da bi bil popravil vtis.

Bilo je pozno popoldne in morali sva kar pohiteti, saj sva imeli pred sabo še precej dolgo pot. Prav veseli sva bili, ko sva srečali Kamničane, ki so se vračali, in skupino ljubljancev. Bili so vsi zagoreli in tako jih nisem takoj spoznala. Ob srečanju sem pozdravila: »Bonjour!« pa se mi je skoraj zaletelo, ko je eden od njih odgovoril: »Kakšen bonžur, dober dan se reče!« Spet sva se malo zaklepetali in tako ni bilo nikogar več, ki bi še šel do Dome du Goûter. Ob devetih zvečer sva prišli v kočo. V dolini se je že čisto stemnilo, tu zgoraj pa je bilo še vedno svetlo. Vstopili sva v sobo, kjer je bilo polno ljudi. Ne vem, zakaj so naju vsi tako gledali. Spraševali so, od kod sva, in ko so zvedeli, da sva iz Jugoslavije in greva jutri sami na Mont Blanc, kar niso verjeli. Pod mizo sva našli toliko prostora, da sva vsaj lahko sedeli. Zgodaj zjutraj sva se skupaj z drugimi odpravili iz koč. Toda nebo ni bilo več tako jasno kot prejšnj dan in pihal je čuden veter. Vseeno sva upali, da bo slabo vreme še malo počakalo. Pa sva prišli le do Vallota. Skoraj v hipu je začelo močno pihati in snežiti. Morali sva se vrniti, ne da bi bili na vrhu. Dolg pa je ostal.

Aiguille du Chardonnet

Vreme je bilo zopet kmalu lepo in z Dragom, ki je bil brez soplezalca, sva se zmenila, da greva skupaj na eno lažjih plezalnih tur. Žan nama je predlagal Aiguille du Chardonnet. Prebrala sva opise in moram priznati, da me je bilo kar malo strah. Odločila sva se za vzhodni greben, ki je ocenjen s tretjo težavnostno stopnjo, spodaj pa je snežna strmina (en raztežaj ima naklonino 53°).

Zgodaj zjutraj sva se odpravila iz kočice Albert. Kljub temu je bilo pred nama že nekaj navez. Razmere so bile odlične, tako da ni bilo nikjer težav. Hitro sva bila na grebenu in mislila sva, da bova v dobri uri na vrhu. Pa se je tista ura kar krepko zavlekla. Tudi navzdol ni šlo tako hitro, kot sva računala. Zamudila sva zadnjo žičnico za Tour. Treba je bilo peš prav do doline. No, tudi s tem sva se sprijaznila. Le hitro morava stopiti, da ne zamudiva zadnjega avtobusa. Pa sva ga. In spet sva se morala sprijazniti s tem, da se postaviva ob cesto in s palcem navzgor. Problem je bil le v tem, ker ni bilo od nikoder nobenega avtomobila. Sedela sva v travi in skoraj nepremično gledala na cesto. Potem so se v daljavi zasvetile avtomobilske luči, ki pa v meni niso vzbudile nobenega upanja. Še predobro sem se spominjala tistih dveh ur pred nekaj dnevi. Toda zgodilo se je skoraj neverjetno. Avto se je ustavil in tako sva okrog desetih zvečer prišla v tabor. Viki se je izkazal kod odlični kuhar ali pa se mi je samo takrat zdelo vse tako dobro.

Aiguille d'Argentière

Dnevi našega bivanja v Franciji so se hitro iztekali. Na zadnjo turo smo odšli vsi skupaj do ledenika Argentière. Tu smo se ločili. Ena naveza je šla v Aiguille Verte, druga v Triolet, dve navezi v Aiguille d'Argentière, midve z Jano pa sva izbrali normalni pristop na Argentière. Zame je bil prava muka. Prejšnji dan sem namreč pojedla ribjo konzervo. Verjetno so bile napol pokvarjene, ker sem jih prej že dolgo nosila po naših hribih. Vseeno sva kar v solidnem času prišli na vrh. Razgled je bil čudovit, čeprav so se na obzorju zbirali oblaki. »V enem dnevu se bo vreme spremenilo,« sva modrovali. Pa sva se zmotili. Chamonix smo zapuščali v lepem vremenu. Kar malo smo zavidali tistim, ki so s polnimi nahrbtniki vstopali na vlak za Mer de Glace. Ampak treba se je bilo sprijazniti z dejstvom, da je vsega lepega enkrat konec. Sicer pa nas doma čakajo hribi, zame še lepši kot Centralne Alpe.

OGNJENA GORA

S poti po Islandu

MITJA KOŠIR

once je razlivalo svojo luč po nenavadni, z neštetimi pootki lave razorani pokrajini, ko sta naša volkswagna prihropla na vrh strmega brezpotja in se je na drugi strani široke, lavnate planjave v vsej svoji lepoti pokazala našim nenasitnim očem boginja starodavnih Vikingov – Hekla, še vedno živ ognjenik z večnim oblakom pare na svojem vrhu. Pozno popoldne je že, a ker se nam na Islandu v teh poletnih mesecih ni bilo bati noči, smo bili kmalu preoblečeni v alpiniste. Oba naša fotografa, Vane in Egi, se udobno namestita na zadnjih avtomobilskih sedežih, zanju se je današnji dan več ali manj končal, Tof, Tonček, Rac in jaz pa nemudoma odšvigamo med razrite grebene okamnele lave.

Kako nenavadna pot je to. Le razgibana človeška domišljija si lahko riše vse te oblike različnih dimenzij in razsežnosti, ki jih je izoblikovala sila naravnih elementov v svoji največji razbesnelosti.

Le počasi se nam bližajo snežne planjave pod glavnim vrhom Hekle, saj se kilometre daleč pomikamo z nezavidljivo počasnostjo. S težavo iščemo prehode v tem kamnitem labirintu, a vendar nam ni niti za trenutek žal teh naporov. Saj smo zato tu, da se od blizu spoznamo z ognjenikom, enim izmed mnogih na tem nemirnem otoku v severnem Atlantiku. Vse te nepozabne prizore, ki jih srečavamo, marljivo beleži filmska kamera in naši fotoaparati, tako da bo vse to gradivo čez čas lahko pomagalo spominu ustvariti celoto in ti islandski dnevi bodo ostali naši do konca.

V naših krajih je nad deželo že davno legla noč, tukaj na severu pa smo sredi sončnega večera dosegli stranski vrh dvoglave Hekle. Ogromen krater se je odpiral pod našimi nogami, divji veter pa nam je branil stati na nogah. Čas se je pomaknil za tisočletja nazaj, v čase, ko je v divjih krčih nastajal ta otok in ta gora in še dlje, v tisto sivo davnino, ko je nastajalo vse to, kar mi danes nadvse ljubimo in imenujemo Zemlja. Tukaj, na robu tega še živečega žrela, iz katerega se z vetrom trgajo oblaki pare, smo tem daljnim dogodkom tako blizu. Tako majhni smo tu pred naravo, ni je sile, ki bi jo človek zoperstavil tej ogromni moči, prihajajoči iz zemeljske notranjosti.

Hoja po snežnem grebenu postaja udobna, glavni vrh je vse bližji. Sonce se spušča k obzorju. Ura je dvaindvajset, pozen julijski večer. Igra narave nas čudovito zabava, saj se nam nikamor ne mudi. Živimo v prijetnem prepričanju, da tukaj še nekaj mesecev ne bo teme, šele tukaj čas resnično ni naš gospodar.

Trenutke na Heklinem vrhu moti veter, zato si malo nižje, v zavetju ukrademo nekaj časa za počitek in razgled. Prvič smo na vrhu ognjenika in prvič prav na vrhu islandske gore, prvič ponoči, čeprav v svetlem soncu. Občutkov je preveč za razumni obseg, vse skupaj pa pestri razgled, ki dobiva že kar fantastične razsežnosti. Iznad zelenih dolinic, v katerih se leskečejo srebrni trakovi rek, se pod jasno nebo pno nešteti vrhovi ognjeniških gora in obla pobočja velikih islandskih ledenikov. Pogled, ki neovirano drsi proti jugu, zaznava tam doli vse več ravnine in vedno manj gora, tam pa, kjer se zelena ravan strne z obzorjem, zlato žari v soncu širna planjava Atlantskega oceana.

Ko pa se človek ozre po pobočjih okrog sebe, se v svoji domišljiji lahko kaj hitro preseli nekam v brezplodne gore na površini meseca, tako neusmiljeno mrtvo je vse to prostranstvo pod vulkanskimi vrhovi. Še dobro, da nas pravljica v daljavi vrača na zemeljska tla. Ko sem prvič prebiral Sago o Njalu, čudovito pripoved o islandskem kmetu-modrecu, sem si izoblikoval svojo podobo o daljni deželi in njenih ljudeh, danes pa tu, na vrhu ognjenika Hekle, te podobe ne spreminjam, le dopolnjujem jo in spoznavam resnico, ki govori, zakaj je ta svet rodil sago, to edinstveno zvrst pripovedi. V svojem posvetilu h knjigi Saga o Njalu je njen prevajalec Boštjan Anko zapisal:

»Tišina poldneva v rodovitnem Argosu je morala roditi ep in neskončni mir mrzlih božanskih gora nad divjimi lavastimi ravnici Islanda je moral roditi sago. Oblikoval je svoje ljudi in ti ljudje so pripovedovali o sebi in svojem svetu.«

Če je lahko divja krutost narave romantična, potem je romantična na neobljudenih širjavah med ognjeniki in ledeniki Islandije, kjer dneve in dneve na svojih odročnih poteh ne srečaš drugega živega bitja kot trope na pol divjih ovac.

Veter vse huje tuli okrog robov, sence v dolini postajajo daljše, v daljavi se motno blešče stekla naših avtomobilov. Saj res, prijatelja nas verjetno že nestrpno pričakujeta, zato le hitro navzdol po strmih snežiščih in med ledeniški razpokami, ki me spominjajo na centralnoalpske ledenike. Sestopamo po drugi, udobnejši poti, vendar tudi tu srečujemo sledove silnega razdejanja izpred dveh let, ko je Hekla zadnjič zagrozila ljudem z divjim izbruhom. Več dni so se po njenih pobočjih valile ogromne količine žareče lave, dobro vidne več sto kilometrov naokrog.

Po šestih urah smo zopet pri avtomobilih in se nacejamo z vročim čajem, ki sta nam ga pripravila prijatelja, nad vsem tem v bistvu nepomembnim dogajanjem pa v rožnatih odtenkih žari na nočnem nebu brez zvezd, ki jim sonce izpija svetlobo, divja Hekla, gora, ki je resnično vredna imena vikinške boginje.

Spati se nam ne da, ker se teh svetlečih noči še nismo privadili, zato se odločimo, da se odpeljemo stran od te črne lave in mrzlih vetrov, v bolj prijazne ravnice, k obali ene izmed nešteti islandskih rek, ki se v brzicah pretakajo k morju. Tam se človeško oko lahko spočije na revnem zelenju in redkih obdelanih krpah zemlje, ki pričajo o neuklonljivosti človeka, četudi se bori z najbolj krutimi naravnimi silami, a ne odneha, kljubuje in vztraja in na koncu zmaga, često pa je premagan in za njim ne ostane niti najmanjša sled...

Daleč smo že, a še vedno Hekla obvladuje vse obzorje in naši pogledi se kar ne morejo ločiti od nje, saj se dobro zavedamo, da ni veliko možnosti, da se bomo z njo tako od blizu še kdaj srečali. Vsak zase si jo hočemo čim bolj vtisniti v spomin, ki bo z nami živel vse naše življenje in nas v dolgih zimskih nočeh za toplimi zapečki naših domov spominjal na polnočno sonce Islandije in na ognjeno goro, domovanje vikinške boginje Hekle.

V odpravi na Island smo sodelovali: Tone Fornezz kot vodja, dr. ing. Tone Jeglič, Mitja Košir, Egon Kragelj, Vane Brajnik in Radko Polič. Povzpeli smo se na ledenika Orefajokull in Thorisjokull, pa na še delujoči vulkan Heklo. Sicer pa na otoku ni bilo drugih alpinističnih ciljev.

ČEZ JAVORNIK IN STRMEC

LADO BOŽIČ

z Predgriž pri Črnem vrhu sem pohitel po cesti čez črnovrško polje proti Lomem. Cesta prav kmalu zavije v severno vznožje Javornika, se počasi vzpenja in na čistem iz gozda se že odpira pogled na Spodnje Lome. Skozi Gorenje Lome moram in nato v breg proti Javorniku. Lome so raztreseno naselje pod nogami Javornika in se raztegujejo tja proti Godoviču in proti Novemu svetu. Razredčene kmečke hiše so raztepane po jasad sredi lepih smrekovih gozdov. Pokrajina je slikovita in razgibana, človek se kar ne more načuditi, da je toliko pestre lepote posute v tem kotlu med glavnima prometnima žilama, med cesto od Godoviča na Črni vrh in iz Godoviča na Hotedršico. Na lepem številu trdnih kmetij gospodarijo umni kmetovalci. Polagoma sem sospel mimo mogočnih in ponosnih hiš in se znašel na križišču. Glavna se potegne po dolini in skozi gozdove doseže Hrušico. Od nje se odcepi na desno pot proti zadnjim hišam v Gorenjih Lomeh. Po tej sem obrnil, bil kmalu pri bajtah in že sem zavil naravnost navkreber v kraljestvo Javornika. V strmino ni ravno najboljša pot; star kamnit kolovoz, v deževju ga zdelujejo vode, ki se zlivajo z bregov proti dolini. Pehal sem se po drči in po bukovem gozdu. Pot jo trmasto maha v zahodno smer in ko doseže skrajno zahodno točko, jezno zavije proti vzhodu in prečka širokoplečna severna pobočja Javornika. Tu se pot nenadoma izboljša. Pravijo, da je to nova cesta na Javornik. No, nova ravno ni, je pa zelo izboljšan stari kolovoz. Lepo se vzpenja, naporen ni. Pravi sprehod po debeli plasti suhega bukovega listja. Posebnega razgleda seveda ni. Po dobri uri nič kaj utrujajoče hoje že obstojiš pred Pirnatovo kočjo na Javorniku.

V koči ni bilo gneče. Oskrbnica, doma iz bližnjih Vodice, je prinašala kurjavo in pravkar zakurila. Dan je bil lep in pričakovala je večje število izletnikov in turistov.

Pohitel sem na vrh Javornika in se potegnil tudi na novi leseni stolp, raz katerega je lep, širok razgled po slovenski domovini. S stolpom je vrh spet pridobil svojo nekdanjo vrednost in pomen. Skrotovičena bukovina ga je bila že popolnoma prerastla in mu zaprla razglede. Sedaj je vrh za nekaj let spet rešen in bo za obisk bolj vablljiv. Vrnil sem se v kočo, se malo podprl in pokramljal z oskrbnico, nato pa krenil po markirani poti prek Šajsne ravni proti Črnemu vrhu. Na Soldaškem vrhu sem zapustil kraški svet, ki se prevesi v gozd po severnih bregovih. Čez jase in senožeti sem se spustil na Šajsno ravan in se zatekel v Furlanovo domačijo.

Zaselek Šajsna ravan s številkami Kanjega dola ima tri kmetije, postavljene druga blizu druge v reber. Tu je pri Furlanu, tam pri Pehaniju in končno pri Tiču. Poleg teh kmetij je še kmečka bajta zgoraj na sedlu, odmaknjena od poti. Tu je pri Snežnikarju, kjer gospodarijo tri ne več mlade samotarke. V te kraje so že davno prišli prvi naseljenci. Furlanova hiša nosi na slemenu že precej desetletij. Na lesenem tramu prek spodnje sobe je urezana letnica 1841, če pa pogledaš ogrodje kmečke mize, odkriješ letnico 1833. Kaj je bilo v resnici prej? Ali miza ali hiša nisem utegnil raziskovati. Zanimali pa so me mogočni oboki in ime naselja. Pobaral sem gospodinjo, če ji je kaj znanega o tem. Takoj me je opozorila, da ime ni slovensko, pač pa nemško. Ko pa sem jo še potipal, če ve, kaj pomeni, se je samo hudomušno namuznila in prikimala. Dalj nisem hotel drezati pa sem pogovor obrnil drugam. Kako živijo? Živinoreja in gozd dajeta dohodke. Polni delovni sili sta pri hiši samo dve. Otroka hodita v idrijsko gimnazijo. Vsak dan premerita pot do Črnega vrha in nazaj, od Črnega vrha v Idrijo pa ju vozi avtobus. Bodočnost kmetije je torej jasna. Zanimivo je, da so še po zadnji vojni gojili v teh bregovih lan in se oskrbovali z domačim platnom. Zanimivo pa je tudi, da so po prvi svetovni vojni delali doma tudi volnene odeje iz domače volne. Na vse to je ostal samo še spomin starejših ljudi.

Za slavo od Furlanovih še zgodbico, ki mi jo je natresel črnovrški rojak Ivan, ko me je nato tudi spremljal prek Strmeca. Bilo je kmalu po prvi svetovni vojni, ko so tudi tu gospodarili Italijani. Furlanov ded se je odpravil na božjo pot nekam v Furlanijo. Tam je seveda moral opraviti svojo krščansko dolžnost. Pristopil je k spovedi. Na drugi strani mreže v spovednici je sedel spovednik, ki ni bil več slovenskega jezika. Tako sta začela vsak po svoje. Naš romar po slovensko, gospod po furlansko. Tak dvogovor pa ni trajal dolgo, ker je izza mreže zarohnelo: Parla furlan! (Govori furlansko!)« Ded je ves navdušen takoj poprijel: »Ja, ja. Ali me poznate? Jaz sem Furlan s Šajsne ravan.« Kako se je poznanstvo končalo, ali je bil naš možakar deležen odveze, o tem zgodba molči.

S Šajsne ravni (ne vem, kje naj bi ta ravan le bila, saj je ves svet pripet v bregove) sva se pognala z Ivanom za Furlanovo bajto v breg. Želela sva priti na vrh Strmca, na katerem je razgrnjena Furlanova senožet. V najvišjem kuceljnu poganja vrh Polževke (1100 m), ki nosi ime po nekdanji lastnici. Motovilila sva precej časa po senožetih, skozi gozd, po gmajni in se končno znašla na cilju.

Vrh me je nemalo presenetil. Najprej sem se vprašal, kje sem doslej hodil, da sem zanemaril tako imenični vrh. To mi je bil res udarec po nosu. Tolikokrat sem bil na Javorniku, sem pa me ni nikoli zaneslo. Včasih je človek res kot konj s plašnicami na očeh. Hodi in hodi po uglajenih poteh in se ne ozira ne na levo ne na desno. Presenetil me je predvsem razgled, ki najbrž prav nič ne zaostaja za razgledom z vrha sosednega Javornika. Pa kaj hočemo, Javornik je že kar planinska romarska postojanka in pika.

Na planem, sončnem in vetrovnem vrhu sem obstal. S severne strani se dviga v strm vzponu naravnost iz črnovrške planote. Prek tega brega teče pot na Kanji dol in Javornik. Strmec je pravi gorski masiv, ki vzkipi iz planote v višino in se razvleče daleč tja proti jugu, kjer se spusti v ravnico Malega polja. Proti vzhodu prehaja v javorniško okolico, na zahodu pa ponikne pod asfaltno cesto v podol Mrzlega loga. Po vsej tej več ali manj poraščeni gmoti je raztreseno naselje kakih deset hiš, ki tvorijo naselje enakega imena: Strmec.

Vrh me je navdušil, saj sem užival tak razgled, kakor ga le redko kje najdeš. Vrh pa je vendar neznan in celo omalovaževan. Tako včasih grešimo tudi ljubitelji gorskega sveta. Zdelo pa se mi je, da tudi take burje, kot je divjala tistega popoldneva, najbrž ni nikjer. Premetavala me je, da sem moral pobrati šila in kopita. Prisegel pa sem, da se bom semkaj še vračal. Pa še to naj povem, preden jo pobrem z vrha: Pod seboj sem videl vso planoto od Zadloga do Godoviča, vse idrijsko hribovje in za njim Porezen, Bohinjski greben, celo Triglavsko pogorje in golaško gmoto na zahodu. Na svidenje Vrh Polževke, tedaj ko bo burja spala, ko mi bo toplo sonce ogrevalo stare kosti, ko bom užival v veličastnem razgledu!

Spustila sva se po senožetih zahodnega brega proti hišici, ki čepi kakih sto metrov pod vrhom in se stiska v skromni dolinici z nekaj njivicami zelja in krompirja. Semkaj v to samoto se je umaknil gozdni delavec v dvojni mir, upokojenčev in planinski. V dolini ni dobil zemljišča za skromno bajto, pokazal je družbi figo, se napotil in obstal v višini. Od številne družine, ki jo je razdal po dolini, mu je ostala samo še najmlajša hčerka, ki že osem let in vsak dan tolče isto pot v črnovrško šolo in nazaj. Letos to končuje. Ne ve še, kaj bo nato počela. Ali bo uspešna v nadaljnjem življenju, ko se je v težavah pošteno utrdila? Zelim ji vse najboljše. Oče pravi, da je zadovoljen v tem planinskem svetu. Kako so nekateri ljudje skromni in z malim zadovoljni! Tu imaš zgled, ki skoraj nikogar več ne vleče v današnjih časih.

Na robu njivice, kjer se svet že sklanja proti dolini, se belijo skalnate čeri. Nič posebnega niso s te strani, ko pa se nanje poženeš, ugotoviš, da je ta mogočna skala vidna daleč naokrog po dolini, nad katero v pravem pomenu besede kraljuje.

MAKALU – CILJ MNOGIH EKSPEDICIJ

O Makalaju smo v našem glasilu mnogo pisali in spremljali njegovo zgodovino z vseh strani. Zadnja leta se vsa izteka v južno steno, v kateri se je s krepkimi potezami zapisal slovenski in jugoslovanski himalaizem. Kjer je aspirantov več, skoraj nujno pridejo na svetlo tudi človeške slabosti in ponigliavosti. Vsak je samemu sebi najbližji, to je antična modrost, vedno sveža, vsak dan nova. Pokazala se je tudi pri Makalaju, npr. v članku Hellija Hagnerja, člana avstrijske ekspedicije 1974 na Makalu. Hagner je dal članku v Mitt. ÖAV 1974/9 naslov »Poskus v južni steni«. Zelo zgovoren, skoraj gostobeseden članek je naše delo za Makalu – zamolčal. Gotovo ne zaradi nevednosti! Med drugim poroča tudi to, da so imeli s seboj ameriško astronautsko prehrano, s katero so manj obremenjevali svoja pleča, pa tudi priprava teh jedi terja manj časa. Poročevalec v istem biltenu (ÖAV 1975/1/2) pa ni mogel mimo Matije Malešiča (popačil je v Matija Malecic). Takole piše: Južno steno Makaluja je 1974 oblegala mednarodna odprava z alpinisti iz Argentine, ZDA, Jugoslavije, Avstrije, Nemčije in Anglije. Ekspedicija je po napornem maršu dosegla bazni tabor v višini 4900 m. Tri šerpe so bile v pomoč šestim sahibom. 103 nosači so prinesli v bazo tri tone tovora. Tehnične težave so bile zaradi ledu deloma zelo težke, vendar je vršna naveza Avstrijec Arnold Larcher in Jugoslovan Matija Malešič dosegla pomembno višino 7800 m. Samo 20 m visoka težavna poč ju je ločila od grebena, ki teče proti vrhu. Ker sta v spodnjih navezah dva zbolela (pljučni edem in okvara na očeh), je bila vršna naveza odrezana, dostava potrebščin je bila popolnoma pretrgana. Larcher in Malešič sta bila v najboljši telesni kondiciji, vendar sta morala po brezuspešnem čakanju obrniti, ne da bi dosegla vrh. Maloštevilno pisano moštvo se je med seboj zelo dobro razumelo; govorili so vsi angleško. Kisika niso uporabljali. Vse štiri višinske tabore so postavili po programu, nič se ni zatikalo.

T. O.

CERRO TORRE, OKAMNELI KRIK PLANETA

Cerro Torre je v literaturi gora vzdevkov: prekleta gora, nemogoča gora, najtežja na svetu in še mnogo podobnega. Trikrat mu je stopil človek na teme, pred 15 leti prvi — Walter Bonatti, dvakrat »fair«, enkrat z vrtnim strojem, vsega skupaj pa se je poskušalo na njem deset odprav.

Začelo se je leta 1958 z dveh strani Bonatti, Mauri, andinist René Eggmann in nekateri argentinski plezalci so poskušali z zahoda. Bonatti je pravo pot zadel, toda naporni dostop jim je na »Prelazu dobrega upanja« posesal moči in obrnili so.

Skalnat blok, ki štrli in se nagiba nad črnovrško planoto, je Velika peč, okras črnovrške okolice in izredno razgledišče. V višino tisoč metrov sega ta razgledni črnovrški balkon z vasjo pod seboj. Vzpon sem gor je vreden truda.

Slaba pot se spušča proti črnovrški gori. Toda preden jo dosežeš, moraš skozi obroče starih laških utrd in bunkerjev. Med njimi je najvišji bunker v Mali peči. To je sestra in soseda Velike peči. Tudi Mala peč je turistična in izletniška točka, stopila pa je tudi v našo zgodovino NOB.

Na vrhu črnovrške gore, kjer se asfaltno cesta prevali iz doline in teče nekaj časa po ravnem do Cenca, so bivši okupatorji zgradili v breg do Male peči in v nasprotni breg Špika množico trdnjav. Na tem območju je stalo tudi močno vojaško naselje z barakami in drugimi vojaškimi objekti, obdano s številnimi žičnimi ovirami in pregradami. Od tod so okupatorji obvladovali celotno črnovrško planoto tja proti Godoviču in Hotedršici in dostope iz idrijske doline. Varovali pa so tudi dohod iz Vipavske doline. V barake so strpali svoje številne vojaške enote, ki so bdele nad državno mejo in se pripravljale na svoj neslavni pohod v staro Jugoslavijo. Ko so zmagali in slovesno sedli na ruševine stare države, teh utrd niso spraznili, še okrepili so jih za borbo proti partizanom. Že zgodaj se je naš upor razplamtel tudi v teh krajih. Prvi, ki je delal Italijanom neprilike in jim stresal hlače, je bil narodni junak Vojko, ki je tod na Idrijskem gospodaril s svojo četo. V njegovem načrtu je bil napad na te utrdbe. Do akcije je prišlo 6. novembra 1942, pred tridesetimi leti.

Vojko je enajstimi tovariši v noči prodril iz javorniških gozdov, se prek Strmca približal utrdbam in napadel bunker pri Mali peči. V gluhi noči so prerezali žične ovire,

Tudi druga skupina Italijanov se je umaknila. Bili so sami asi: Cesare Maestri, Bruno Detassis, Marino Stenico in Cesarino Fava. Poskušali so priti na vrh s Severnega sedla. Leta 1959 je bil Maestri spet v Patagoniji. Mali, čokati solist iz Madonne di Campiglio z imeparatorsko glavo je to pot bil pripravljen na vse: vrh ali jaz. Vrh je dosegel, pri sestopu pa se mu je ubil Tirolec Toni Egger. Vrh sta dosegla s Severnega sedla v treh bivakih, do sedla so ju podpirali italijanski in argentinski plezalci. Pri sestopu sta morala bivakirati, a ko sta bila že blizu sedla, je pridrvel z višine ledni plaz, jima presekal vrv in pokopal v globino Eggra, drznega zmagovalca Jirishanke, ne dosti lažje od Cerro Torre.

R. Messner piše v »Der Bergsteiger« 1975/1, da so po desetih letih začeli dvomiti v Maestrijev vzpon. Še bolj so se širile te govornice, ko so leta 1968 – deset let ni bilo nikogar sem – odpovedali v jugovzhodnem stolpu Cerro Torre sloviti Angleži Mick Burke, Dougal Haston, Peter Crew in Martin Boysen, z njimi še odlični Argentinec José Fonrouge. Še razločneje so podvomili o vzponu iz leta 1958, ko se je leta 1970 morala umakniti še Maurijeve odprava. Mali, žilavi Casimiro Ferrari je prišel skoraj pod vrh, a nanj ni mogel stopiti. In se je spet začelo: Saj Maestri nima dokaza, nobenega posnetka z vrha, Egger pa je mrtev.

Maestri je seveda pobesnel in s kompresorjem »Atlas« v družbi Trentincev ponovno naskočil: aprila 1970 ga je premagalo vreme kakih 400 m pod vrhom. Novembra istega leta so spet viseli v jugozahodnem stebri s 50 kg težkim kompresorjem. Vrtali so tudi tam, kjer so Angleži plezali prosto, zavrtali 1000 klinov vse do zadnjega raztežaja pod vrhom. Ves svet je slavil in smešil ta kompresorski uspeh, vendar – Maestri je prišel na vrh in to kljub kompresorju ne lahko. Svojega prvega uspeha s tem seveda ni dokazal, bila je druga smer in bila so druga sredstva. Maestri ni molčal, češ v alpinizmu vlada svoboda, svoboda sredstev, svoboda ciljev. Anglošvicarska ekspedicija 1971/72 je Maestrijevo kompresorsko smer hotela ponoviti in ni uspela. To je Maestrija potrjevalo.

13. januarja 1974 je Ferrari s štirimi »pajki« iz Lecca stal na vrhu Cerra Torre in to po poti, ki jo je svetoval Bonatti – po severozahodni strani. Verjetno je Maestrijeva smer iz leta 1959 težja, klini za sestop pa bi morali v steni še tičati.

Cerro Torre leži jugozahodno od Fitz Roya v Patagoniji. Visok je 3128 m, njegove stene pa dosegajo skoro 2000 m višine. Dostop iz Estancia La Quinta ali iz Estancia Rio Tunel je dolg in tudi nevaren zaradi rek, ki jih je treba prebroditi kakor koli. Vzpon je odvisen od vremena, ki tu ne prizanaša z viharji in snežnimi meteži. Zgodi se, da je v dveh mesecih komaj en lep dan. Ker je blizu morja, pride do spremembe vremena v nekaj urah.

T. O.

s katerimi je bil bunker obdan v dveh krogih. Napadalci so prišli prav do bunkerja in onesposobili stražarja. Nastal je preplah in vsa slavna vojska je pobegnila v dolino. Naši borci so dali prvo pomoč ranjenemu stražarju, pobrali orožje in se spet umaknili proti Javorniku. V praznem bunkerju so pustili le ranjenega vojaka in tako dokazali, da jim ni šlo za ubijanje ljudi, pač pa za orožje.

Uspela akcija je povzročila med Italijani tja do Idrije in Vipavske doline mnogo strahu. Niso mogli razumeti, kako je mogoče prodreti v tako jekleno in betonsko gnezdo, ne da bi kdo to sploh opazil in zaznal. Morali so spoznati, da je kaj takega sposobno le junaško srce borcev, ki so se borili za svobodo svoje zemlje. Kdor se bo povzpел sem gor do Male in Velike peči, naj pomisli tudi na to dobo naše preteklosti, na naše prve borce in njihovega komandanta Vojka.

Skozi grmovje sva se prebijala proti cesti in se potikala med propadajočimi utrd-bami, ki se vlečejo prav do ceste in še čeznjo, v drugi breg. Stopila sva tudi tja gor in se s te strani ozirala proti Mali in Veliki peči, katerih skale so žarele v večernem soncu. Misli pa so mi neprestano uhajale v čase, ko je tod gospodaril tujec in smo se potikali kot brezdomci po svetu. Za velike žrtve in drago ceno je vse to minilo.

Mrak je že legel na črnovrško vas, ko sva se spustila po strmi stezi v dolino, zadovoljna z najino turo.

Po vzhodnih obronkih idrijskega sveta

Dobimo se na avtobusni postaji pred odhodom drugega ljubljanskega avtobusa. Tako se je glasilo sporočilo najstarejšega člana naše planinske skupnosti. In rodilo se je mrzlo, mrko jesensko jutro, ostra burja je vlekla čez Gore. Toda tak je bil odgovor in treba je bilo na pot.

V Godoviču smo zastavili v breg zmeren korak. Odločili smo se za cesto proti Veharšam. Skozi Ivanjo dolino nad Godovičem smo korakali z jutranjim ogrevalnim korakom mimo mlake, po kateri so plavali krapci. To je pravzaprav v naših krajih nekaj posebnega, tako da mimo pojava res ne moreš brezbrizno. Mlaka ob nalivu naraste, vode odteka po kakih sto metrov dolgi strugici in izginejo v kraški ponikalnici. Kmalu smo bili na križišču ceste proti Medvedjemu brdu in stopili nanjo. Sprejela nas je stara vojaška cesta, ki je okupatorje vodila v bregove Medvedjega brda. Pri gasilskem domu se pridruži cesti z Veharš proti Tratam, kjer je bil mejni prehod. Nismo predolgo krevsali po njej, saj ni prav nič vzdrževana. Iskali smo bližnjice in tako presekali vse cestne ovinke.

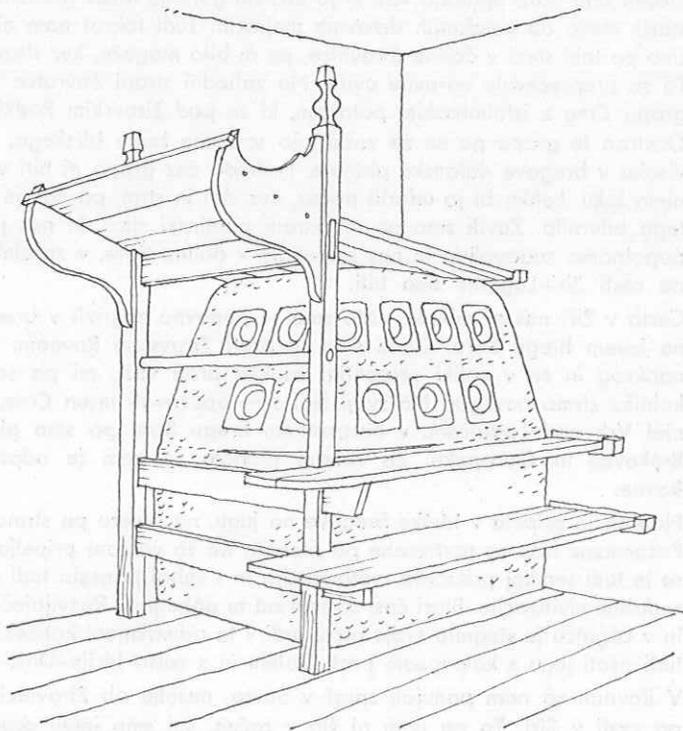
Znašli smo se v dolinici Pikejšče v sosedni logaški občini. To je kak kilometer dolga in nekaj manj široka dolina, po kateri teče potok Pikejšča. Potok je kraška ponikalnica. Izvira v bregovih pod Veharšami v vznožju veharškega grebena, ki se vleče od Veharš proti Medvedjemu brdu, od zahoda proti vzhodu in je istočasno tudi razvodje med Poljansko Soro in Ljublanico. Pikejšča ni daljša od kilometra. V tem kratkem življenju je včasih gnala žago in mlin pri hiši, ki še danes nosi ime V mlinu, čeprav mlina ni več, pa tudi žago poganja bencinski motor in ne več vodna sila. Onkraj hiše se hudournik že poslovi od belega dne. Pod mogočno in slikovito skalnato steno izgine v požiralniku, utihne in se porazgubi v podzemlju. Stvar nas je zamikala in požiralniku smo se približali, kolikor je bilo le mogoče.

To je že druga ponikalnica v območju Veharš, zadnje točke ožjega idrijskega sveta, ki se s tem rtičem in s podaljškom prek Medvedjega brda stegne čez Žejno dolino v Logaško polje. Na Veharšah je blo staro furmansko postajališče na cesti Idrija-Vrhnik. Veharše so znane tudi po kmetu Leskovcu, ki je 1837 leta izročil avstrijskemu nadvojvodi Janezu svoj predlog za železniško traso proti Trstu. Kraj ima lep in široko odprt razgled. Od te lahko ogleduješ Triglavsko pogorje, Karavanke, Kamniške, umakniti pa se ne morejo niti Krim, niti cerkniška Slivnica, ne Snežnik in ne črnovrški Javornik.

Pot nas je vodila po dolinici k gozdiču, onkraj katerega je že druga dolina imenovana Žejna. Ime je dolina dobila po kraški zemlji, ki je vedno žejna. Ob robu gozda smo obrnili v breg in obstali s korakom pred nekdanjo mogočno in bogato kmečko hišo Bratetovih pod Medvedjim brdom. Kmetija je pod okupacijo spadala še pod Idrijo, po osvoboditvi pa so te kraje z Medvedjim brdom priključili logaški občini. V tistih starih časih so na kmetiji redili prek trideset glav živine, danes pa se po njenem svetu pase reci in piši samo ena koza. Zdi se nekaka stražarka ob naglo ugašajočem kmečkem življenju. Razpadajoča hiša bo zdaj zdaj klecnila in za večno ugasnila. Pot nas je vodila od hiše strmo v breg. Čez senožeti je vlekla ostra, špičasta burja in prinašala od severo-vzhoda megle in oblačnost... Hoja ni bila nič kaj prijazna, a tudi nikamor ni bilo mogoče dobro pogledati.

Medvedje brdo niti ni vas v pravem pomenu besede. To je hrib s cerkvijo in kmetijo ob njej. Nobenega drugega življenja ni tu. Šola je sedaj v oddaljenem Logatcu, trgovina spodaj na Tratah ob idrijski cesti. S te ceste držita na vrh do cerkve dva skrajno zanikrna kolovoza. Po enem smo se spustili proti Tratam in se tam zatekli v trgovino, ki nadomešča gostišče in planinsko zavetišče. Ponuja ti, kar le premore, preveč izbirčen pa ne smeš biti.

Zahteve smo zadovoljili z jabolčnikom, razdrli z živahno prodajalko nekaj orehov in podebatirali o naši zelo spoštovani trgovini, ki jo mučijo mnoge tegobe, posebno pa vrtoglavo naraščanje cen. Ko smo se tako nažogali z besedami, smo odrinili po svoji romarski poti dalje. Naš načrt je bil prebiti se po stari obmejni financerski stezi proti Zavrvcu. Toda od tega smo morali odstopiti, ker je steza zaraščena in neprehodna. Umik torej, a ne iz subjektivnih ampak iz objektivnih vzrokov. Časten in ne ponižujoč umik. Nekaj novega nam je ušlo iz rok. Umikali smo se po idrijski cesti nazaj proti Veharšem in nekako sredi poti krenili na stransko staro pot proti Zavrvcu. Pot kmalu zavije okoli hriba in se spusti v prijazno dolinico, ki nosi ime po vodici Potok.

Tako je ime tudi naselju hiš, ki stoje v bregu na levi strani potočka. Voda se prebija od izvira v severnem bregu Veharša in pod kmetijo. Na mravljišču se v ozkem traku zvija po dolinici, ki ji pušča za seboj močvirje, nato pa se stisne v sotesko. Kar prijeten sprehod je tu. Ko pa se svet odpre, se pot in potoček ločita. Cesta se dvigne proti Zavrtaču, potok pa navzdol nadaljuje svojo pot proti Sori.

Kmalu za tem se nam je že odprla završka planota z Gornjim Zavrtačem, ki je s šolo, trgovinico in cerkvijo središče obeh Zavrtačev: Gorenjega in nekoliko oddaljenega Spodnjega Zavrtača.

V Zavrtaču smo, najoddaljenejši vasi na idrijskih tleh v njegovem vzhodnem območju. Vasica je bila tudi v davnih letih, kot omenja V. Mazi v svojem prispevku – Finale pod Ulako – (PV 1972/7), odročna, revna v idrijskih hribih. Le z majhnimi spremembami je ostala taka še danes. Le kaj malo se je tu in tam premaknilo od tistih časov. Najbrž pa ni njena krivda, da leži ljudem in bogu za hrbtom. Do nedavnega je imela le dva izhoda na idrijsko cesto. Tistega prvotnega, po katerem smo prišli, in drugega sodobnejšega, ki pod Mravljiščem pride prav tako na idrijsko cesto v Doleh. Šele nedavno tega so si vaščani sami utrli tretji izhod v svet. Udarniško zgrajena cesta jih je povezala z žirovsko cesto proti Logatcu po dolini Sore. Tako so se končno znašli skupaj z Žirmi in Rovtami, z vasmii, h katerim naravno težijo in ki sta jim tudi glavna preskrbovalna centra. Tako sta završki vasiči svobodneje zadihali, kajti zima je proti Idriji navadno zelo huda. Žirovska cesta pa je vedno pljučna in tistih nekaj kilometrov od Spodnjega Zavrtača do ceste, ne predstavlja posebne ovire niti v zimskem času. Kljub temu pa je vas ostala še vedno idrijska Sibirija, kot jo označuje pisec citiranega članka. Idriičani so ji v glavnem dali slovo, le Žirovci so ji ostali zvesti in skrbe za razvoj turizma tudi v teh bregovih svoje Sore. Tudi planinske poti markirajo Žirovci, ker imajo idrijski planinci polno drugih skrbi. Vas je idrijskemu človeku postala neznanca. Nič čudnega. Postali smo svetovljani. Tako so Zavrtačani svobodni v svojem delu in gibanju. Svobodni v odločanju. Stopili smo skozi spodnjo vas, ki jo loči od gorenje nizke greben. Spet smo si zahoteli starih steza ob nekdanjih državnih mejnikih. Tudi tokrat nam ni zorelo klasje. Želeli smo po taki stezi v dolino Žirovnice, pa ni bilo mogoče, ker steze sploh nikoli ni bilo. To so preprečevale naravne ovire. Na zahodni strani Zavrtača leži globoka in divja grapo Črne z istoimenskim potokom, ki se pod žirovskim Podklancem izliva v Soro. Onstran te grape pa se že začenjajo samotne bajte Idrškega. Grapa se je zajedla visoko v bregove dolanske planote. Prehoda čez grapo ni niti v srednjem niti v gornjem toku. Lahko bi jo udarili počez, čez drn in strm, pa nas je nedavna izkušnja od tega odvrnila. Zavili smo po markirani planinski stezi, ki nas je v planinskem oziru popolnoma zadovoljila in nas pripeljala v dolino Sore, v zaselek Podklanec. Ob Sori na cesti Žiri–Logatec smo bili.

Cesta v Žiri nas ni mikala, zato smo se ponovno zagrizli v bregove ob potoku Črne na levem bregu Sore. Gnali smo se proti Žirovskim Ravnam. Cesta potegne daleč naokrog in se v veliki serpentinii osukne proti vasi, mi pa smo stopili po starem kolniku strmo navzgor. Na svoji levi smo opazovali tesen Črne, za nami se je vzpenjal Vrh nad Logatcem, v nasprotnem bregu Sore pa smo gledali slikovite vasice Brekovce in Goropeke. Za robom planote se nam je odprla raztresena vasica Ravne.

Planota je pripeta v Idrške bregove na jugu, na severu pa strmo pada v strugo Sore. Posamezne hiše so raztresene po planoti. Ko so vaščani pripeljali do vasi novo cesto se je tudi semkaj prikradla motorizacija in s seboj prinesla tudi mnoge druge dobrine sodobne civilizacije. Stari časi so tudi od tu pobegnili. Razvijajoča se industrija v Žireh in v Logatcu je stegnila svoje prste tudi v ta odmaknjeni kotiček. Planota je povezana tudi proti jugu s kolovozom proti Dolem in s cesto Idrija–Dole–Veharše.

V Ravnah so nam ponujali spust v Sovro, naselje ob Žirovnici, od koder bi morali po cesti v Žiri. To pa nam ni šlo v račun, saj smo imeli druge, doslej še kar nič uresničene načrte. Ko smo stali na robu planote in ugibali, ali bi šli v Sovro ali ne,

smo se odločili za zanemarjen kolovoz, ki smo ga odkrili v levem bregu. Tokrat smo imeli srečo. Ob kolniku smo odkrili stare državne mejnike. Šele na koncu ture smo torej uspeli. Prebijali smo se ob nekdanji meji in skozi goščavo srečno pricapljali na cesto v dolini Žirovnice.

Krenili smo po cesti ob potoku in po dolini Žirovnice navzgor proti zahodu. Posedli smo na hlode, malo prežvekovali in uživali pičlo jesensko sonce, ki je blagovolilo tu in tam vsaj poškiliti skozi oblake. Zatekli smo se še v zadnjo hišo z mlinom. Mati nas je postregla z domačim kruhom in pristnim vipavcem. Kmalu sta z dela v Žireh prišla tudi oče in sin. Skupaj smo rekli še nekaj besed.

Od prijaznih gostiteljev smo pot nadaljevali ob potoku navzgor. Ko smo naleteli na opuščen kolovoz, ki se je poganjal v levi breg, smo se mu prepustili in z njegovo pomočjo pripihali na cesto Razpotje–Žiri.

Pri Milki in Viktorju smo radi pili likof. Naredili smo obračun in ugotovili, da je tura trajala kar osem ur, da smo obrali nekatere nove lepe predele domačega idrijskega sveta in da je bilo kljub kislemu vremenu prijetno in toplo. Integracija naših visokih let in naše planinske vztrajnosti se je odlično obnesla. V popolnem razumevanju in medsebojnem spoštovanju se je izražala enotnost volje in dejanja.

OB KUGYJEVI TRIGLAVSKI STOLETNICI

VILKO MAZI

ak, ta spomin pa že ne sme spet mimo nas, kakor puščamo v nemar leto za letom toliko drugih in celo pomembnejših! Kar pri Kugyju samem poglejmo: Lep in drag spomenik smo mu postavili tam v njegovi in naši ljubi Trenti, in to v času, ko so še na vseh koncih turobno ždele ruševine požganih planinskih postojank. – Nekaj poletij se je avtobus ustavljal na ovinku pred spomenikom, da si lahko stopil tja pogledat in počastit velikega oboževalca naše gorske prirode. Kasneje si moral med vožnjo naprositi sprevodnika, da te je tam odložil; čakati pa ni smel – zaradi cestno policijskih predpisov. Desetletnica odkritja je minila brez vsakega praznovanja. Tudi ob dvajsetletnici (1973) nihče ni motil tišine ob spomeniku. Celó na Dan planincev, ki je bil to leto kot nalašč in neposredno ob tem jubileju sklican v bližnji Bovec, ni bilo nikogar, ki bi pred spomenik položil vsaj pohleven šopek gorskih rožic, če že ne nekoliko opaznejši lovorov svitek z imitacijo svilene pentlje in posvetilom...

Tako tonejo v pozabo tudi obletnice Kugyjeve smrti (5. II. 1944). Niti ob deset- pa tudi dvajset- in lani ob tridesetletnici se ga nismo spomnili nikjer niti z eno samo ljubezno besedo. Po »Brgst.« 1974/5 povzema naš urednik v letošnji aprilski številki kratko opombo k zadnji zamujeni obletnici, v rubriki Iz planinske literature. Kako to, da mora on sam poleg osnovnih in zahtevnih uredniških poslov oskrbovati še vse Vestnikove rubrike? – Po moji misli bi mu kdo iz uredniškega odbora lahko vsaj toliko pomagal, da bi ob koncu leta vzel v roke moje Koledarske beležke in iz njih zajel najzanimivejše obletnice naslednjega leta. Ob lepo pregledni časovni razvrstitvi vsebine se s tem poslom ne bi zamudil več kot 2 do 3 ure. Tako bi za letos med drugim pod št. 835 našel lapidaren zapis:

5. sept. 1875 dr. K u g y prvič na Triglavu (PV 1948/302, KT)

Zapis je torej posnet iz Kronike Triglava, ki jo je leta 1948 in 1949 objavljala naša nepozabna, odlična alpinistka M. M. Debelakova. Pod letnico 1875 izvemo najprej, da je bil natanko teden dni prej že tretjič na Triglavu naš planinski prastarosta

Francè Kadirnik, ki v opisu tega vzpona v PV 1898, str. 104, brez ovinkov in krepko po domače pove, da je »plezanje na Velikana po robu šembrano težavno!« Sedemnajstletni Kugy je že nekaj let prej srečno prestal svoj ognjeni krst v južnem ostenju Dobrača, kjer se je naučil, da »gore za šibke in slabo opremljene ne poznajo usmiljenja«. – Kakor Kadirnika je tudi njega vodil stari, izkušeni Janez Klančnik p. d. Šimenc iz Mojstrane. Prenočila sta v pastirskem stanu v Zgornji Krmi od sobote na nedeljo. Zgodaj zjutraj sta že stala na Ledinah, kjer je takrat (neposredno blizu sedanje Planike) »čepela prav majhna, na pol razpadla kamnita bajta Nem. avstr. plan. društva. Nekaj v skale zagozdenih lesenih klad v prvem žlebu pod Malim Triglavom in pri prvem vzponu onstran grebena na sam vrh, je bilo vse, kar se na gori spominjam umetnih olajšav poti. Greben je bil precej ožji, kot je danes, na nekaj mestih sršel ostrih lusk. Tako ni zgrešil vtisa name. Razgled me je globoko prevzel in napolnil s pobožnostjo...«

Tako je na kratko povzel opis tega velikega doživetja po svojem prispevku v Skofitzevi »Botanische Zeitschrift« 1876 (gl. slov. prevod v Pet stoletij Triglava, 13. pogl.) za svojo najpopularnejšo knjigo Iz življenja gornika (str. 28), kjer namesto Kadirnikove »šembrane« preproščine pove v izbranejšem slogu, da je vzpon na Triglav veljal takrat »še za alpinsko dejanje«. Bil sem blažen in ponosen, le malo v zadregi, kako naj svojo lepo uspelo turo sporočim domov, zmerom tako hudo zaskrbljeni materi? –« pristavlja ob koncu. Pa je bil mojster tudi v takih stiskah; pretkano se je izvil, kakor da je bilo vse skupaj pravi ništrc.

V neizbrisnem spominu je ostal Kugy tale toliko zaželeni in skrbno pripravljeni prvi vzpon na kralja Julijcev kakor še marsikateremu mladcu pred njim in za njim. Toda ni ga, ki bi kdaj temu gospodarju višav izrekel mogočnejšo hvalnico, kakor je za vse čase zapisana v Kugyjevi knjigi Iz življenja gornika:

»Triglav je bil idealna gora mojih mladih časov, tako kot Trenta njihova idealna visokogorska dolina. Najvišji vseh Julijcev je. Iz Zlatorogove čudežne dežele se je vzpenjal v moje sanje in jim dolga leta vladal. Ni je gore, ki bi ji bil postavil toliko oltarjev kot njemu. Kako je utripalo moje srce in mu v gorečem hrepenenju hitelo naproti, da je le čulo njegovo častitljivo, v pravljice opredeno, bližino bogov označujoče ime!... Mar ni meni v njegovih stenah in skalnih morjih vzcvetela, globoko skrita v sladki poeziji, čudežna roža mojega srca, Scabiosa Trenta, tista, ki je mojemu življenju v gorah toliko let dajala spodbudo in vsebino? Resnično, med listi, na katerih je popisana zgodovina moje mladosti v gorah, ga ni, na katerega ne bi bil zapisal svojih skrivnostnih znamenj očak Triglav.«

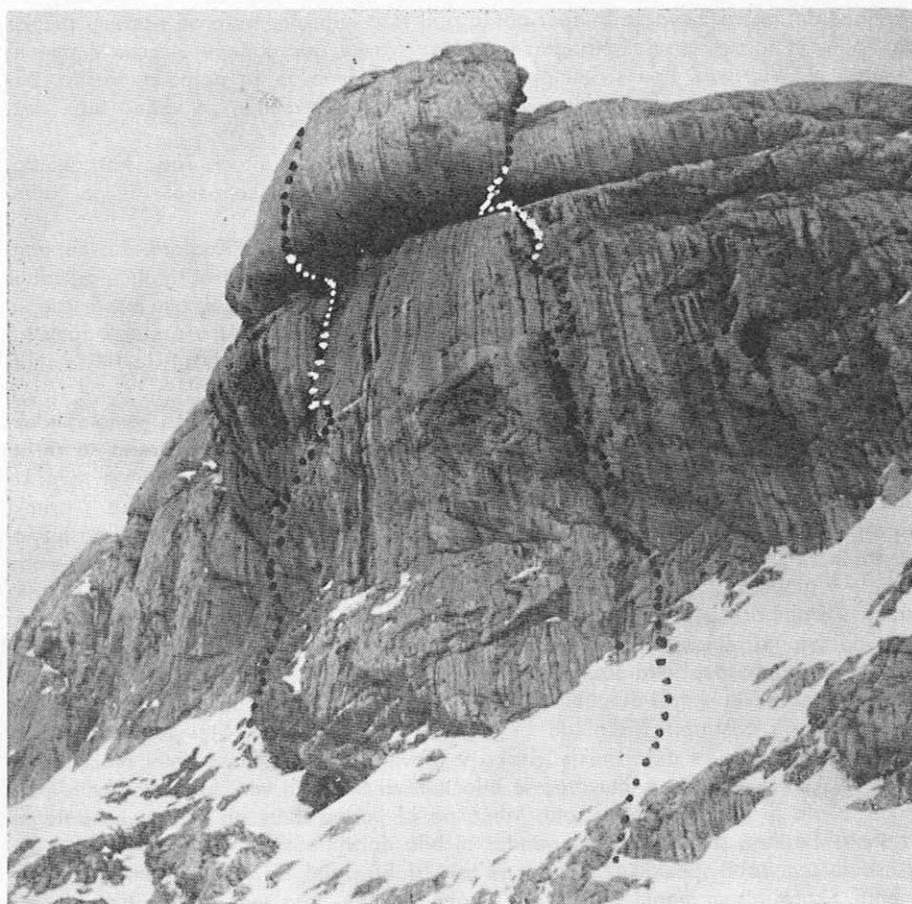
OBLEGANJE

STANE KLEMENC

epo sončno jutro naju je našlo nekje blizu Gamsovega skreta na vzhodnem robu Kogla. Težko otovorjena sva se vsak zase in oba skupaj pogrezala v odmrznjen sneg. Bilo je na prvo pomladansko nedeljo. Namenila sva se v Štrucu, preplezat novo smer. Kot mnogim je tudi nama že večkrat padla v oči markantna poč na desni strani Štrucine strehe, pod njo pa navpična zajeda, ki poteka skoraj čez vso steno.

Ker je vsake stvari enkrat konec, je bilo tako tudi z najino potjo. Ustavila sva se na robu nasproti južne stene. Smer, ki sva si jo zamislila, se je videla od vrha do tal. Prvo, kar sva ugotovila, so bile neugodne razmere. Pred nekaj dnevi je padlo precej snega in stena se ga je šele zdaj otesala. Po zajedi navzdol je letel sneg, sem in tja tudi kamenje. Ker nama razmere niso dovoljevale poskusa v »novi« smeri, sva se

Struca, jugozahodna stran; levo: direktna smer (Šimenc-Skarja); desno: smer Klemenc-Pollak

odločila za vstop v direktno smer, ki poteka v levi strani stene. Oba sva jo že večkrat plezala, klini so skoraj vsi v steni, zato se nisva ustrašila skoraj zimskih razmer. Prva dva raztežaja sta bila močno zasnežena in poledenela, vzela sta nama veliko časa. Bile so prave zimske razmere, saj se nama je tudi zanohtalo. V začetku je bilo še kar v redu, saj je ta del smeri skoraj ves dan na soncu, pa še tako strm je, da se sneg nima kje obdržati. Zajeda in streha sta nama dali toliko dela, da sva se pošteno ogrela. Zadnji raztežaj je bil spet nenavaden. Sonce je bilo v zenitu, zato je uspešno topilo sneg na vrhu. Prvi je plezal Bojč. Po žlebiču, kjer je po klinih potekala vrv, je padal močan slap vode. Najlepše pa je bilo, ker je voda po vrvi tekla navzdol meni za hlače. Ker mi tako nasilno izpiranje ni bilo všeč, sem stremena kar najhitreje prestavljal navzgor. Vendar je bila voda vseeno hitrejša, tekla mi je po rokavih in hlačah, da se vsaj nad vročino nisem mogel pritoževati.

Prvo soboto v aprilu sva z Bojčem prišla samo v Konec. Stene okoli Podov so bile popolnoma bele, v njih ni bilo kaj iskati. Za tolažbo sva šla trenirat v Sivnico.

Ob koncu naslednjega tedna sva se spet namenila v Štrucu. Tokrat sva šla čez Korkrsko sedlo. V zimski sobi sva bila edina gosta, čemur se nisva čudila, saj je bilo vreme precej čemerno. Kmalu po večerji sva zaspala, ker sva upala, da bo naslednji dan lepši. Toda zjutraj sva brez skrbi lahko spala do pozne ure, saj je zunaj prijetno lilo.

Štirinajst dni pozneje sva se že spet potila pod težo nahrbtnikov proti novemu bivaku na Podih in tam prespala. Naslednjega jutra sva se odpravila v Štruco. Vreme ni obetalo nič dobrega. In res, komaj sva prišla do stene, je že pomalem rosilo. Zabljubila sva se, da se kmalu spet vrneva. Ne da bi se menila za vedno hujši dež, sva počasi odšla.

Po prvomajski Paklenici sva spet mislila na najino smer v Štruci. Toda kot zakleto, kadarkoli sva bila namenjena tja, pa če sva že bila na Kokrskem sedlu ali na Podih, se je vreme do konca pokvarilo.

Četrtega junija sva bila ob jasnem sončnem vzhodu že pod Koglom. Ali se naju Štruca tokrat ne bo poskušala otresti? Pod steno sva si še enkrat med malico ogledala zamišljeno smer. Malo pred deveto sva še nenavezana lezla po skrotju proti vstopu. Ko so se plošče postavile pokonci, sva se navezala. Bojč je hitro prelezal raztežaj in me varoval pod zajedo. Klin na stojišču sem pustil zabit in zlezal do Bojča. Nadaljevanje ni bilo videti preveč vzpodbudno.

Tam, kjer se je od daleč videla zajeda, skoraj kamin, je bil od blizu samo gladek, previsen žlambor. Če ne gre naravnost, bo mogoče šlo po ovinkih. Desno so se za robom kazale uporabne razčlembe. Zabil sem kroparja do ušesa v primerno razpoko in z njegovo pomočjo prečil desno. Tri metre je šlo do nekakšnega stebrička. Oprimki za roke so bili še kar primerni, samo stopov je zmanjkalo. Da ne bi bilo preenostavno, je pa še ven metalo. Nadaljevanje je bilo kar v redu, toda kaj, ko so se razčlembe nehale v gladkih ploščah. Rešitev se je pokazala na levi, težavna prečnica je držala nazaj v žlambor. Le kako bo šlo naprej, verjetno bova morala obrniti, ker nama ni bilo do vrtnanja. Z uporabo klina sem načel prečnico. Nad mano je vse previsno in težko sem napredoval. Na sredi prečnice mi je podala roko velika luska. Z veseljem sem jo zagrabil in skoraj omahnil nazaj. Bila je samo postavljena ob steno. Zdaj sem moral najprej odstraniti lusko, da bi omogočil napredovanje. Stal sem zelo slabo, z desno roko sem se držal nekje visoko v previsu, tako da nisem imel moči, da bi težko lusko vrgel iz stene. Nevarno je bilo tudi za Bojča in vrvi, ki so potekale malo nižje. Skala bi jih lahko presekala, lahko pa bi padec skale na vrvi mene potegnil iz stene. Poskusil sem zabit klin, vendar ni bilo dobrih razpok. Po dolgotrajnem poskušanju sem zabil specialček, vendar je tako slabo prijel, da se ga nisem upal obremeniti. Skoraj nisem mogel več stati na majhnih stopih, zato sem moral hitro ukrepati. Vrvi sem potegnil k sebi in jih zgrabil z zobmi. Bojč, ki je ta boj ves čas molče spremljal, se je stisnil k steni in – skalo sem sunil dol. Raztreščila se je v bližini prijatelja, vendar njega in vrvi ni zadelo nič večjega. Naprej do žlamborja je šlo, tam pa se je spet ustavilo. Gladka stena ni ponujala nobene možnosti. Stoječ v stremenih, obešenih na dva slaba klina, sem hočeš nočeš moral poseči po svedru. Trajalo je petnajst minut in svedrovec je bil zabit. Potem je šlo proti pričakovanju zelo hitro. V naslednjih petnajstih metrih sem zabil tri kline, drugo se je dalo preplezati prosto. Stojišče sem si uredil na majhni poševni polici, kjer sem napol vise varoval Bojča. Sledil je spet čuden svet. Gladka stena se je nadaljevala v rumenih previsih. Bojč je moral zavrtati svedrovec, nadaljeval pa je s klini, zabitimi v nakazane špranje. Skala je bila tako mehka, da so klini prijemali, čeprav ni bilo pravih razpok. Previsna stena ga je dolgo zadržala. Nad previsi je šlo hitreje.

Po pokončnih, toda razčlenjenih ploščah je prečil v desno kakih sedem metrov, nato pa naravnost navzgor. Stena ga je prisilila, da se je umaknil levo čez žlambor, ki se je tu že močno zožil in je bil samo še globok, gladek žlebič. Od tam do stojišča je bilo še deset metrov lažjega plezanja. Klic »varujem« me je odrešil neudobnega visenja na polički. Pa tudi vreme se je medtem že pokvarilo. Okoli naju je bila gosta megla. Na stojiščih sva se tresla od mraza in šklepetala z zobmi, v najino veliko veselje je povrh vsega še kapljalo na naju – vse to v južni steni in celo meseca junija. Raztežaj je bil precej »zaklan« in na nekaj mestih sem s težavo pričaral čez in se spraševal, kje hudiča se je držal Bojč. Od stojišča naprej sem prevzel vodstvo in po lažjih, dobro razčlenjenih ploščah prišel pod streho. Sedel sem na široko polico in brez besed zijal v ogromno, ravno streho. Obšlo me je veselje, čez vso streho je

tekla poč. Bojčev klic me je zdrnil in hitro sem si uredil stojišče. Ko je priplezal do mene, sva oba strmela v streho, ki meri dobrih petnajst metrov. Ugotovila sva, da bo šlo brez vrtnanja, samo z normalnimi klini in zagozdami. Dobro je, da strehe ni bilo treba plezati od začetka, kjer se stika s polico, ampak šele v drugi polovici, kjer se nadaljuje dobra dva metra visoko. Zmenila sva se, da jo nabijeva vsak pol. Začel je Bojč. V nakazano špranjo v prhli skali je zabil prvi klin. Preizkusil ga je, vpel v streme in zlezal na gornjo prečko. Precej časa je minilo, preden je zabil še tri, potem pa je odplezal nazaj in se spustil z zadnjega klina do mene. Ovesil sem se s klini, zagozdami in stremeni, za vsak primer sem vzel še sveder. Po že zabutih klinih sem bil hitro v še deviškem svetu. Boj se je nadaljeval. V primerni oddaljenosti od prejšnjega klina sem poskušal zabiti novega, toda nobeden ni prijel. Pol metra naprej se je špranja razširila in zagozda je padla vanjo. Treba je bilo zabiti dve skupaj. Ležal sem skoraj vodoravno, z nogami sem se opiral v streho. Končno se mi je posrečilo zabiti zagozde daleč za sabo. Z veseljem sem vpel streme in z zadnjimi močmi stopil vanj. Z navadnimi klini sem še kar hitro nabil preostalo streho in načel iz nje nadaljujoči se previs, ki kmalu preide v gladko zajedo. Na prvi pogled je bila še kar enostavna. Siť nabijanja sem se zagnal vanjo, toda po enem metru me je zaustavilo. Naprej brez klina ni in ni šlo. Poskušal sem ga zabiti, vendar brez uspeha. Malo niže se mi je posrečilo v majhno luknjico vtakniti specialček, zagozdil sem ga s špico normalnega klina ter obesil vanj streme. S strahom sem ga obremenil. Držal je! Naprej vseeno ni šlo. Po petnajstih minutah stanja z eno nogo v stremenu, z drugo pa zagozdena v gladki zajedi, sem zvrtil luknjico, zabil klin, obesil streme in že sem bil čez prej nepreplezljivo mesto. Dalje sem plezal brez klinov. Zajeda se po desetih metrih razširi v grapo, po raztežaju preide v vrhnjo skrotje. V zajedi sta nad svedrovcem še dve težki mesti.

Po dolgotrajnih mukah je bilo tudi to mimo. V grapi sem si uredil stojišče in varoval Bojča. Skoraj je bilo že sedem zvečer, ko je Bojč mimo mene po lažjem svetu odplezal še raztežaj naprej. Tam sva se razvezala, si srečno stisnila roke in v zadnji svetlobi odhitela proti Kokrskemu sedlu...

Jugozahodna stena Štruce Smer treh svedrovcev

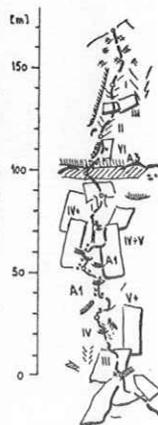
Dostop: Z bivaka na Velikih podih po markirani poti proti Slemenu do pod Štruce. Tu levo navzgor pod piramidastim stolpom in prek melišča in plati malo desno do vpadnice značilne zajede v trebuhu Štruce – 1 ura.

Opis: S poličke v plateh rahlo proti levi navzgor do žleba – kamina levo po žlebu čez majhen previs in naprej v nekakšen kot. Desno čez plat in naprej nekaj metrov navzgor. Nato levo prečnica v hrapav žleb. Po njem navzgor (svedrovec) in nato levo na poličko. S poličke desno čez plat (svedrovec), nato čez previs in levo na poličko. Od tu desno v žleb in prečnica desno v plati. Po plateh približno 10 m navzgor, nato prečnica levo v žleb. Še 2 m levo, nato proti desni navzgor in skozi neizrazit kamin čez plati na veliko gredino pod streho. Čez streho in po poklini (svedrovec) v veliko lopo. Po velikem žlebu še raztežaj, nato po skrotju na vrh.

Sestop: Po markirani poti na Velike pode do bivaka – 1 ura.

Prva plezala: Stane Klemenc, Bojan Pollak, 4. julija 1974.

Višina: 140 m, ocena V+, A1, A3, čas prvih plezalcev: 9 ur 15 minut. Čas za ponovitve: 3–4 ure.

V tej številki objavljamo naslednje grbe: Ptuj (str. 569), Zagreb (str. 581), Koper (str. 590), Ljubljana (str. 593), Ljutomer (str. 596), Radeče (str. 598), Radovljica (str. 605), Afganistan (str. 606), Slovenj Gradec (str. 610), Kranjska (str. 614).

KOLENČEVO PLANINSKO DRUŠTVO

URŠA KOLENC

Kako smo šli na izlet

edelja. Zbudila me je sestrina neprijetna budnica

»Urša, vstani! Upam, da te ne bo treba vreči iz postelje. Zvečer bediš kot čuk, zjutraj pa bi te morala vojaška budnica metati iz postelje.«

S težavo sem poškilila v svetlo jutro. Tale pesmica se je ponovila kar 52-krat na leto. Morala sem vzdigniti svoje kosti in spoštovati tradicijo. Nas ni zanimalo, kakšno je vreme, šli smo v naravo, pa če so špičaste prekle letele izpod neba.

Direndaja ni bilo ne konca ne kraja. Shujšani nahrbtniki so dobivali polno obliko, polivinilaste vrečke iz NAME so se polnile z dobrotami in planinsko ropotijo. Naš zvesti avto nas je že čakal pred vrati. Začel se je najburnejši del dneva. Kovinastega konjiča je gnalo na gorenjsko ali kamniško stran, družinska skupščina pa je zasedala na svoji redni, živahni in razburljivi tedenski seji. Izbirali smo cilj, ta pa je bil odvisen od očetove listnice, dragocenega bencina v tanku in našega razpoloženja.

Sestanek je vedno otvoril predsednik družinskega planinskega društva:

»Kam gremo, ljudje? Povem vam, da nimam dovolj cvenka, zato bi predlagal bližnjo okolico. Najprimernejši se mi zdi Grintavec. Samo urico vožnje, štiri urice hoje in že si v kraljestvu višin. Se strinjate?«

Joj, groza! Trije ženski nosovi so se povесili, usta so se šobila, opozicija se je pripravljala na ostro oporekanje.

»Ne, to pa ne. Saj nismo nore! Šestkrat na leto pa res ne gremo na gospodarja Kamniških planin. Naveličale smo se Kokrskega sedla, ne strinjamo se s predlogom!« Oče, sam med tremi ženskami, se ni vdal.

»Jaz sem za demokracijo. Pozni smo, čudni oblaki se podijo po nebu, dan je kratek. No, zinite kaj! Vsakdo pa si lahko izbere svojo turo, prepričan pa sem, da je moj nasvet najpametnejši in najboljši.«

Prepričeval nas je in prepričeval, me pa smo tečnarile in zmigovala z glavo. Nazadnje smo užaljene utihnile in izjavile, da gremo prihodnjic raje z avtobusom. Foksi – naš hrošč – pa je vseeno zavil proti Kamniku.

Ustavili smo se. Ponavadi se nisem mogla več premagati in sem revsknila:

»Grem na tisti tvoj Grintavec, ampak da veš: zadnjic s teboj. Ne boš mi več vsiljeval svoje volje.«

No, nekako takole so se začenjali naši planinski izleti. Seveda so bile častne izjeme, a to zelo redko. Prepir je bil najboljši začetek ture. Držali smo se pač tiste modrosti:

»Konec dober, vse dobro!« Čez nekaj ur smo bili že veliki prijatelji.

Velika planinka

Zrasla sem s hribi. Šestnajst let sem živela v zastrupljenih Trbovljah, šestnajst let sem spoznavala kuceljčke okoli zaprašnega rudarskega kraja in obiskovala bližnje planinske postojanke. In kakšen je bil naš družinski repertoar? Šest kucljev je bilo stalno na programu. Začeli smo s Kumom, nadaljevali s Planino, Vrhémi, Čemšeniško planino in s Kalom. Da pa ne bi bilo vse preveč monotono, smo vrstni red kasneje spremenili. Ta jara kača se je vlekla dolga leta, poleti in pozimi, v soncu in dežju. Bili smo že kar znana prikazen v dolgi prašni dolini. Štiri postave so vsak prosti dan izgibile v zelenju okoliških host in se vračale v mraku. Spojili smo se že skoraj s šestimi čestokrat prehojenimi planinami. Postale so že kar dolgočasne.

Na zlahnejši zrak smrekovih gozdov sem se navadila že v plenicah. Najmlajšo jokico so zavili v rjuho ali pa jo vtaknili v voziček in že smo marširali proti Katarini nad

Trbovljami. Nekaj časa sem kraljevala na dveh kolesih, v klancu in po grobem kamenju pa sem se preselila v platneni nahrbtnik, moje prevozno sredstvo pa je za nekaj uric romalo v bližnjo koruzo.

Čim več svečk je bilo na moji praznični torti, večji so bili problemi z malo požeruhinjo in tiranko. Vsi otroci so lahko odšli na nedeljsko matinejo, na dvorišču so se podili za žogo, nečimrna Urška pa je morala sleči nedeljsko obleko, si natakniti zoprne hlače in obuti visoke čevlje. Krokodilje solze so mi tekle po licih, mnogokrat me je na hrbtu bolel želodec in v trebuhu grlo, pa ni nič pomagalo. Morala sem s starši in sestro v tiste grozne, strme trboveljske rovte.

Usmiljenja ni bilo in hvaležna sem jim za to. Zastrupili so me z lepoto, pojedla sem drogo, ki je zame najslajša in najdragocenejša. Vzljubila sem gore, kilometre kamnitih plazov in sneženih pobočij, rdeče markacije ob stezah, mrzle železne vrvi, kline v steni, možice na osamljenih vršacih. Tako so me vzgojili.

Biseri in drugi čudeži

Prerasla sem kahlico, stara sem bila že šest let. Deklič z velikim konjskim repom pa je mislil, da je že neznansko velik in pameten. Kmalu sem dobila prve pumparice in gojzarice, pripravljali smo se na pomembno, zgodovinsko avanturo: Pamža so vlekli na kralja slovenskih gora. Vztrajno sem hodila kar sedem ur na dan, pozabila sem na utrujenost in na privlačni očetov hrbet. »Če sem planinka, se ne smem nositi,« in tako sem se začela seznanjati z osnovami visokogorske etike. Včasih pa je bil breg le prestrm in žeja prehuda. V roke je moral pljuniti oče. Kot igralec v kakšnem manj znanem podeželskem gledališču je igral vse vloge v svoji predstavi. Zgodbe o kravicah, skrivnostnih palčkih in vilah so me prenesle v deveto deželo, z odprtimi ušesi in usti sem se tako nevede približevala mogočnim skalnim gmotam občudovanih Julijcev. Včasih pa niso pomagala niti pravljlična bitja. Takrat so me vpregli na vrv in v hipu sem se spremenila v živahnega žrebička.

»Ihaha, ihaha,« je odmevalo po dolini Krme, redki obiskovalci pa so začudeno občudovali smešni postavi očeta in hčere, ki sta veselo poskakovali in rezgetali proti Bohinjskim vratcem. Nekateri so me občudovali, drugi očitajoče zmigovali z glavami: »Kaj le vlečejo otročička sem gor! Doma ga naj pustijo! To je pa že preveč!«

Jaz pa sem srečna tekala med cvetkami, si že pomagala z železnimi vrvmi in iskala dobrih skalnih oprimkov. Med kamnitimi gmotami sem opazila drobne kristale kamnite strele.

»Glej, to čudo! Saj na Triglavu rastejo pravi, pravcati biseri!«

Aljažev stolp pa se mi je zdel privlačna hišica za moje punčke, varno skrivališče za številne bisere, ki so se stiskali v žepih vetrovke. Pod nami pa je veličastno lebdelo mogočno megleno morje, debel plašč beline je tesno ovil ožarjene konice bližnjih očakov. Samo šest ljudi je lahko ogledovalo svojo senco v čudnem ogledalu kondenziranih kapljic, okoli glave pa smo nosili svetniški sij. Narava je bila neskončno radodarna, podarila nam je glorio, čudovit dar. Še danes se lahko posmehujem »veliki planinki«, ki je na 2864 metrih jahala očetove rame in čakala ptička iz mamičinega fotografskega aparata. Navzdol je šlo bolj po zadnji plati, moje hlače pa so postale kakor kakšna Picassojeva skica.

Vsako poletje smo se vračali, vsakokrat smo jo staknili. Z osmimi leti sem prilezla po Bambergovi na vrh Triglava. Vračali smo se že proti Luknji. Uro od Doliča pa so nas ostre puščice na nebu in silovit naliv prisilili pod previsno steno. Zemlja se je kar tresla, mogočno grmenje je igralo divjo simfonijo, zavetje se je spremenilo v potok. Precej časa smo kot nebogljene miške čepeli drug ob drugem in se hrabrili. Počasi se je neurje umirilo, izkoristili smo kratkotrajno premirje na »triglavski fronti« in jo s polno paro zakuhali v breg. Mogočen slap je padal na karavlo in poskrbel za našo zanemarjeno telesno higieno. Hočeš – nočeš, morala sem skozenj. Še danes nisem pozabila tiste čudne toplote, ki je nenadoma oblila moje telo. Kmalu sem začutila

samo lepljivo blago, ki je drgnilo mojo kožo. Doživela sem krst, oblila me je voda naših gora. Tako sem vsaj vedela, kam spadam.

Za prijeten konec pa je poskrbel še naš »fičko«. Ni in ni hotel vžgati. Rinili smo ga vse do Peričnika.

In rezultat: Oče je dejal, da smo bili vsaj enkrat kot družina složni. Seveda, sedel je za volanom, me ženske pa smo rinile šoferja in vozilo.

Strah v kosteh

Večkrat so se mi tresle hlače, srce mi je bilo kot v zvoniku ob največjih praznikih, obnemogla sem. Prvič sem se seznanila s tem občutkom pred dvanajstimi leti. Premajhna sem bila, da bi dosegla kline. Oče je porabil vso svojo energijo, da me je porinil do naslednjega oprimka.

Starši niso hodili nikoli sami v gore, vedno so nas vlekli zraven. Zamikala jih je tudi Jeseniška pot na Prisojniku.

Glava družine se je odločila:

»No, otroci, pa pojdimo. Boste videli, kako bo zabavno!«

Zabavno že, samo za koga? V začetku mi je šlo vse prav gladko izpod rok, potem pa smo stali pod navpičnima kaminoma.

»Joj, groza! Tu gori pa že ne bom šla!«

Oče je zmajal z glavo:

»Nič se ne bojte! Težko bo, šlo pa bo!«

Boječe sem stegovala roke navzgor in čakala na možko pomoč. Cmok v ustih pa je postajal vse večji in ostudnejši, motor v prsih je bil z vso močjo. Mami je zakričala:

»Jure, daj no puncu čokolado! Mora se pomiriti in malo odpočiti.«

Solze so mi polzele po licih, noge so »poganjale šivalni stroj«. Hitro se mi je vrnil pogum, zadnji konec pod oknom sem kar preletela, tako sem bila že spretna.

Večkrat sem se spomnila te poti in vsakokrat me je čudno zaščegetalo v grlu. Nazadnje pa sem le premagala bav-bava. Dvakrat sem ponovila podvig iz otroških let. Prav razočarana sem bila.

»Kako se mi je to moglo zdeti težko? Prava otročarija, ampak samo za tistega, ki vsako nedeljo čepi v gorah.«

Kolenčevo planinsko društvo na Matterhornu (17.–22. 8. 73)

Matterhorn – najlepša piramida sveta! In sploh, naj- naj- naj- med gorami. Le kdo bi preštel, kolikeri planinski Romeo je že opeval to oholo Julijo. Precej časa je kljubovala pionirjem – prvim osvajalcem demonskih gnezd, mnogo zagrizencev je poslala v onostranstvo, njena severna stena pa je prinesla čast in slavo virtuozom snega in zasnežene skale.

Danes je njeno srce lažje dostopno. A kar tako si le ne da vzeti poljuba na skoraj 4500 metrih. Nositi ji moraš darove, da ti ponudi hladno roko. Skriti sen: »Samo tja gor naj pridem, potem pa lahko tudi fliknem,« trdosrčno zahteva večkratni obisk njenega vznožja in nestrpno zijanje navzgor v težko, zoprno, nesramno kopreno oblakov. Še sreča, da človeku ostane vsaj upanje: »Bo pa drugič bolje.«

Lenarjenje v Premanturi nam je v glavi prebudilo čudovito misel. »Premaknimo se na švicarsko-italijansko mejo.« Kolenci se ne damo! Časa smo imeli ravno pet dni, oče je dal svoj »žegen« v obliki avtomobila – torej ni bilo vzroka, da si ne bi prigarali dragocene trofeje. Niti pomislili nismo na frontalne motnje, devizne težave in opremo. Zdelo se nam je pač, da se odpravljamo na čisto navadni Grintavec, le da je ta višji, sakramensko daleč in ne prav poceni. Navsezadnje pa smo imele babe tudi vodiča, ki naj bi se bavil z vsemi organizacijskimi miš-maši. Začetek pa ni bil tako preprost. Zakomplicirala sem ga jaz, sreča pa, da vselej velja tista čudovita resnica: Konec dober, vse dobro.

Natovorili smo našega štirikolesnega osliča in poslali očetu poljubček v pozdrav. »Ne skrbi, tvoj sindikat se kmalu vrne!« Prepričani smo bili, da imamo vse, sama pa sem še važno spraševala: »Ljudje, imate potne liste? Brez njih se lahko kar vrnemo!«

»Ja, ja, brez skrbi!« so se me otresali.

Bližali smo se meji. Začela sem iskati svojo rdečo knjižico, ona pa, kot da bi se igrala z menoj hazard. Končno pa sem se spomnila, da ta zakladek počiva samo 100 km daleč v razmetanem šolskem predalu.

Ključki so se odprli, graje so kar deževale. Jaz pa sem modrovala: »Živemu človeku se pač vse lahko zgodi.«

Hoteli smo prihraniti na času in smo ustrelili še enega kozla. Bratranec bi bil moral pospešeno popraviti Uršino pozabljenost. Tri ure smo se cmarili na žgočem Krasu, šteli avtomobile in čakali sla iz Ljubljane. Na koncu se nas je usmilil receptor pri »Informacijah«: »Iz Ljubljane so sporočili, da se je ami pokvaril.« Ob štirih popoldne smo vendarle odrinili. Zaradi varnosti so tokrat moji dokumenti počivali v mamičini torbi. Italijanska mesta so kar frčala mimo nas, ustavili smo se le, kadar smo napajali konjske sile in plačevali zasoljeno avtocesto. V Bresci je mami omagala: »Ne morem več. Volan se je kar prilepil name, oči mi lezejo skupaj. Sem za partijo spanja.«

Zavili smo v najbližjo koruzo, postavili šotor in se zazibali v zlati nina-nana, sredi pomirjajočega koncerta bližnjih čričkov in prijetnega vonja pokošenega sena – zares hotel izven kategorije. Sonce nas je spet spravilo na pot, bežala je pokrajina, oddaljevala se je naša rezidenca na Vojkovi, mi pa smo bili že čisto blizu naše baze. Še nekaj gradov v Aosti, motoriziran vzpon nad 2000 metrov, in Cervino ni bil tu – prav nič lep, prav nič gosposki z italijanske strani. Ena, dva, tri, iz zasedenih popotnikov smo se prelevili v nosače, tista najboljša in najljubša žičnica pa nas je za nepreskromen honorarček pripeljala nad 3000 metrov na postajo Furggen.

Zbogom, zvesti VW, zbogom nižina in udobje. Slovenci so šli na goro. Franci – vodja, je zahteval aklimatizacijo. Marjeta pa ga je samo grdo pogledala in jezno zavihala nos: »Kaj ga pa fiksaš, to sploh ni potrebno. Jaz grem.« Pognali smo se za njo in jo hitro ucvrli mimo serakov na Hörnli. Ves čas smo se spraševali, kje bomo prebedeli zvezdno noč. Mami bi se zadovoljila s stolčkom v jedilnici, jaz s prostorom na pragu. Takle čudoviti dan, dobra vremenska napoved, pa še sobota povrh – uf, to bo prineslo mesa v koč. Dobili pa smo nekakšne pograde, vrč vroče vode in čudne poglede plačanih vodnikov. Nekaj pa je bilo res čudovitega: Zmerjal si, godrnjal si nad bohotnimi cenami, razumel pa te ni nihče. Kakšno neverjetno razkošje, kako se živci pomiré!

Svetilke na nebu še niso ugasnile, drobne lučke pa so že zagorele v temnih obrisih grebena. Aha, to je tista čudovita primadona Alp. No, tu pa se je širil že lepši pogled, v resnici neverjetna igra naravnih čudežev. Zadnji smo se navezali na vrv. Prav nikamor se nam ni mudilo. Štirje smo vandrili na novi vrvi znamke edelrid, ubranost je bila na višku. Tam spredaj se je drl edini moški, zadaj je robantila nerazpoložena sestra. »Štrikec« pa se je zvijal v nešteti polžkih, zankah, vozlih, v tistih zgodovinskih trenutkih našega vzpona res nepotrebna »solata«. Rdeča zarja je zarobila nebesno neskončnost. V okolici so zaživele skalne sosede in kot nečimrni pavi razkazovale prostrana pobočja. Tam v daljavi nam je pomahala Monte Rosa, bližje nam je bil Breithorn. V dolgi romarski verigi smo loščili sive kamne naše oboževanke in se pritoževali nad manjkajočimi pripomočki. Seveda, rabili bi še eno vrv, pa ta le ne bi bila najnujnejša. Veliko bolj bi potrebovali plinske maske. Na vsaki polički so bili ostanki imenitne človeške prebave, vse je ostro zaudarjalo po veliki obljudenosti. Kaj si mogel? Naturalia non turpia, kar je naravno, ni grdo, le škoda, da je tu romarjev in jutranjih težav preveč. Matterhorn bi se lahko preimenoval v najbolj smrdljivo goro sveta – ogromni WC.

Srečno smo prestali polovico poti in se okoli poldneva ustavili na Solvayu. Čakale so nas še težave nad bivakom in že smo pristali na Rami. Res, pred nami je bilo še nekaj tistih sto metrov, ki pripeljejo navdušenca na vrh. Požreti smo morali norčevanje zaradi staromodnih derez, drugi so nam pošiljali koščke in kose ledu, tretji so

nas prisilili, da smo se prelevili v nekakšne baletnike – plesali smo pod, med in nad tujimi vrvmi, da bi se ne zapletli v te živobarvne kite. Ob pol štirih popoldne pa smo štirje vrhovodci le stali na vrhu, kjer so včasih bile le želje in upi, kjer so se skrivala hrepenjenja in izražala magična sila. Konec je bilo prerekanj, konec obtožb in kritik. Na vrhu smo vsi skupaj stali le prijatelji, ljubitelji višav in naporov. Kot svetniki smo lebdeli sredi meglene gloriije, križ na Mlakarjevem mons montium, gori vseh gor, pa se je bleščal v popoldanskem soncu. Kaj malo prostora je bilo tu gori. Še danes se čudim, kako se srečujejo množice na prepadnem rezilu.

Noč nas je gnala navzdol. Četca se je zvrstila v skladne četrtine, ki so se borile z minutami in mrazom. Zatočišče nam je ponudila lesena hišica starega kemika. Prava internacionalna pomoč! Čudna mešanica ljudi je počivala na visokem zavetišču: Valižan, Anglež, Španca, Italijana, mi Slovenci. Hvaležni smo bili za vsak grizljajček suhega kruha, pest rozin, požirek čaja. Kako skromen lahko postane človek! Jutro pa je razbilo to prijateljstvo, vsak je postal spet posameznik, ki je pred seboj videl svoj ego. Počasi, prav uživaško smo se priguncali nazaj do švicarske kočice, polenarili na arijetni toploti in se spet vrnili v Italijo. Še dve uri varčevanja z denarjem, strmi travniki in ledeniške tvorbe, še malo prave kranjske paše v borovnicah in brusnicah in že smo stali ob nogah naše »premaganke«. Cezarji so se opraskani, strgani utrudili, shujšali. Na ustnicah pa so zamrle tiste ponosne besede – veni, vidi, vici. Ne zmaga, sreča! To srečo pa smo spoznali šele kasneje, v prelestnih slovenskih pečinah. Matterhorn je doživetje, a še lepše doživetje je biti zopet doma v krušljivih slovenskih planinah, zanemarjenih gozdovih, osamljenih dolinah. Gora vseh gorá je lepa le od daleč, ko pa si v njenih skladih, si razočaran. Veliko lepše, slajše je tam nekje ob Jadranskem morju, kjer domujeta divjina, nedolžnost in neoskrunjenost narave.

Opomba: Na izletu ni bilo očeta. Zamenjal ga je naš vodič Franci Šter iz Kranja. Drugače pa je bila zasedba tradicionalna – izlet KPD (Kolenčevo planinsko društvo).

GORA NI HOTELA

1. POŠEVNA ZAJEDA V VELIKEM DRAŠKEM VRHU

BOJAN KOREN

Unij je. Poslovim se od svoje izbranke, vzamem nahrbtnik in odidem na avtobusno postajo, kjer me čaka prijatelj. Vreme je lepo; segret zrak trepetá v popoldanskem soncu. Koliko časa sva čakala na današnji dan, polna samozavesti, nabita s teorijo, sva se pripravljala na najino prvo plezarijo. Klini, vponke, pomožne vrvice, precej stara nylonska vrv, fotoaparát – vse to je šlo z nama.

Glej ga! Tam stoji z dekletom in se reži na vsa usta: »Si se bal, da me ne bož?« Ne, nisem se bal tega. Vedel sem, da je najina odločitev kot pribita. Poševna zajedá v Velikem Draškem vrhu mora biti jutri najina.

V nahrbtniku rožlja skozi Mojstrano, pohiteti je treba; kmalu bo noč, midva pa bi rada še pred nočjo prišla v Kovinarsko kočico. Med potjo meljeva načrt. Uštela sva se, ker nisva vzela čelad. No, tudi brez njih se kam pride.

Oskrbnik Markelj in njegova žena sta zelo prijazna; v kočici se počutiva kot doma. Španca ni od nikoder. Napet sem kot struna. Jutri torej! Umika ni več. Vreme bo verjetno držalo; noč je vedra in hladna. Čas se le počasi pomika...

Zjutraj se je po dolini razprostrla meglica, na nebu se je prižigal odsev jutranje zarje. »Pazita se! Nazaj grede se oglasita, da ne bomo v skrbeh!« vpíje za nama oskrbnica. Podvizava se. V dveh urah morava priti pod Zeleno glavo. Sonce je pravkar pozlatilo vrhove. Veliki Draški vrh vabi. Vzamem aparat in – klenk, to bo lep diapozitiv. Sopi-hava po kamniti poti, preplašiva trop gamsov, ki jo jadrno ucvrejo pod steno. Kar treseva se od vznemirjenja. Kako prijetno rožlja to železje! Zlezeva čez snežni plazič,

ki je še ostal pod steno. S prsti otipava hladno skalo. Teren ni težak, zato ne zabijava klinov. Zabijeva varovalni klin. In še enega – da bo bolj držalo. Zdaj sem jaz na vrsti. Precej sem neroden, trd, nisem se še dobro ogrel. Snežni plazič je kakšnih trideset metrov pod nama. Kdo bi si mislil, da je tako krhka skala. Oprimki se pulijo izpod rok. Neprijeten občutek me navdaja. Zabit bo treba. Noče prijeti. Poskusim drugje. Klin veselo zapoje. Popusti, nagni, popusti. Le počasi napredujem po skopih stopih in oprimkih. Stena se je že dokaj uprla, vse manj je oprimkov in stopov. Nad seboj vidim poličko. Tja moram priti. Zdi se mi, da nisem plezal prav. Stojišče pod menoj bi moralo biti levo, jaz pa sem točno nad njim. Torej desno. Previdno prečim. Oprimki so redki, majavi. Če mi tu zdrсне... Nehote pogledam navzdol. Ne, tu ne smem pasti. Med plazičem in menoj je samo zrak. Dalje! Desno od mene zagledam viseč pomolček. Do tja moram priti. Od tam mi bo prosta pot do poličke. Vrv me vleče navzdol, težavo dosežem pamol, bolj strm je, kot sem mislil. Noga hoče zdrsniti. Obesim se na roki. Kaj zdaj? Kam naj zabijem klin! Prijatelj pod menoj vpije, da bo kmalu konec vrvi. Poskušam nazaj. Ne gre. Kako sem le prišel do sem? Roke trpijo, pod menoj je stena previsna. Vidim samo bleščeči snežni plazič. Desno naprej ne gre. Oprimek nad menoj je previsoko. Ujel sem se v past. Zakaj nisem bolj pazil na smer? Če bi se vsaj lahko držal samo z eno roko! Ne morem. Loteva se me strah. Ne kolnem, ne robanim, noga hoče drseti, prsti na rokah so mi že čisto otrpnili, čutim, kako me zapušča moč. Ne, ne smem spustiti. Prijatelj nekaj vpije, ne razujem ga, misli begajo, zajel me je brezup. Skoraj se vdajam. Ne, ne smem, še se moram držati. Rok ne čutim več. Tedaj mi zdrсне noga, konec je, konec, prsti popustijo. Kakšno olajšanje. Ni se mi več treba boriti. Čas se je ustavil. Padam, padam. Kadaj bo konec tega? Čutim sunke, bolečin ne. Ali je res tako lahka smrt? Brez bolečin. Kaj bodo rekli domači, dekle? Nekaj belega se mi neznansko hitro približuje. Čakam udarec, takrat bo konec vsega. Tedaj me neznana sila ustavlja, bila je vrv. Spet popusti – z glavo se zarijem v belo gmoto. Nič bolečin, samo nekaj toplega mi polzi po obrazu, po telesu.

Pričnem se vračati v resničnost. Kje sem? Z rokami in usti grabim krvavi sneg. Sam sebe slišim, kako stokam, toda še vedno ne čutim bolečin. Tam leži nahrbtnik. S težavo se malo pomaknem, nato obupam. Dolgo, dolgo ležim v neku. Kje je prijatelj? Je živ? Neka senca se mi bliža. To je on. Skloni se k meni in nekaj pripoveduje. Nič ne razujem. Z zobmi odvezuje vozec na mojih prsih. Telo se je pričelo oživljati. Desna roka me boli. Na obrazu toga bolečina. V hrbtnici me ob vsakem premiku močno zaboli. Zdaj razujem prijateljeve besede. Stran morava od tukaj, tu pada kamenje. Vzdigne me na noge. Poskušam hoditi, pa me noge ne ubogajo, hrbet me boli... Na ruševju mi pripravi ležišče. Vode! Vode... Dobro, da si ti tukaj. Poličkem ga. Kje je? Odšel je v dolino po ljudi. Sama ne prideva nikamor. Pogledam v nebo. Megle se podijo okrog vrha. Gora! Otresla si se neizkušenih samozavestnežev. Nato preneham misliti. Čakam. Cela večnost je minila, ko zaslišim nejasno govorico. Prijatelj me kliče – hočem mu odgovoriti, pa me duši nekakšna kepa v grlu. Najraje bi zajokal. Ne, ne smem. Kaj si bodo le mislili. Stokanja se ne morem vzdržati, ko me na nosilih nesejo v dolino. Gora je ostala za nami, ponosna, nepremagana. Stresla naju je s sebe, prijatelj moj! Kje si? Tukaj. Z rokami, s katerih ti je vrv posnela kožo, ko si me hotel zaustaviti, me nosiš. Lepo je imeti prijatelja, biti prijatelj nekomu. Se še spomniš, ko sva brala: »Gora ni hotela.« Hvala, gora, ker si mi prizanesla. Hvala tebi, prijatelj in dobri ljudje, ki ste mi v tistih težkih urah nesebično pomagali.

2. V TRIGLAVSKI STENI

DRAGO BREGAR

Slonel sem za mizo. Ropot strojev, ki so se vrteli okoli mene, se je vse bolj oddaljeval. Nenadoma mi je padel iz rok svinčnik, skoraj sem zaspal. Za menoj so prišle posledice neprespance noči. S takim delom seveda nisem bil zadovoljen, zato sem se neopazno izmuznil iz oddelka. Deset minut res ni veliko, a človek se le dobro osveži. Z Romanom sva imela vedno zanimive pogovore, zato sem se napolil k njemu in tudi tokrat se nisem zmotil. Zalotil sem ga pri delu klišejev za Plezalni vodnik po Julijskih Alpah. Pred sabo je imel na delovni mizi sliko mogočne severne stene Triglava z vrisanimi smerni. Tako sva bila po naključju med prvimi, ki smo imeli del tega vodiča v svojih rokah. Seveda sva imela le sliko, samo sliko in nič drugega. Ugotovila sva, da bi bila 17d (smer v Triglavski steni) kar primerna za najin začetek. Roman je malce računal name, ker sem že imel eno smer, jaz pa sem računal nani, ker je velik, pa čeprav bi šel prvič v steno.

Nekega jutra v pozni jeseni sva sedela na mogočni skali pod Triglavsko steno. Bila je sva na razpotju poti, odkoder drži ena čez Prag, druga pa na Luknjo. Z očmi sva preiskovala belo praznino pred nama. Steno nama je zakrivala megla. Le kam naj greva? Saj niti ne veva, kje je kak vstop. Torej nama je slika, ki sva jo tu in tam izvlekla iz žepa, prav malo koristila. Z njo sva si lahko le pričarala steno, ki je megla ni in ni hotela spustiti iz svojega objema. Toda kdor čaka, dočaka. Za trenutek so se megle razmaknile. Trenutek pa je bil za naju dovolj, da sva uskladila sliko s steno in se odločila, kje bova vstopila.

Ko sva se pod steno navezovala, je najino željo okreplila še vrv. Ni je bilo sile na svetu, ki bi naju ustavila. S tremi klini in ravno toliko vponkami sva samozavestno pričela z delom, ne vedoč, kaj naju čaka. Prepričana sva bila, da smer nikjer ne presega tretje stopnje. Pa sva se zmotila. Raz slovenskega stebra je kar precej vertikalna, tu naletiš tudi na večje težave. Vidljivost je znašala komaj dobrih štirideset metrov, torej dovolj. Da sva le videla en raztežaj pred sabo! Vedela sva samo za eno pot: Navzgor! Že sem se zapodil v nov raztežaj. Bila je to nekakšna razpoka, v katero sem vtaknil roke, obrnjene navzven. »Čudoviti oprimki!« sem tulil Romanu, medtem ko je noga iskala stop skraj v višini rok. Samo še močan poteg z rokami in že bom meter više. Kako enostavno...

Vsa kri v telesu mi je zledenela. In če me spomin ne vara, se mi je za trenutek tudi srce ustavilo. Če sem dihal ali ne, ne vem. Skratka, prepričan sem bil, da se mi je življenje ustavilo, če mi ne bi možgani delali s tako naglico kot še nikdar prej v življenju. Zdajci sem pričel sopsiti, kot da sem se pravkar rešil iz deroče reke, moč pa me je hipoma zapustila, da sem se ves tresel, in to na mestu, kjer sem bil še pred nekaj sekundami tako močan, da bi skale premikal. Pravzaprav sem jih. Odlomil se mi je oprimek, ki sem ga držal z levo roko, ta pa je z bliskovito hitrostjo odpotovala v smeri sile. Tudi nogi, ki nista imeli več dovolj trenja, sta si izbrali svojo pot. Le desna roka je še čvrsto držala svoj oprimek. Verjetno sem bil precej podoben opici na drevesu, počutil pa sem se bolj kot riba na suhem. Ne vem, koliko časa sem tako visel, občutek pa sem imel, da je to trajalo strašansko dolgo. Ko sem se le nekako spravil na vse štiri, sem sklenil zabiti klin. Z novim dejanjem pa so se pričeli tudi novi problemi. Kam? Le kam naj ga zabijem? Tu sem se srečal s problemom, za katerega sem bil prepričan, da splot ne obstaja. Še nikdar prej nisem zabijal. Če pa sem pri tem delu opazoval starejše tovariše, se mi je videlo sila preprosto. Nekje se mi je klin ustavil že po prvem centimetru, drugje pa je šel do ušesa kar z roko. Po vsem telesu sem se tresel. Čutil sem, kako mi oprimki in stopi drsijo izpod rok in nog. Mar je padec zares neizogiben. Tedaj sem le nekako zabil klin in se mu zaupal. Nepopisni trenutki! Klin mi je vliil upanje in moč, da sem se nekako pririnil do dobrega stojišča, Romanu pa sem zatulil, da ga ni kiparja, ki bi ta klin izklesal iz skale. Hip nato sem bil že razočaran; izpulil sem ga kar z roko.

Morda bi bilo za oba boljše, če bi se bila vrnila. Toda kako? Ena vrv in trije klini so za to premalo. Zato sva rinila navzgor, seveda malo manj odločno, zato pa toliko bolj previdno.

Še danes ne vem, kako sva uspela v tisti megli in z edinim pripomočkom, s sliko, ki sva jo imela v žepu, priti po pravi poti do Slovenske grape. Najbolj verjetno so naju do tja pripeljale grape same in ne znanje. Saj sva se jih tedaj kar zvesto držala, varna sva se počutila v njih. Naj bo že karkoli, bila sva v Slovenski grapi in tu so se začeli novi problemi. Zašla sva v krajno poč. Poči je bilo konec in morala sva ven na sneg. S hrbtom ob skalo, z nogami v sneg – in že je bil Roman zunaj. Blagor njemu, ker je velik! Kaj pa jaz? Sneg, ki je naletaval vse močnejše, se mi je vsipal za vrat. Stiskal sem se pod skalo, oblečeno v tanko plast ledu in avtomatično podajal vrv. Roman pa si je nekje nad mano sekal stopinje v napol poledeneli sneg. »Oh, da bi bilo enkrat tega konec!« sem glasno vzdihnil. Za odgovor sem dobil nekaj nerazločnih kletvic. Romanu je zdrselo in pripeljal se je v najino luknjo.

Hitro je tekel čas, prav tako hitro so nama popuščali živci. Naprej naju je peljala samo še volja do življenja. Togotno sem se pognal v poledeneli sneg nad nama. Počasi sva pridobivala raztežaj za raztežajem. Skala je bila vsa požlejšna, na poledu pa je ležala več kot deset centimetrov debela snežna odeja. Prava drsalnica. Nisva imela niti dobrih rokavic, kaj šele dereze! Najino čast so reševali le trije klini, ki pa sva jih uporabljala več ali manj samo na stojiščih. Da bi bila stvar še hujša, mi je eden teh treh odskočil iz razpoke in odžvenketal po grapi navzdol. Ponj? Kje neki! Preveč sva se mučila s skoki, pod katerimi je nekje ležal klin.

Neopazno naju je zajela noč. Veter se je poigraval s snežinkami, ki so se topile na licu.

– Kje sva? – Sva morda zašla? Morda bova izstopila šele jutri? Ali pa nikoli več! Nihče ne ve, kje sva. Sama pa veva samo toliko, da se boriva s steno. Pravo pravcato steno in ne z drobnimi odstavki na Turncu. Zdajci se znajdem v nekakšni kotanji. Stene ni več, daleč pred seboj razločno vidim obrise Triglava. Gora naju je spustila iz svojega objema, ko so me že obletavale črne misli. Gora ni hotela, bi lahko rekla.

DRUŠTVENE NOVICE

USODA JE HOTELA

Pri prevozu ponesrečenca se je v nedeljo 29. junija 1975 nekaj po 19. uri na območju Vodin pod Dolgim Hrbtom zrušil helikopter RSNZ, pri čemer so izgubili življenje pilot helikopterja France Štajer, zdravnik dr. Gorazd Zavrnik in ponesrečenec Franc Gruden ...

1. julija je bila žalna seja upravnega odbora PD Kranj. Zalostna novica je pretresla planinske vrste.

Zalne seje, ki jo je vodil predsednik PD Kranj Franc Ekar, so se poleg članov in gorskih reševalcev udeležili še: načelnik komisije za GRS Bine Vengust, ing. Pavle Šegula, načelnik letalske podkomisije pri PZŠ, predstavnik RSNZ ing. Ivo Samc, načelnik UJV za Gorenjsko Stane Mihalič.

Predsednik PD Kranj je opisal življenjsko delo ponesrečenih. Pripravili so odbor za

zadnje slovo od ponesrečenih. Istočasno je bilo izrečeno mnenje, da je pravkar začeto in že uspešno letalsko reševanje še naprej treba razvijati.

To je posebej potrdil tudi ing. Ivo Samc in izjavil, da bo RSNZ še naprej aktivno pomagal pri gorskem reševanju. Nadaljevanje tega dela je tudi obveznost do preminulih tovarišev, saj sta bila oba plemenita gorska reševalca.

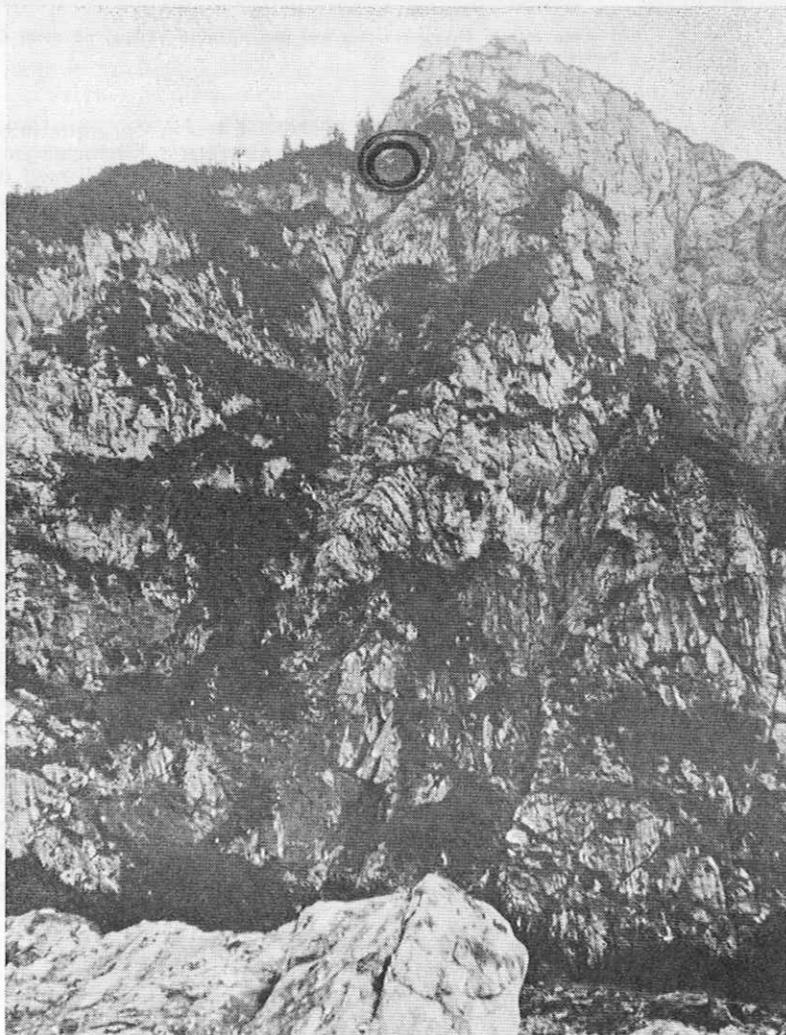
Predsednik društva Franc Ekar se je posebej zahvalil reševalcem za požrtvovalno delo pri reševanju v steni, ekipam GRS Tržič, Jesenice, UJV in domačinom Jezerškega, vodji Jožetu Zvoklju, in pri tveganim nadaljnjem reševanju, ki sta ga vodila Emil Herlec in Jože Zvokelj.

PD Kranj se zahvaljuje tudi vsem reševalcem in PD, Alpenvereinu iz Beljaka, planincem iz sosednjih republik in PZ Hrvaške.

PD Kranj

Vznožje Vodin – dvojni krožec
zaznamuje kraj nesreče
s helikopterjem, pravijo mu
Pod Kanceljni

Foto Franc Ekar

Severna ostenja Grintovcev. Na levi pod njimi so Vodine, na desni Češka koč, odkoder je helikopter poletel na zadnji polet
Foto Franc Ekar

OTVORITEV EVROPSKIH PEŠPOTI E 4 IN E 6 (DNE 22. JUNIJA 1975 V AVSTRIJI NA SEEBERGSATTEL PRI MARIAZELL)

V nedeljo, dne 22. junija 1975, sta bili na Seebergsattel pri Mariazell v Avstriji pod stenami Hochschwaba slovesno odprti evropski pešpoti št. 4 in št. 6, od katerih ena poteka od Pirenejev skozi Lyon, mimo Bodenskega jezera in do Nežiderskega jezera (Neusiedlersee), druga pa od Flensburga ob Severnem morju do Hannovera in dalje do avstrijske meje pri Nebelsteinu prek Avstrije do Radeljskega prelaza in nato čez Slovenijo do Reke. Obe poti sta okoli 2500 km dolgi.

Otvoritev je sovpadala z zasedanjem Evropskega popotnega združenja, o katerem smo v Planinskem vestniku že pisali in katerega član je tudi Planinska zveza Slovenije, ter s srečanjem planincev in pešpotnikov, članov organizacij, ki so vključene v omenjenem združenju. Srečanja se je udeležilo okoli 2500 oseb iz dvanajstih evropskih držav. Planinsko zvezo Slovenije sta zastopala načelnik komisije za pota ing. Miro Črničec in Stanko Kos. Iz Slovenije je bil navzoč tudi ing. Milan Ciglar, pobudnik in organizator slovensko-hrvaškega dela E6, s skupino gozdarjev iz Slovenije, ki so bili dva dni na ekskurziji po avstrijskih gozdovih, ter predsednik združenja reških PD Stanko Vičić. Častni predsednik prireditve na See-

bergsattel je bil zvezni predsednik Avstrije Kirchschräger. V častnem predsedstvu pa so bili med drugim tudi generalni sekretar Evropskega sveta v Strasburgu in vodilni člani deželnih vlad Štajerske, Spodnje in gornje Avstrije. Pri otvoritvi se je zvrstilo veliko tevilno govornikov. Predsednik prireditvenega odbora je na govorniki oder povabil tudi predstavnik Planinske zveze Slovenije. Odzval se je načelnik komisije za pota ing. Miro Črničec in v imenu PZS pozdravil navzoče. Vsi govori so bili vsebinsko usmerjeni v idejo pešhoje in prijateljstva med narodi.

Glavni govornik je bil predsednik popotnega združenja dr. Georg Fahrbach, ki je med drugim dejal, da popotovanje in pešhoja družita narode in širita razumevanje med njimi. Odkril je prvo popotno znamenje, ki ga je zasnoval in izdelal kipar Karel Hermann iz Gmünda v Avstriji. Znamenje stoji na križišču obeh poti in naj predstavlja idejo pešhoje. Na vsaki strani tega znamenja je pritrjena lesena plošča z napisom: »Pireneji–Jura–Nežidersko jezero (Neusiedlersee) E 4 in Baltik–Wachau–Jadrán E 6. Povezujeta naj narode«. Napiso so v angleščini, francoščini, nemščini in slovenščini. Dr. Fahrbach je dejal pri odkritju: »Hočemo, da se narodi razumejo med seboj! Nočemo vojn!« Pred spomenikom so stali 2 mladince in 2 mladinki z med seboj prekržanimi rokami kot simbolom razumevanja.

Za to priložnost so prejšnji dan zasadili macesen, ki so ga isti mladinci in mladinke po otvoritvi znamenja zalili z vodo in posuli z zemljo iz držav, po katerih poti potekata (tudi iz Jugoslavije).

Lepo slovesnost je popestrila godba na pihala, petje in plesni nastop narodnih noš iz Avstrije. Dobljen delež k prijetnemu razpoloženju je doprineslo tudi sončno vreme.

Organizacijo otvoritve je odlično izpeljal avstrijski Alpenverein in sicer Zveza štajerskih sekcij, pod vodstvom zveznega sekretarja Franca Gaspariča.

Dan poprej, to je v soboto 21. junija 1975, je bila skupščina Evropskega popotnega združenja in seja komisije za pota. Predsednik dr. Georg Fahrbach je poročal o delu združenja. V njem je sedaj združenih 27 popotnih in planinskih organizacij iz 12 evropskih držav s približno 1 200 000 člani, ki oskrbujejo okoli 300 000 kilometrov markiranih pešpoti. Združenje si prizadeva širiti zavest, da je zdravje v naravi, da bi ljudje dopust preživljali v gozdu, na polju, v gorah, proč od modernih avtocest, peš, v miru in tišini, ob čistih gorskih potokih, ob lepih pogledih v naravi. Skupščine se je udeležilo 24 zvez. Združenje si prizadeva, da bi se pešpota širila še dalje v Anglijo, Španijo, na sever in na vzhod. Za vandrovce je sedaj sproščenih 67 meja. Doslej sta izšla 2 vodnika za dvojce takih evropskih potov. Za druga evropska pota bodo vodniki sledili v naslednjih letih. Na tem zasledanju je bila sprejeta kot članica združenja finska smučarska zveza, ki ima 15 000 članov.

Prvo evropsko znamenje E4-E6 na Seebergu v Avstriji

Pri volitvah je bil izvoljen tričlanski predsedij, kateremu predseduje dr. Georg Fahrbach. V sovet je bilo izvoljenih 20 članov. Vanj je izvoljen kot predstavnik PZS ing. Milan Ciglar.

Naslednja skupščina bo po sklepu navzočih in na predlog italijanskega predstavnika v mestu Como ob Comskem jezeru v Italiji.

Stanko Kos

USPEL IZLET PZS V DOLOMITE

Planinska zveza Slovenije je v dneh od 4. do 6. julija organizirala planinski izlet v Dolomite, ki se ga je udeležilo več kot trideset planincev iz vse Slovenije. Kljub nestanovitnemu vremenu je izlet v celoti uspel, saj se je kar 21 planincev in alpinistov povzpelo na zasneženo Marmolada – na vrh Punta Penia, 3342 metrov.

Petek je praznik, Dan borca. Sonce po dolgih deževnih dneh kar praznično obseva vrhove Julijcev, ki se kopljejo v prosojni svetlobi jutranje zarje. Naši pogledi božajo domače stene, medtem ko avtobus brzi mimo njih...

In že se peljemo od Trbiža proti Tolmezu. Kratek postanek za menjavo deviz. Potem hitimo proti Cortini d'Ampezzo. Zaskrbnjujoče opazujemo deževne oblake in še bolj se trudimo, da bi iz njih iztrgali podobe posameznih gorskih skupin. Prek prelaza Tre Croci (Trije križi) prispejemo do Misurine in se po gorski cesti povzpemo do zavetišča Auronzo, na višino 2320 metrov. Vsem znane Tri Cine zakriva megla. Vseeno gremo po razgledni poti do zavetišča Locatelli, ki stoji 2450 metrov visoko. Le nekajkrat nam katera od Cin razgrne del svojega ostena, kot bi se sramovala svoje prepadne previsnosti. »Nič zato, vrhovi skrivnostni, kdaj drugič si od bližje ogledamo vaše veličastne stene,« si mislimo in že hitimo iz Misurine; peljemo se mimo Monte Cristalla (3221 m) in Tofane (3243 m), prek prelazov Falzarego (2105 m) in Pordo (2239 m), do mesta Canazei. Od tu nas vodi nova gorska cesta do jezera Fedai. Končno se utaborimo v koči »Marmolada«, na višini 2044 metrov.

Opoldan odrinemo. Vsi smo že nestrpno čakali na ta trenutek. Prek jezera umetnega jezera gremo do žičnice, ki stoji ob vznožju Marmolade; do zgornje postaje se peljemo v »koših«. Potem se razdelimo v dve skupini: Tonač vodi večjo ki se namerava povzpeti na Punta Penio, Mirko Fetih pa manjšo, ki gre pod vrh Punta Rocca.

Slabo vreme nas ne moti. Polahko se zagrizemo v strmino, saj ne bi želeli pred ciljem omagati. Od smeri Civette sem (3218 m) pridejo oblaki in dež, ki se počasi sprevrže v sneg. Oblečemo si anorake in kape, najpametnejši – vodja Sa-

zonov – pa se obvaruje pred neprijetnimi padavinami z dežnikom. Tudi na taki višini prav pride kranjska »marela«!

Vedra volja nam pomaga premagovati čedalje večjo strmino. Sneg postaja trši in navezujemo si dereze. Prišli smo do kočljivega mesta, ki ga najprej premaga vodja in si nato ogleda še nadaljnjo pot. Končno se Tonač vrne in nam v šali sporoči: »Jaz sem že bil na vrhu; lahko se vrnemo!«

Seveda mu ne verjamemo in strpno čakamo, da zabije klin in napne vrv. Ne zadostuje ena sama – podaljša jo še z drugo. Nato se ob vrvi, eden po eden, varno povzpemo do grebena. Dočaka nas silovit veter – in še nekaj: za trenutek se odpre čudovit razgled proti dolini. Potem nas spet zagrneta megla in mrzla burja. Ta nas biča čedalje močneje. Pa, saj tu je že vrh! Vrh Punta Penia, visok 3342 metrov. Komaj nekaj ur poprej smo še dvomili, ali ga bomo lahko dosegli. Spust ni nič manj težaven kot vzpon. Večji del poti se moramo spuščati zadenjsko, stop za stopom, saj smo nadelali najbolj direktno in strmo pot, kar je bilo mogoče.

Zjutraj s težavo zapustimo našo kočico in prelepo okolico, ki se tokrat sonči v skoraj poletnih žarkih. Še en pogled na veličastna ostenja Grand Vernela, Marmolade in Civette. Potem pa v Canazei in do Vigo di Fassa.

Od tu se z gondolsko žičnico popeljemo do Ciampedié (1998 m). To je prečudovita planota nad dolino Vaoiolett, s katere se nam odpre enkratni razgled: na jugu, v daljavi Marmolada, na vzhodu skupina Sella z najvišjim vrhom Piz Buè (3151 m), pred nami pa Sassolungo (3181 m) in Catinaccio z znamenitimi stolpiči Vaoiolett (3004 m).

Hitimo po avtocesti proti Trentu. Potem zavijemo h Gardskemu jezeru. Zares veličastno ledeniško jezero.

Mimo Verone, Vicenze, Padove, Mestre in Trsta hitimo do Ljubljane, kamor prispemo v nedeljo, pozno zvečer...

Dolga in naporna vožnja je za nami – ampak na Marmoladi smo pa le bili!

Stojan Saje

SREČANJA BRATSTVA PLANINCEV PTT LJUBLJANA IN ZAGREBA

V začetku leta 1973 so se planinci, člani PD PTT Ljubljana in PD PTT Sljeme Zagreb dogovorili o medsebojnih srečanjih. Pobudnik za taka srečanja je bilo PD PTT Ljubljana, na predlog zagrebkih planincev pa so srečanja dobila ime »Srečanje bratstva planincev PTT Ljubljane in Zagreba«.

Doslej je bilo že pet takih srečanj. Prvo dvodnevno srečanje je bilo 1. in 2. sep-

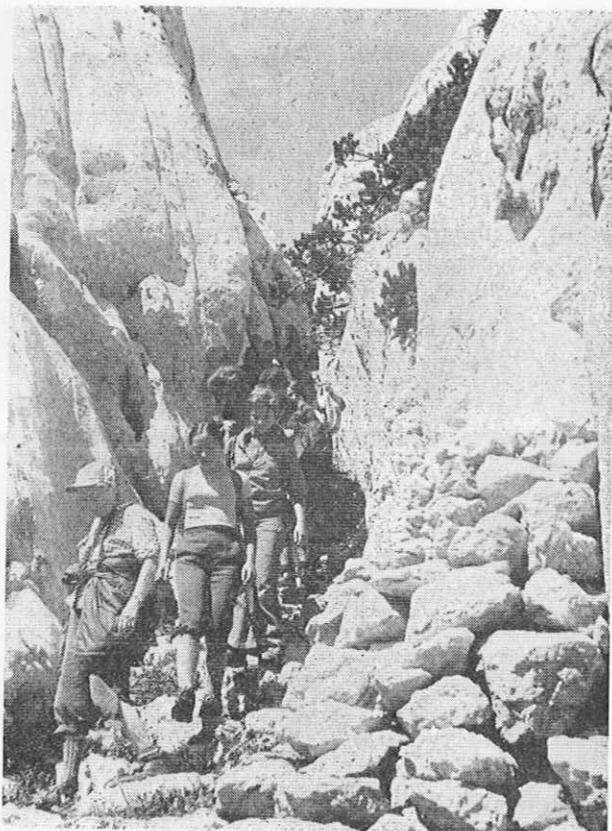
III. Srečanje PD PTT (pri spomeniku Matije Gubca)

Foto Jože Dobnik

Velebit, Premužičeva steza s
planinci PD PTT 2. IX. 1973

Foto Jože Dobnik

IV. srečanje na planini Duplje
pri Krnskem jezeru

Foto Jože Dobnik

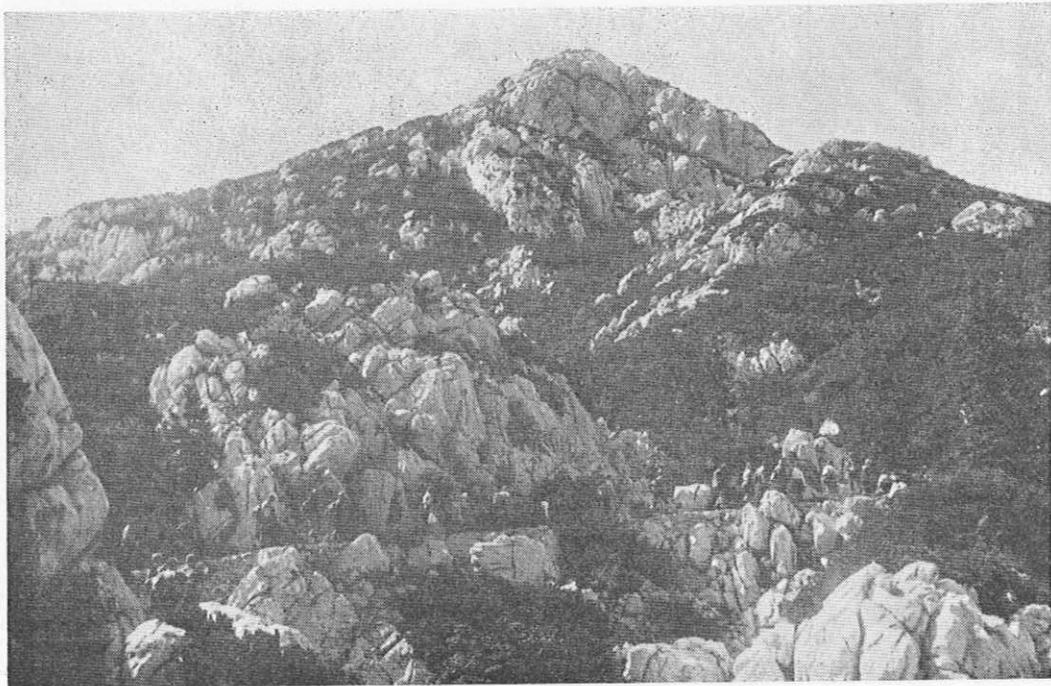

S V. srečanja PD PTT Ljubljana in Zagreb na Gorjancih – 8. junija 1975

Foto Jože Dobnik

Velebitsko srečanje 2. IX. 1973

Foto Jože Dóbnik

Velebit – Vučjak 1645 m, 1. IX. 1973

Foto Jože Dobnik

tembra 1973 na Velebitu, priredilo pa ga je PD PTT Sljeme Zagreb. Na srečanju je bilo 90 planincev, polovico iz enega, polovico iz drugega društva. Drugo srečanje so organizirali ljubljanski planinci na območju Vršiča 22. in 23. septembra 1973. Tudi na tem srečanju je bilo 90 planincev obeh društev. Tretje srečanje je bilo 18. in 19. maja 1974 na Medvednici v organizaciji zagrebških planincev, udeležilo pa se ga je blizu 100 planincev obeh društev. Četrto srečanje so zopet priredili ljubljanski planinci in sicer 21. in 22. septembra na Komni, Krnskem jezeru in Lepeni. Tudi na tem srečanju je bilo 90 planincev.

Zanimanje za ta srečaja je bilo izredno veliko. Ker so bila srečanja dvodnevna,

je bilo treba število udeležencev omejevati. Da pa bi na enem srečanju letno omogočili udeležbo vsem, ki bi to želeli, sta se društvi dogovorili, da bo vsako leto eno srečanje samo enodnevno in da nanj lahko pridejo vsi, ki želijo.

Letošnje V. srečanje, ki ga je 8. junija na Gorjancih organiziralo PD PTT Ljubljana v počastitev 30-letnice osvoboditve, je bilo prvo množično srečanje članov obeh društev. Kljub slabemu vremenu se ga je udeležilo 150 planincev iz Zagreba in 130 iz PD PTT Ljubljana.

Lepa so taka srečanja, na katerih se spletajo prijateljske vezi med člani obeh društev in potrjujejo ideje bratstva med jugoslovanskimi narodi. Velik pomen pripisuje takim srečanjem predsednik Planinske

Člani PD PTT Ljubljana so vsako leto na poteh partizanske Ljubljane. Leta 1975 jih je bilo 152, z njimi je bilo še 43 članov PD PTT Maribor

Foto Jože Dobnik

Popova Šapka, Makedonija, kraj enega od zborov planincev PTT Jugoslavije

zveze Jugoslavije Božo Škerl. Bil je doselej kar na štirih srečanjih, vsakikrat je navdušeno pozdravil planince obeh društev in spregovoril o pomenu takih srečanj za krepitev tovarištva med planinci in bratstva med jugoslovanskimi narodi. Člani planinskih društev PTT Ljubljana in Zagreb bodo s srečanji nadaljevali. Konec avgusta 1975 je bilo na južnem Velebitu že šesto srečanje.

J. D.

ZBOR PLANINCEV PD ZABUKOVICA

Dne 4. julija 1975 je planinsko društvo Zabukovica organiziralo na svoji postojanki Hom zbor planincev.

Organiziran je bil ob 30-letnici osvoboditve ob 25-letnici društva in v prvem letu, ko je društvo prek Telesnokulturne skupnosti Žalec ponudilo svoj program delovnemu človeku. Na tem zboru je društvo pokazalo, kaj je v prvi polovici leta naredilo s sprejetimi sredstvi.

Zbora se je udeležilo okoli sto planincev, med njimi sta bila predstavnik Planinske zveze Slovenije in predstavnik Telesnokulturne skupnosti Žalec.

Uvodoma je navzoče pozdravil predsednik društva, o delu v društvu je spregovoril tajnik društva. Ta se je v svojem poročilu predvsem dotaknil povezovanja med društvom in Telesnokulturno skupnostjo Žalec. Ena izmed množičnih akcij, ki

jih je organizirala telesnokulturna skupnost in jih izvajajo planinske organizacije, druge telesnokulturne organizacije in sindikalne organizacije, je Trimčkova planinska pot.

Pred tremi leti je bila zmarkirana »Savinjska planinska pot«, ki teče po obronkih Savinjske doline. Z namenom, da bi čimveč delovnih ljudi napotili v naravo, je telesnokulturna skupnost s pomočjo planinskih društev uredila del te poti kot »Trimčkovo planinsko pot«. Že Savinjska planinska pot je dosegla množičnost, izdanih je bilo prek 1800 dnevnikov in podeljeno je bilo blizu 190 značk. Še večjo množičnost dosega Trimčkova planinska pot. Razdeljenih je na tisoče kartonov. Dolžnost vsakega je, da se povzpne na Gozdnik, Kamnik, Golavo, Kravico, Gradšče, obiskati mora planinski dom na Homu in planinski dom pod Reško planino. Po predložitvi izpolnjenega kartona prejme lično značko.

Tajnik je orisal tudi drugo delo v društvu. Tako je govoril o planinski sekciji na šoli, ki dobiva z uvajanjem celodnevne šole vedno večjo vlogo. Orisal je delo v sekciji. Omenil je tečaj prve pomoči, ki so se ga udeležile tri ekipe, naštel izlete in pohode po poteh NOB in omenil akcijo pionir-planinec.

Dotaknil se je manifestativnega pohoda »Po poteh tovarištva in spominov«, ki se ga je udeležilo 22 članov in prek 200 učencev in učiteljev prek ŠSD, ob pomoči

planinskega društva. Pohvalil je delo gorskih stražarjev, delo markacistov in vseh tistih, ki praktično samo s prostovoljnim delom gradijo novo postojanko na Homu. Ko je govoril o predavanjih, je poudaril, da jih je bilo pet in da je bila povprečna udeležba 90 članov na eno predavanje.

Večje in manje skupine planincev hodijo po različnih planinskih poteh. Tako raste zanimanje za Koroško mladinsko transverzalo, ki sta jo opravili že dve družini, dve družini sta pred zaključkom. Posamezniki hodijo po Zasavski in Šaleški planinski poti itd.

Po poročilu so bile podeljene različne značke.

Do začetka zbora je 89 udeležencev predložilo izpolnjene Trimčkove kartone, od tega 78 članov PD Zabukovica, 5 članov PD Žalec, drugi pa niso člani planinske organizacije. Zanimivo je, da so bili med njimi trije udeleženci iz Osijeka, ki so jih naši planinci popeljali na Trimčkovo planinsko pot. Trimčkove značke je prejelo 49 delavcev in uslužbencev 5 upokojenec, najstarejši 72 let star, 6 gospodinje, 9 cicibanov, najmanjši ima 2 leti, 14 učencev osnovne šole in 6 dijakov in vajencev.

Mihael Miklavc je drugič prejel značko Zasavske planinske poti in značko Saleške planinske poti.

Gothe Viljem, Gothe Marija, Kovač Franc, Klavžer Štefka, Klavžer Verica, Polavder Luči, Dolinšek Adolf in Jevševar Bojan so prejeli značke za prehojeno Savinjsko planinsko pot.

Petrovec Tone, rudar v Velenju, je po-

peljal svojo družino po Koroški mladinski transverzali, pot so opravili Petrovec Emil, Tone in Majda, Ježovnik Vinko, Ježovnik Magda, Ježovnik Alenka in Ježovnik Andrej iz skupine 13 planincev, ki so organizirano hodili po tej poti in so prvi naredili to pot.

Značko planinskega mladinskega vodnika je prejel Polavder Milan.

Na zboru je pet pionirjev prejelo bronasti znak pionir planinec. To so bili Mastnak Bojan, Jurak Jani, Ježovnik Andrej, Ježovnik Alenka in Blatnik Jurij.

Planinsko bralno značko je prejela Ježovnik Mojca.

Najbolj vestni pionirji-planinci so bili skupaj z drugimi najbolj zaslužnimi pionirji na šoli na nagradnem izletu na Pohorju. V imenu vseh se je zahvalil Franc Kovač, podpredsednik društva in eden prvih, ki je končal Trimčkovo planinsko pot. Pohvalil je organizatorje, ki so organizirali tako množičen obisk obronkov Savinjske doline in je predlagal, da bi telesnokulturna skupnost naslednje leto organizirala drugi del Savinjske poti kot Trimčkovo planinsko pot. Tako bomo najbolj približali Savinjsko planinsko pot delovnemu človeku in mu omogočili organizirano rekreacijo.

Franc Ježovnik

PLANINSKA ŠOLA PRVIČ

Osrednji mladinski odsek pri Planinskem društvu »Matica« v Murski Soboti je na pomlad letošnjega leta prvič organiziral za svoje mlade člane osnovno planinsko šolo in to v sodelovanju z novoustanov-

Prizor iz planinske šole

Foto M. Filutek

ljeno planinsko skupino na Centru poklicnih šol v Murški Soboti. Že zaradi ustanovitve nove skupine so bila predavanja iz programa planinske šole potrebna, a prav tako so bila nujna za vse druge znanja željne planince.

V program šole so bila zajeta predavanja o zgodovini planinstva, flori, favni in varstvu narave, pomurski planinski poti, gorstvih v Sloveniji, Jugoslaviji in svetu, o nevarnostih v gorah, gorski reševalni službi, orientaciji, prvi pomoči, metodiki dela v PZS, opremi planinca, prehrani v gorah in vremenoslovju. Predavanja so bila ob prostih sobotnih dopoldnevih na Centru poklicnih šol v Murški Soboti in če je bilo le mogoče, so bila spremljana z barvnimi diapozitivi. Prva pomoč pa je zajela tudi precej praktičnih vaj, prav tako orientacija. V okviru šole je bil organiziran izlet po Pomurski planinski poti od Murske Sobote do Sela na Goričkem, ki je tudi obvezna kontrolna točka Slovenske razširjene poti.

Mladim planincem so predavali znani planinski delavci med mladino, in to: Mirko Šoštarič, prof. Franček Vogelnik, prof. Evgen Titan, ing. Danilo Škerbinek, viš. med. sestra Marija Zdravec ter vodja planinske šole Filip Matko. Veliko truda za uspeh planinske šole pa je vložil mentor planinske skupine na Centru poklicnih šol v Murški Soboti tov. Edi Dečko. Poleg predavanj je organizator planinske šole poskrbel, da so vsi slušatelji prejeli večino gradiva tudi v pisni obliki, v obliki priručnika, ki ga je v letošnjem letu pripravilo PD Maribor-Matica. Bil je mladim v precejšnji pomoč za lažje razumevanje snovi in za obnovo znanja. Zaključno testiranje je bilo zadnje nedeljo v mesecu juniju v Klubu mladih v Murški Soboti. Slušatelji planinske šole so se nanj dobro pripravili in pri testnem preizkusu pokazali precejšnje znanje. V imenu komisije za vzgojo in izobraževanje PZS je vodja testne komisije prof. Franček Vogelnik čestital sedemnajstim mladim slušateljem prve planinske šole v Murški Soboti in podelil potrdila o opravljeni planinski šoli in spominke značke.

M. Filutek

SNEŽNIK-SNJEŽNIK nova prijateljska vez

Letošnji dan borca so številni planinci zbrani na Velikem Snežniku proslavili na svojstven način.

Ob navzočnosti predstavnikov Planinske zveze Slovenije (Janez Kmet) in Hrvatske so odprli novo planinsko pot, ki so jo simbolično imenovali »POT PRIJATELJSTVA«. Povezuje slovenski 1796 m visoki Snežnik in hrvatski Snježnik. Nad sto zbranim planincem so spregovorili številni govorniki in pozdravili zamisel, da tudi planinci pomagajo razvijati idejo brat-

stva in enotnosti med našimi narodi ter slediti zgledom NOB.

Novo planinsko pot sta pripravila PD Ilirska Bistrica in PD Platak Rijeka, potem ko so ob lanskem Dnevu borca na hrvatskem Snježniku predstavniki planinskih zvez Slovenije in Hrvatske ter domačih društev naredili prve markacije. Leto dni so markacisti obeh društev trasirali novo pot, ki poteka po še neshojenih čudovitih predelih med obema Snežnikoma in jo opremili s Knafelčevo markacijo ter veliko črko S. Poti je za kakih 2 ur planinske hoje in ji bosta društvi dali karakter planinske transverzale, s kontrolnimi žigi, dnevniki in značkami za nagrado vsem, ki jo bodo uspešno opravili.

Megla, v katero je bil Snežnik vztrajno zavit, pa ni mogla preprečiti slovesnosti pred planinskim zavetiščem na Snežniku. Kovinsko spominsko ploščo s posvetilom v slovenskem in hrvatskem jeziku ob otvoritvi nove poti je odkril tovariš Stanko Vičič, predsednik občinske planinske zveze Rijeka in odposlanec predsednika Planinske zveze Jugoslavije tovariša Boža Škerlja. Posebnost slovesnosti je bil raport sedmih mladincev iz obeh bratskih planinskih društev, ki so kljub vetru in dežju v pravem partizanskem maršu prvi prehodili novo pot in zbranim sporočili, da je nova planinska pot urejena.

Najstarejši udeleženec slovesnosti na Snežniku, 84-letni Aibert Medic in najmlajši komaj triletni Andraž Žnidaršič sta simbolično popeljala skupino skoraj 60 planincev iz planinskih društev Ljubljane, Reke in Ilirske Bistrice na novo planinsko pot. Potem ko so prehodili polovico poti, so vsi udeleženci obiskali še ostanke prve partizanske istrske bolnice v Šverdi s šifro »900«. O pomenu te bolnice je zbranim spregovoril predsednik PD »Platak« iz Rijeke tov. Srečko Stanič, delegacija mladih planincev pa je k spomeniku 22 umrlih borcem položila venec udeležencev pohoda. Otvoritve nove planinske poti je bila pod okriljem občinskega odbora ZZB NOB Ilirska Bistrica in se je je udeležil tudi njen predsednik tov. Slavko Jenko.

-oj

Predsednik občinske planinske zveze na Rijeki Stanko Vičič odpira pot »SN-SNJ« 6. VII. 1975

ALPINISTIČNE NOVICE

TRIJE JUBILEJI F. WIESSNERJA

Star je 75 let in še pleza. Pred 50 leti je prvi preplezal jugovzhodno steno Fleischbanka in severno steno Furchette. Ta je do danes ohranila oceno VI, 50-letnica šeste stopnje je torej tudi Wiesnerjev osebni jubilej. Wiesnerjev vzornik je bil Preuss. Čislal je prosto plezanje, do leta 1950 se skoraj ni nikoli navezal. V Elbsandsteinu ima prvenstveno zajedico, ki jo še danes ocenjujejo s VII c, kar pomeni po vzhodni oceni mojstrski razred. Dvanajst smeri v Wilder Kaiserju je splezal povsem prosto, kot tretji je zmožel Dülferjevo zajedo. S Sollederjem je preplezal Furchetto, v vodstvu sta se menjala, čeprav stoji v literaturi večji del drugače. Leta 1927 je preplezal Peutereyski greben, sam je v južni steni Marmolade plezal Crozzonov raz. L. 1929 se je poamerikanil. Kot tak je zbral večino sredstev za Nanga Parbat. Welzenbach mu je ponujal vodstvo ekspedicije 1932. V Ameriki ima kakih 40 prvenstvenih vzponov: V Tetonu, v Devils Tower, v Black Hills. Severna stena Grand Tetona ima Wiesnerjevo šestico. Leta 1946 je imel smolo na K 2, še danes mu je težko ob tem. Niso imeli radijske zveze ne kisikovih aparatov – prišli so blizu vrha, a ne na vrh. Wiesner je moral za šest tednov v bolnišnico. Amerikanci priznavajo, da se vračajo k prostemu plezanju precej pod Wiesnerjevim vplivom. Še danes zelo nerad prime za klin ali prižemo.

T. O.

NOVOSTI ZA LEDNO PLEZANJE

Robert Kunze, dipl. inženir, arhitekt, gorski vodnik, član mednarodne komisije za opremo in plezalske tečaje, je v »Der Bergsteiger 1975/1« navedel naslednje novosti za tiste, ki se podajajo v ledne stene in strme ledenike: Pri navezovanju se danes uporablja plezalni pas in sedni jermen, vendar brez premičnega obročka na vrvi, ki bi v primeru padca plezalski pas zadržal in lahko poškodoval prsni koš. Vsekakor je treba vzeti s seboj vsaj dva kake 4 metre dolga prusika, eden naj bo na vrvi zunaj plezalnega pasu. Navežemo se na pas z vponko. V primeru padca potem ni težko razbremeniti teg in rešiti padlega, če je Prusikova zanka prav nameščena.

Cepini imajo danes večjo krivino okla in nazobčano njegovo konico. Za navadno ledeniško hojo velika krivina ni primerna, ker pri nadelavanju stopinj preveč »zakoplje«, posebno če zamahujemo iz rama ne s podlehtjo. Tudi varovanje s

cepinom je zdaj tako, da sunek cepina ne more izdreti. Pri varovanju s klini se uporabljajo spiralni nazobčani klini.

T. O.

AMSTERDAMSKE GORE

Velemesto Amsterdam ima alpinistični vrtec v zidanem stolpu. Tu se vsako soboto shajajo holandski alpinisti z vsemi plezalskimi rekviziti in se urijo v modernem tehničnem plezanju. Vselej se nabere pod stolpom množica ljudi in zadržuje sapo, ko spremlja plezalske manevre. Amsterdamski plezalci razmišljajo o umetni gori, ki bi jo postavili blizu Zuiderkega jezera. Ni čuda, če nizozemski alpinisti uživajo sloves dobrih tehnikov.

T. O.

50 PLEZALNIH SMERI V — BERLINU

V Berlinu imajo velik plezalni stolp, umetno steno za plezalske vaje. Prekog 100 000 DM so dali za jeklo in beton, da so si zgradili plezalski paradž, 16 m dolg, 3,75 širok s tremi vrhovi visokimi 4,50, 7,50 m in 9,50 m. Leta 1974 je bila v Berlinu glavna skupščina DAV. Ugotavljali so, da ima Nemčija zdaj že celo vrsto takih plezalskih naprav, med drugim samo v Münchenu kar tri.

T. O.

ZIMSKI VZPON V SEVERNEM STEBRU FRENEYA (smer Gervasutti)

Od 21. do 30. januarja 1974 so trije Francozi (Coudray, Daubas in Raymond Renaud) prvič pozimi preplezali sloviti severni steber Freney. 150 m plezanja so plezali v novi smeri in v mešanem svetu naredili »direktno« smer (A₂, IV, V).

22. januarja so prespali v zavetišču Ghiglione, ob 12 naslednji dan so bili na Col de Peuterey (3939 m). 23. januarja sta dva opremljala raztežaje, eden pa je pripravil iglu za primer potrebe (na Col de Peuterey). 24. januarja so prišli do višine 4250 m. Zaradi slabega vremena so morali zgodaj pripraviti bivak, 25. januarja so v 20 cm visokem novem snegu priplezali do 4400 m, 26. januarja pa do 4550 m. 27. januarja so jih prsni plazovi prisilili k mirovanju. Odločili so se za nov izstop, ki se jim je zdel varnejši. 28. januarja so plezali direktno na Arête du Brouillard in prišli tja ob 17,30. Ob 22. so v viharju dosegli zavetišče Vallot in zaradi slabega vremena ostali tu ves dan. 30. januarja so se čez Aiguille du Goûter spustili v dolino.

T. O.

VARSTVO NARAVE

HRIBOVSTVO V MEDNARODNEM GOSPODARSTVU

O tem problemu razpravlja Ed. Riben v »Les Alpes« 1974/11 spričo velikih sprememb, ki so zajele hribovske kmetije. Družba je dolžna, da hribovcem pomaga pri prilagajanju na nove pojave, na nove potrebe in zahteve. Hribovci so zaradi svojega ekstenzivnega gospodarstva obubožali, skupnost jih premalo podpira. Da bi jim popustile vsaj pri davkih! Da bi razumela njihov avtohtoni položaj! Narasčanje prebivalstva in vedno večje potrebe človeštva nam narekujejo, da podpremo hribovce, jim omogočimo intenzivno gospodarjenje in pridelovanje tistih proizvodov, katerih pomanjkanje svet najbolj občuti, npr. proteinov in lesa. Hribovske kmetije morajo spet postati trdne, ne smejo več čakati, kdaj jih bo dolinski petičnež pokupil za sekundarno bivališče. Pomoč družbe pa ne sme biti več tako nesistematična in občasna, marveč si mora prizadevati za generalno sanacijo, za splošno in osnovno ozdravljenje hribovskega gospodarstva.

T. O.

AVSTRIJSKI LEDENIKI 1972/73, 1973/74

Dr. Hans Kinzl, Innsbruck (ÖAV, Mitt. 1974 3/4), ki že desetletja poroča o gibanju avstrijskih ledenikov, pravi, da je v ledeniškem letu 1972/73 nazadovalo 81 % ledenikov, (letu poprej: 61,6 %), 19 % pa jih je kljub vročemu poletju nekaj naraslo (v letu poprej 38,4 %). Najbolj so se obdržali ledeniki v skupini Venediger. Kinzl svari pred ledenim smučarskim turizmom na ledenikih, ker se za-

radi onesnaženja led hitreje topi. Vreme za ledeniško dobo 1973/74 je bilo ugodno, razmeroma topla zima ledenikov ni jemala, jesenski in spomladanski hlad pa jih je ohranjal. Šele avgusta je vročina pritisnila, vendar je imela premalo časa, da bi se ledeniški jeziki stajali do starega ledu. Prav zato je bilo tudi precizno merjenje otežkočeno, saj je merska vrednost mogla sloneti samo na enem podatku. Polovica ledeniških jezikov se je »stegnilo«, prvič po 50 letih. Pri tem gre samo za dolžino, ni pa podatkov, kako so se v tem letu napolnila in ohranila obrobna snežišča. Skratka, izreden porast ledeniškega obsega in prostornine od najvišjih – manjših – do velikih. Le malo ledenikov je nazadovalo, med temi so bili zelo veliki, ki počasneje reagirajo na vremenske spremembe. A tudi pri teh je nazadovanje skrajno majhno. Med njimi je splošno znana Pasterca na Grossglocknerju, ki se je umaknila za 12 m. Dr. Hans Kinzl svoje poročilo sklepa z izjavo, da z napetostjo pričakuje razvoj ledenikov.

T. O.

NARODNI PARKI V SOVJETSKI ZVEZI

Češki mesečnik »Turista« 1975/1 poroča, da je v SZ 93 narodnih parkov s skupno površino 6,4 milijonov ha. V večini teh parkov delujejo znanstveni in raziskovalni laboratoriji. Orjaške dimenzije, ki si jih komaj predstavljamo. – Na Poljskem pa zanimiva miniatūra: Mesto Bialystok je vpeljalo zeleni telefon. Občani ga lahko zastopj uporabljajo za vse pripombe, ki se tičejo varstva narave.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

SLOVENSKE GORE V PODOBI

Razstava v Arkadah ob 80-letnici PV in 30-letnici osvoboditve – Ljubljana 1975. Če se organizacija odloči, da bi počastila pomembno obletnico z javno in zgledno organizirano razstavo, potem je to gotovo razlog v tem, da so želeli obletnici dodati pozornosti vreden kulturni poudarek. Nekako tako se mi zdi, da je prav, če začnem s svojimi vtisi ob raz-

stavi Slovenske gore v podobi, ki jo je kulturno literarna komisija pri PZS, predvsem pa z marljivo prisotnostjo samega načelnika te komisije, postavila kot odmevni naglas sredi slovenske kulturne javnosti, se pravi v središču Ljubljane, v Arkadah, kjer se vrste kulturni dogodki osrednje vrednosti. No in tako tudi temu poudarku, ki je predstavljal prvi večji nastop slovenskih planincev v skupnem slavlju tudi 30-letnice osvoboditve, lahko pri-

pišemo ustrezno kulturno vrednost in predvsem ustrezno pozornost, in obliko, s katero so planinci želeli opozoriti na svoje mesto v slovenskem kulturnem dogajanju. Galerija podob je bila sicer fragment, kar pa to niti ni najmanj jemalo velike vrednosti 80-letnice, ki jo prav letos praznuje naša osrednja in najstarejša slovenska revija – Planinski Vestnik. Galerija, ki je tudi tako želela pokazati, kako je ta revija živela, kako se je prebijala skozi različne umetniške stile, da se je dotokla do današnjih dni, do današnje modernosti v filozofiji, v motiviki in v dojemanju planinskega delovanja. Zanimiva je bila zlasti tale komparacija – Planinski Vestnik in slike, kot da bi govorila isti jezik, prvi z besedo, saj si na vsakem koraku mogel začutiti veliki drobec nečesa pomembnega, ko si se ustavil recimo ob Jamovem Triglavu, ob Pernhartovi panorami, ob Groharjevi impresionistični pristnosti naše edinstvene narave, ob Karringerjevih patiniranih Savinjskih planinah do Zupanovega akvarela s Špikom in Škrlatico.

Za to priložnost je v založbi Planinske zveze Slovenije izšel tudi ličen Vodnik po razstavi, v katerem pa lahko tudi preberemo sestavek Vloga Planinskega Vestnika v planinski literaturi, napisal ga je mr. Tone Stroj in, in pa sestavek o Planinskem Vestniku (napisal urednik PV).

Ker smo že v uvodu napisali, da je bila razstava Slovenske gore v podobi posvečena 80-letnici Planinskega Vestnika in 30-letnici osvoboditve, da je bila pod pokroviteljstvom Izvršnega sveta Slovenije in jo je podprla Kulturna skupnost Slovenije in Kulturna skupnost Ljubljane, naj zapišemo tudi to, da so bili s svojimi slikami navzoči – Maksim Gaspari z oljem Vajnež; Franc Godec z oljem Kamniške planine; Ivan Grohar z oljem Triglav, Planine, Triglavsko pogorje; Valentin Hadnik Bohinjsko jezero, Jezero pod Mišelj vrhom, Koča pri Sedmerih jezerih, Janez ob Bohinjskem jezeru, vse olje; Inkiostri – Planinska pokrajina; Božidar Jakac – Gorska pokrajina in Gorska skupina Martuljek, vse pastel; Matija Jama – Martuljek, olje; Anton Karringer – Savinjske Alpe, Vrata s Triglavom, vse olje; Dore Klemenčič – Bohinjsko jezero in Janez ob Bohinjskem jezeru, vse olje; Alojz Kogovšek – Triglavsko pogorje, olje; Maks Koželj – Triglavsko severna stena, olje; Franc Pavlovec – Gorska pokrajina, Stara Fužina, Mostnica, vse olje; Marko Pernhart – Triglavski vrh, olje; Rajko Slapernik – Kamniške planine v soncu, olje in Zupan – Špik s Škrlatico, akvarel. Razstavi so se pridružili tudi avtorji fotografij z motivi z gora in sicer ing. Joco Balant, Jaka Čop, Jože Kovačič, Rafael Podobnik, ing. arh. Milan Ropret, ing. arh. Albert Sušnik in Franc Vogelnik; avtorja filatelistične zbirke na planinsko tematiko

– Mirko Šoštarčič in Milan Govekar. Razstavo je svojstveno dopolnjevala tudi zbirka exlibrisov v organizaciji dr. Rajka Pavlovca. Tako je to kulturno bogstvo, ki ga je razstava skušala prikazati s prerezom skozi slikarski opus na temo gore in gorske pokrajine, pa v fotografiji exlibrisih in kompozicijah z rožami, zgledno opozorilo na jubilej, ki ga letošnje leto praznuje naša osrednja planinska revija – Planinski Vestnik.

mk

DNEVNIK ŠALEŠKE PLANINSKE POTI PRED IZIDOM

Zamisel o Šaleški planinski poti se je porodila že v začetku leta 1974 – in sicer ob 70-letnici Šaleške podružnice Slovenskega planinskega društva v Soštanju in 25-letnici Planinskega društva Velenje.

V okviru upravnega odbora PD Velenje so se dogovorili za izvajanje posameznih nalog in izvolili 7-člansko komisijo, ki je skrbela za traso Šaleške planinske poti, njeno markiranje in izdajo dnevnika, značke in vodnika.

Delo je potekalo v etapah; od januarja lani so urejevali pot. Odrpta je bila 10. oktobra 1974 v Šaleku v počastitev praznika velenjske občine.

Šaleška planinska pot je dolga okrog 130 kilometrov, poteka pa po obrobju občin Velenje, Slovenj Gradec, Mozirje, Zalec in Celje. Ima 21 kontrolnih točk; te so v planinskih postojankah, kmetijah, gostiščih in muzeju, kjer se lahko vpišete v knjige in dobite pečate. Pot je možno prehoditi v približno 33 urah.

Vsakdo, ki prehodi Šaleško planinsko pot in ima žige vseh kontrolnih točk, prejme lično značko. Od otvoritve poti pa do danes je PD Velenje prodalo že preko 1100 vodnikov, značko pa je prejelo kar 87 planincev; največ jih je iz občine Velenje (65), po 6 iz Celja in Zalca, po 3 iz Ljubljane in Slovenj Gradca, po eden pa iz Kamnika, Ptuja, Maribora in Novega mesta.

Od lanskega poletja pripravljajo tudi vodnik po Šaleški planinski poti. Besedilo zanj je sestavila profesorica Danica Zevart iz Velenja, 20 perorisb, ki lepo popestrijo bogato vsebino, je izdelal Marjan Vodišek, večbarvni zemljevid pa je delo Franca Avberška.

Vodnik obsega nekaj pravil, kratek opis planinstva v Šaleški dolini in opis doline ter širši opis Šaleške planinske poti. Deli se na 5 poglavij: 1. Paški Kozjak, 2. Završe–Graška gora–Razbor, 3. Zavodnje–Šentvid–Bele vode, 4. Skorno–Paški vrh–Gora Oljka in 5. Andraž–Velenje.

Vodnik se že tiska in bo kmalu izšel. Nabaviti ga bo moč pri PD Velenje in v nekaterih poslovalnicah Mladinske knjige.

PD Velenje ima na razpolago še dovolj dnevnikov (cena 10 din), ki jih lahko prav tako naročite pri društvu.

Vodstvo PD Velenje pričakuje, da bo Šaleška planinska pot pritegnila še več planincev iz vse Slovenije, saj jo odlikuje mnogo zanimivosti s področja geologije, rastlinstva, zgodovine in etnologije, predvsem pa je znana po partizanskih krajih, naravnih lepotah in čudovitih razgledih.

Stojan Saje

STOLETNICA PLANINSKEGA BILTENA

Österr. Alpenverein se je letos spominjal stoletnice svojega društvenega biltena »Mitteilungen ÖAV«. Prvi urednik je bil dr. Theodor Petersen v Frankfurtu a. M., kajti leta 1873 sta se nemški in avstrijski ÖAV združila (še danes v naših gorah naletite na zbledeli napis DuÖAV, znamenje nemškega prilasčanja našega gorskega sveta). V glavnem je bilten prinašal okrožnice glavnega odbora in novice iz podružnic, o kočah, zavetiščih, potih, vodnikih, opremi, pa tudi kako literarno stvar ali prirodoslovno razpravo. Naročnina je bila vključena v članarino. DuÖAV je imel leta 1875 4186 članov v 46 sekcijah,

od katerih jih je bilo 25 v Avstriji. L. 1877 je uredništvo prevzel Theodor Trautwein, ki je dal biltenu bolj literaren značaj. Še bolj v to smer je zavil pod urednikom J. Emmerjem leta 1885, posebno pa leta 1889 pod urednikom Hessom. Glasilo je začelo zavzemati stališče do slehernega pojava v planinstvu in alpinizmu, postalo je planinska dokumentacija, ki je tvorila osnovo sleherne planinske knjižnice – poleg letnega zbornika. Glasilo je prebrdilo tudi vojna leta. Leta 1920 je uredništvo prevzel Hans Barth. Leta 1922 je jeseni zmanjkalo sredstev, tako da nekaj števil ni izšlo, a že leta 1923 so glasilo nekako sanirali. Leta 1928 so uredili finance glasila s tem, da so ga vračunali v članarino. V 30. letih 20. stoletja je glasilo zato lahko izhajalo v 170 000 do 200 000 izvodih. Nacistični tiskovni zakon po anšlusu je pripeljal glasilo do združitve z »Bergsteigerjem« in tako je bilo do leta 1944. Letni zbornik ÖAV od leta 1942 do povojnih let ni več izhajal.

Po vojni je prvi zvezek »Die Mitteilungen ÖAV« izšel leta 1946 na Dunaju, od leta 1948 pa v Innsbrucku. Naklada mu je kmalu zrasla na 100 000. Glasilo izhaja šestkrat na leto. Zdaj ga ureja Lia Hermann.

T. O.

RAZGLLED PO SVETU

AMERIKANSKA DIRETTISSIMA V DRU

Claude Stucky popisuje v »Les Alpes« 1975/1 svoj vzpon po zahodni strani »plameneče piramide« Druja, kjer je znamenita ameriška smer. S soplezalcem je bivakiral pod steno, 2250 m visoko, vstopila sta ob 5 zjutraj. Prvi raztežaji so ocenjeni s IV, nato sledi sedem raztežajev V in V+. Tu sta ujela nemško navezo. Ko je v steno posvetilo sonce, sta imela še 850 metrov nad seboj. Po naporni zajedi sta prišla do prve šestice z imenom »Dülfer«. Pred njima je bila francoska naveza, ki je v steni bivakirala. V steni je tičalo deset klinov, raztežaj je visok 40 m, previs za previsom.

Sledi lažji del stene, nato pa spet zelo težka, 90 m visoka zajeda. Za bivak sta se odločila na »nemški trasi« v višini 3350 f. Naslednji dan sta začela s stromeni, čakali so ju težki raztežaji. Ves čas poteka smer v zahodni steni, v kateri so leta 1952 zarisali novo smer Bérardini, Dagory in Magnone. Plezala sta previdno, vertikalno in krušljivost terjata opreznost. Prilezla sta do Bonattijevega

stebra in naštela 52 klinov, tako da sta sama zabila komaj enkrat. – Po tem opisu sodeč je ta direttissima ameriških mušketirjev povsem »odčarana«.

T. O.

MOŠKI REZERVATI V ALPINISTIČNIH KLUBIH

Poročali smo že o novih stališčih starih »alpine clubov« do ženskega članstva. V glavnem je ženska enakopravnost zdaj že povsod v klubih priznana, vendar so trdovratno izjeme, na priliko v Münchnu: sekcija Bayerland, Hochland, Berggeist in akademska sekcija. Tako kot Paul Preuss danes že skoraj nobeden več ne misli. Ta je leta 1912 dejal: »Ženska je poguba alpinizma.« Tudi med obema vojnama zelo popularni Hans Ertl je mislil podobno. Verjetno tiči tudi med mlajšimi kak tak posebnež, a bolj po tihem. Imenovane bavarske sekcije po malem že popuščajo. Ženske se lahko udeležujejo predavanj, ne jemljejo pa jih s seboj na ture. Sekcija Bayerland, ki se je leta 1895 ločila od sekcije München, ker je ta na

Jungspitze postavila münchensko kočo, se precej ukvarja s tem problemom, češ, marsikaj kaže, da spadajo taki antifeminiistični nazori že dalj časa med staro šaro. Pravzaprav je res, da je navada – železna srajca in da so po mnenju mnogih človeški možgani zelo trdi. Če bi to ne bilo res, bi v današnjem času taka trma morala popustiti. »Der Bergsteiger« 1974/12 trdi, da si Bavarke iz vsega tega nič ne store.

T. O.

IZREDNI PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK (1. 5. 1975–31. VIII. 1975)

Po 10 din:

Jože Lovrenčak, Rogaška Slatina.

Po 20 din:

Ing. Rado Rakuša, Švica; Marta Umek, Ljubljana; Ludvik Janež, Tolmin.

Po 30 din:

Anica Pšeničnik, Vojnik.

Po 40 din:

Albin Černjač, Postojna; Slavko Zupančič, Materija.

Po 50 din:

Mirko Zinauer, Maribor; Edo Stepišnik, Celje; Miro Zolnir, Velenje; Alojz Sunčič, Bučkovci; Jože Nussdorfer, Ajdovščina; Sonja Koizer, Maribor.

Po 60 din:

Franc Mervec, Ljubljana; Dr. Velenja Zaklanšek.

Po 70 din:

Paul Hackan, Banberg.

Po 80 din:

Janez Mally, Ljubljana.

Po 100 din:

Milan Cilenšek, Maribor; Dr. Miha Potočnik, Ljubljana; Ciril Magajne, Sempeter; Lojze Petelinšek, Maribor; Ing. Herbert Drogenik, Maribor; Branko Prekoršek, Ljubljana.

Po 200 din:

Franc Jernejc, Pokljuka.

Po 700 din:

PD Dovje-Mojstrana.

Skupaj: 2250 din.

Honorar so odstopili:

Jože Medvešek, Kanal, 25 din; Miloš Mrak, Skofja Loka, 20 din; ing. Janez Oljančič, Ljubljana, 500 din; ing. Nevina Prevec, Ljubljana, 120 din; Tone Bučar, Ljubljana, 90 din; Vinko Domjan, Litijska, 47,20 din; Sandi Bubnič, Ilirska Bistrica, 40 din; ing. Edvard Höfler, Ljubljana, 120 din; ing. Stanko Dimnik, Ljubljana, 2250 din; ing. Svetko Lapajne, Ljubljana, 120 din; dr. Miha Potočnik, Ljubljana, 140 din.

Skupaj: 3472,20 din.

Vsem se uprava PV in uredniški odbor iskreno zahvaljujeta.

NATEČAJ PLANINSKEGA VESTNIKA 1975

(Ob osemdesetletnici planinskega glasila)

Z enomesečno zamudo, ki je nastala zaradi dopustov, objavljamo sklep žirije pri natečaju PV 1975, razpisanem v PV 1974, št. 12 in v PV 1975, št. 2:

I. nagrado 3000 din – prejme dr. Tone Wraber, Ljubljana, za članek »Moreš na Morež«.

II. nagrod 2000 din – prejme Franc Ceklin, Tolmin, za članek »Triglav in Bohinj«.

III. nagrado 1000 din – prejmejo: Stanko Lodrant za članek »Šopek z Uršlje gore, Pece in Raduhe«; Erna Meško za članek »Ljubila sem jih in učila ljubiti – planine; Viki Grošelj za članek »Razpoka«; ing. Matija Tuma za članek »Piz Tuma«.

Žirija je priporočila uredniškemu odboru, da objavi v PV tudi nena-grajene spise in soglasno sodi, da je natečaj po vsebini in kvaliteti lepo uspel.

SPOROČILO IN PROŠNJA UPRAVE PLANINSKEGA VESTNIKA

Do 1. septembra tega leta je poravnalo naročnino našega glasila le nekaj nad polovico naročnikov (55%). Uprava lista se je znašla v hudi stiski. Vljudno prosimo vse, ki za leto 1975 še niso poravnali naročnine, da to store čimprej. Obenem prosimo tiste naročnike PV, ki so plačali članarino po stari ceni (60 din), da razliko doplačajo.

V letu 1975 znaša naročnina 100 din.

Uprava Planinskega Vestnika

IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV

SZ STENA VELIKEGA ŠPIČJA

A. Smer Jeglič-Sčetinin

Tone Jeglič, Peter Sčetinin, 16. 9. 1973

VI, A1, višina stene 500 m, čas plezanja prvih pezalcev 8 ur. Smer poteka po steburu desno od vpadne vrha. Steber ima zgoraj značilen, orjaškemu nosu podoben izrastek. Smer še ni bila ponovljena.

Dostop: Ob vnožju sten Velikega Špičja in Plaskega Vogla se razprostira dolina Pod plazmi. V iztek te doline pripelje gozdna cesta iz Vrsnika (odcep od glavne ceste Bovec-Trenta pri vasi Soči). Od konca ceste po dolini navzgor do vpadnice stebra in desno čez melišča do vnožja stene. Od konca ceste uro hoda.

Opis: Smer vstopa v steno ob vnožju zajede, ki razi steno v vpadnici vrha. Po lahkem svetu in čez nekaj žmul v dno zajede. Od tu desno po steni na raz stebra (IV, V-). Po njem precej raztežajev (II, III, IV) do značilnega nosu v zgornjem delu stene. Desno ob razu po gladki steni (V) do stojišča pod previsno zajedo. Vodoravna prečnica levo do zajede in po njej (VI) do stojišča v žlebu. Po njem navzgor zopet na raz stebra in naravnost navzgor prek gladkih plošč (mestoma VI) do vrha.

Sestop: Po markirani poti do Koče pri Triglavskih jezerih (2 uri) ali na Prehodavce (1,30 ure). Če se hočemo vrniti na sever, se ponuja sestop po Tumovi sverci (ocena I-II, glej vodnik Plezalni vzponi, smer št. 676), ki pripelje na glavni greben slabe pol ure hoda severno od vrha in sicer v globoko zarezani škrbini.

B. Prečenje stene

Jože in Tine Mihelič, 3. 8. 1970

Mesta III, večina smeri I-II. Dolžina smeri pribl. 4 km. Čas plezanja prvih pezalcev 8 ur. Smer poteka po policah, ki se v glavnem vodoravno vlečejo prek celotne stene in nato nadaljujejo čez ostenje Plaskega Vogla in Travnika ter še dalj. Ker smeri zaradi množice različnih možnosti in zaradi izredne dolžine ni mogoče detajlno opisati, podajamo le grobi opis z nekaj glavnimi

orientacijskimi točkami. Smer še ni bila ponovljena. Zelo zahtevna orientacija!

Dostop: S Prehodavcev po poti proti Velikemu Špičju do vnožja prve glave. Tu desno s polji in na police. Od koč 15 minut.

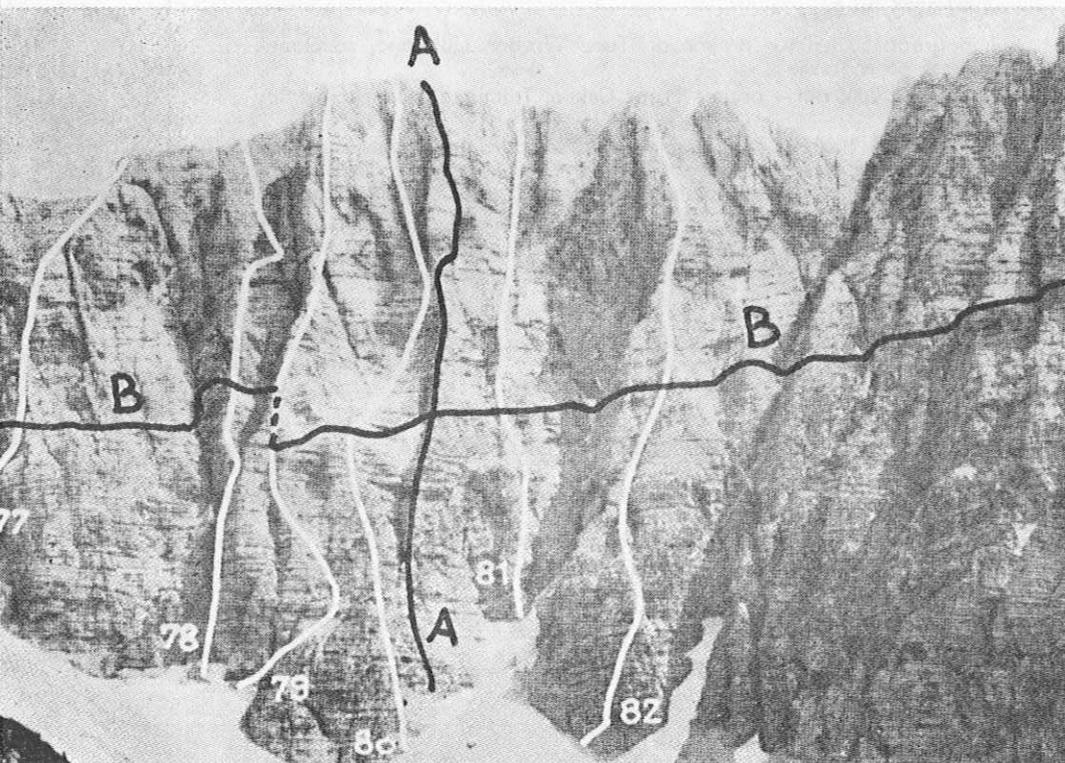
Opis: Smer se oprime kar prve primerne police, ki se vleče prek stene. Sprva je police ozka, a se kmalu izdatno razširi. Nato sledi smer seriji zagrusečenih kotanj, ki jih ločijo posamezni stenski stebri. Okrog le-teh peljejo lahke police. Ves čas brez težav do grebena, po katerem poteka Tumova smer. Tu se pripenja k masivu Velikega Špičja greben Tičaric, Cistega vrha in Plaskega Vršaca.) Dalje se stena postavi nekoliko bolj pokonci, vendar je spočetka še vsepovsod lahko prehodna. Izbirajoč najudobnejše police se tako približamo trem izrazitim stebrom v vpadnici vrha. Na prvem steburu (stik s smerjo 678 se nekoliko vzpnemo in se po ozki polici (III) spustimo v naslednjo grapo. Iz nje dalje na centralni steber. Stik s smerjo 679. Po razu stebra sestopimo nekaj raztežajev (II, III) do roba velike gručnate kotanje. Po njej nadaljujemo proti jugozahodu, prekoračimo naslednji steber in se po udobnih policah približamo globoki grapi, ki na desni zaključuje ožji masiv Velikega Špičja. Čez grapo (sneg) in dalje po policah, ki se zdaj znatno razširijo. Peljejo nas ves čas rahlo navzgor okrog ševilnih stebrov in čez žlebove do grebena, ki na desni zaključuje SZ steno Velikega Špičja. Od tod bodisi navzgor na glavni greben med Plaskim Voglom in Velikim Špičjem, bodisi navzdol v dolino Pod Plazmi. Možno je tudi nadaljevanje po policah prek stene Plaskega Vogla in Travnika (še ni preplezано).

Sestop: Najudobneje je, če se najprej povzpnejo po zanimivem grebenu na vrh Velikega Špičja, kjer stopimo na markirano pot. Če se spustimo naravnost na bahinjsko stran nas čaka precej gaženava skozi ruševje. Poti tod ni. Prehode si izbiramo po preudarku. Ta ali ona dolina nas prej ali slej pripelje k Triglavskim jezerom, v Lopučnico ali pa na planino Za skalo.

A: smer Jeglič-Sčetinin	79: Centralna smer
B: prečenje stene	80: Direktna smer
77: Vzhodni greben	81: Kaminska smer
78: Levi steber	82: Zahodni raz

SZ stena Velikega Špičja

Foto Jaka Čop

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

USTANOVLJENA 1842 — ESTABLISHED 1842
TEKOČI RACUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260
LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — ⚡ PAPIR VEVCHE — TELEX 31116

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzovjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

Planinci

na vrhu Triglava se boste počutili še prijetneje, če vas bodo greli jopiči iz islandске volne, ki jih izdelujejo za vas pletilje iz Sirogojna.

Trikotažo in obleko najboljše kvalitete lahko nabavite samo v razstavnih salonih in trgovinah Jugoexporta

- Ljubljana: Trg revolucije 18
(pasaža »Maximarketa«)
- Beograd: Kolarčeva 1, Knez Mihailova 10,
prolaz kod »Albanije«, Terazije 2,
Makedonska 4 in Čika Ljubina 17
- Zagreb: Vlaška 75 a
- Titograd: Nemanjina obala 1
- Skopje: Gradski trgovski centar
- Sarajevo: Skenderija — privredni centar

Po vrnitvi s težke ture se boste najbolje odpočili na pohištvu Jugoexporta, ki ga lahko nabavite v razstavnih salonih:

v Beogradu:	v Zagrebu:
Kolarčeva 1	Zagrebski velesejem
Bulevar revolucije 84	Paviljon 12
Generala Ždanova 78	v Sarajevu:
v Skopju:	Mis Ibrina 6 a
Ul. JLA 66 in	v Novem Sadu:
Gradski trgovski centar	Ul. JLA 25
v Titogradu:	v Nišu:
Nemanjina obala 1	Balkanska 2
v Splitu:	
Kupališni prilaz 12	

Jugoexport

BEOGRAD — KOLARČEVA 1

